

פרשת ויהי מקץ	
<p>ויהי מקץ (בראשית מא א) רבי חייא פתח ואמר (איוב כח ג) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות האי קרא אתמר קץ שם לחשך¹ דא איהו קץ דשמאלא² דאיהו שאט בעלמא ושאט לעילא וקיימא קמי קב"ה³ ואסטי⁴ וקפריג על עלמא והא אתמר ולכל תכלית הוא חוקר דהא כל עובדוי לאו אינון לטב⁵ אלא לשיצאה תדיר⁶ ולמעבד כליה בעלמא⁷ (אבן) [ארץ] אפל וצלמות⁸ דא אבן נגף דבה כשלין חייבין וקיימא בהאי דאקרי (שם י כב) ארץ עפתי⁹ כמו אפל תא חזי אית ארץ חיים לעילא</p>	<p>"ויהי מקץ". רבי חייא פתח ואמר, "קץ שם לחושך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות". הפסוק הזה נתבאר. "קץ שם לחושך", זהו הקץ של השמאל, שהוא משוטט בעולם ומשוטט למעלה, ועומד לפני הקדוש ברוך הוא ומסטיין ומקטרג על העולם, והרי נתבאר. "ולכל תכלית הוא חוקר", שהרי כל מעשיו אינם לטוב, אלא תמיד לכלות ולעשות כליה בעולם. "אבן אפל וצלמות", זו אבן נגף שבה נכשלים הרשעים, ועומדת בזה שנקראת "ארץ עפתי כמו אפל". בא וראה, יש ארץ חיים</p>

¹ שעולמות הטומאה הם לגבי עולמות הקדושה הם כקוף בפני אדם, ויש בכללם ארבע בחינות של המרכבה. והנה חש"ך הוא כנגד שלשה אבות, והם ח'מור ש'ור וכלב שהוא היוצא מבין ש'ור וחמ'ור שתוכיותם ו' מ"ו, גי' כל"ב. ועל זה אמרו שור וחמור כלבא בישא נפיק מתרווייהו. ואומנם לעומת הבחינה הרביעית שהיא מלכות הנקראת קץ הימין מפני שעולמות הקדושה הם לצד ימין, כך יש לעומתם קץ הימים שהוא קץ דשמאלא, שר"ל מדרגה האחרונה מעולמות הטומאה המשתלשלים לצד שמאל עד התהום, וכן היא התחתונה להשתלשלות רגלי המלכות הקדושה המקננא בעשיה ואשר רגלה הימנית הוא בקדושה, והשתלשלות הוד שלה שהוא השמאלי הוא בקליפה, והיינו נמי קץ דשמאלא בסוד (דניאל י ח) והודי נהפך. וגם ידעת מדרוש אטב"ח שאותיות ק"ץ הן בהוד שלה בסוד אלף יומין דחול. ויתר על כן ידוע שלילית זו היא חוה ראשונה שכולה דינין, וי' פעמים חו"ה בסוד קומתה גי' ק"ץ, והיינו קץ דשמאלא. ולכן אמר דאיהו שאט בעלמא, מפני שכוונתה לדחות רגלי רחל קדישתא ולרשת ח"ו מלכותה בעשיה בטענה שהיא ראשונה, וכמו שאמר לבן (כט כו) לא יעשה כן במקומנו וגו', ירצה אין אנו דנין במקומנו בקליפות להקדים קדימת המעלה לקדימת הזמן, וכמו שאתה עשית לאחך הגדול ממך, וכוונתו היתה מפני שכן צד הרע קדם לטוב, כי על כן יצה"ר נקרא זקן וכסיל ריש פרשת וישב, ומגמת לבן היתה כי חשב שלאה בתו עודנה מתבוססת בטומאתה הראשונה ולא ידע שתפילותיה ודמעותיה עשו פרי למעלה, וכנזכר בדברי הרב זלה"ה (רמ"ז). קץ היא נוק' דסט"א ונקראת קץ לפי שהי אסוף הקלי' כמו המלכות דאצילות שנק' קץ לפי שהוא סוף הקדושה, ומ"ש קץ דשמאלא שהיא מסיגי הגבורות שנקראים שמאלא כנודע, שהגבורות כשמתבררים מעולם לעולם בתכליתם יוצאים מסיגיהם הקלי' אבל החסדים כשמתבררים יוצאים בתכליתם דינים ואל קלי' כמ"ש הרב, וז"ש לקמן דא איהו קץ דאיהו מסטרא דחושך זוהמא דדהבא ושיעור הכתוב קץ שם אותו המאציל מושך שהם הגבורות (מ"מ).

² ירצה קץ לשון סוף משך השמאל שהיא הגבורה שסוף פעולותיה נגמרות ע"י החצונים והיינו אומרו קץ דשמאלא והוא לשון קציצה וכריתה חשך הוא הגבורה והדין שהשחרות הוא יותר חזק מהאדם והיינו הכלי שבו השמאל גבורה כורתת וקוצצת הצריכים כריתה ועקירה וכו' (אור יקר).

³ היינו כשיש ח"ו פגם בישראל אז מתגברת לירש מקום גבירתה. וקיימא קמי קב"ה, העזה פניה (ל טז) ותאמר לו אלי תבא (רמ"ז).

⁴ הוא הטיית השפע לצד שמאל, ובזה היא מקטרגת על העולם בר מינן (רמ"ז).

⁵ כי בשאר הקליפות יש איזה בחינת טוב מעורב אבל זה רק רע כל היום (רמ"ז).

⁶ פי' שאין כוונתה להנאת עצמה כיתר הקליפות שרוצות להינאות מן הקדושה, אך זו מחשבתה להרע תמיד אפילו בשעת קבלת איזה תמצית שפע, הכל נהפך למרורת פתנים בקרבה (רמ"ז).

⁷ לא מביא ששונאה את ישראל זרע קדש אלא גם לעומת בניה אומות העולם תקשיח לבה ומבקשת לעקור את הכל, וזש"ה ולכל תכלית הוא חוקר, לכל מיני כליון וחרץ, תחרץ לחקרו בכל לב (רמ"ז).

⁸ זהו יסוד שלה, מנגד לאבן שתיה, שהוא נקודת ציון ששם סוד הצניעות והקדושה (בראשית כד, טז) בתולה ואיש לא ידעה, אכן זאת הטמאה תפשק רגליה לכל עובר והיא אבן מכשול לרשעים (רמ"ז).

⁹ ירצה שזו האבן נגף היא בארץ עיפתה הוא המדור התחתון של גהינם, כמ"ש בפרשת וילך (רפה ע"ב) והוא המדור השביעי, אבל אמר שם שהוא כפול. וידוע שסתם גיהנם בכללו ה"ס לילית, ונלע"ד ששבע מדורות גיהנם הם כנגד ז"ק שלה, והמדור האחרון כפול הוא מפני שכל המלכים שנזכרים בדברי הימים והם שמונה כולם מתו, וכנזכר בדברי הרב זלה"ה. אי נמי לעומת שבע היכלות דקדושה שהיכל אחרון הוא כנגד

<p>והאי איהו ארץ ישראל [ואית ארץ לתתא ונקרא] אפל וצלמות אפל דנפקא מארץ עפתה! מאי ארץ? אפל וצלמות דא הוא קץ דאיהו מסטרא דחשך וזהמא דדהבא! והא אתמר</p>	<p>למעלה, וזו היא ארץ ישראל. (ויש ארץ למטה, ונקראת) "אפל וצלמות". "אפל", שיצאה מארץ עפתה. מהו (ארץ) "אבן אפל וצלמות", זהו הקץ, שהוא מצד של החושך, וזהמת הזהב, והנה נתבאר.</p>
<p>תא חזי כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא בפולחנא דקב"ה ולאשתדלא באורייתא יממא ולילי בגין דינדעון ויסתכלון בפולחניה דהא אורייתא איהי מכרזא בכל יומא קמיה דבר נש ואמרה (משלי ט ד) מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו והא אוקימנא מלי וכד בר נש אשתדל באורייתא ואתדבק בה זכי לאתתקפא באילנא דחיי דכתיב (שם ג יח) עץ חיים וגו' ותא חזי כד בר נש אתתקף באילנא דחיי בהאי עלמא אתתקף ביה לעלמא דאתי דהא כד נשמתין נפקין מהאי עלמא הכי אתתקנן להו דרגין לעלמא דאתי</p>	<p>בא וראה כמה יש לבני אדם להתבונן בעבודת הקדוש ברוך הוא ולעסוק בתורה ימים ולילות כדי שידעו ויסתכלו בעבודתו. שהרי התורה מכריזה בכל יום לפני האדם ואומרת, "מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו". והרי בארנו את הדברים. וכשאדם עוסק בתורה ונדבק בה, זוכה להתחזק בעץ החיים, שכתוב "עץ חיים" וגו'. ובא וראה, כשאדם מחזיק בעץ החיים בעולם הזה, הוא מחזיק בו לעולם הבא. שהרי כאשר הנשמות יוצאות מן העולם הזה, כך מתקנות להן דרגות לעולם הבא.</p>
<p>תא חזי² אילנא דחיי איהו בכמה דרגין מתפרשן דא מן דא וכלהו חד דהא באילנא דחיי אית דרגין אלין על אלין ענפין ועלין וקליפין נופא³ דאילנא שרשינ³ וכלא הוא אילנא כגוונא דא כל מאן דאשתדל באורייתא איהו אתתקן ואתתקף באילנא דחיי וכל בני דמהימנותא ישראל כלהון מתתקפין באילנא דחיי כלהו אחידין באילנא ממש מנהון בההוא נופא⁴ דביה מנהון אחידין בענפין מנהון בעלין מנהון בשרשין אשתכחו דכלהו אחידין באילנא דחיי ואינן דמשתדלין באורייתא</p>	<p>בא וראה, עץ החיים הוא בכמה דרגות נפרדים זה מזה, וכולם אחד. שהרי בעץ החיים יש דרגות אלו על אלו, ענפים ועלים, קליפות, וגוף האילן, שרשים, והכל הוא האילן. כדוגמא זו כל מי שעוסק בתורה, הוא נתקן ומתחזק בעץ החיים. וכל בני האמונה, ישראל, כולם מתגברים בעץ החיים, וכולם אחוזים בעץ ממש, מהם באותו הגוף שבו, מהם אחוזים בענפים, מהם בעלים, מהם בשרשים. נמצאו שכולם אחוזים בעץ החיים. ואותם שעוסקים בתורה,</p>
<p>קצנ/ב</p>	
<p>כלהו אחידין בגופא דאילנא ובגין כך מאן דאשתדל באורייתא איהו אחיד בכלא והא אוקמוה ואתמר</p>	<p>כולם אחוזים בגוף האילן. ולכן מי שעוסק בתורה, הוא אחוז בכל, והרי פרשוה ונתבאר.</p>
<p>ויהי מקץ (בראשית מא א) מאי מקץ רבי שמעון אמר אתר דלית ביה זכירה⁴ ודא הוא קץ</p>	<p>"ויהי מקץ". מה זה "מקץ". רבי שמעון אמר, המקום שאין בו זכירה, וזהו קץ</p>

יסוד ומלכות. ויתר על כן כמו שמערת המכפלה הוא פתח לגן עדן והיא בסוד שם ב"ן הכפול בכח זכר ונקבה שה"ס אותיות השרש והמילוי, כן יסוד צרתה הקדושה כפול (רמ"ז). פי' שמדור הקל' בחורבה ארץ עיפה כמ"ש בזהר תצוה בענין תלת ניקודין (מ"מ).

¹ פי' כמ"ש שהמלכות היא ארץ החיים ולילית היא אופל וצלמות ונקראת אבן ג"כ ולפי זה אבן אופל וצלמות דסיפא דקרא הוא פירוש לרישא דקרא והכי קאמר קץ שם אותו מזוהמא דחושך וקץ הנז' הוא אבן און וצלמות (מ"מ).

² עיין בפרדס בשער הכנויים פרק שני (ד"א).

³ פי' הם ה' בחי' כנגד ה' בחינות הנשמה שיש לז"א שהם נרנח"י (מ"מ).

⁴ הוא סתם סטרא אחרא בכלל, והענין במה שנודע דאל אחר אסתרס, דחסר דעת הוא ואין בו כח זכרות, וקיימא לן לעיל דף קטו ע"א, פקידה לנוקבא זכירה לדכורא, כי הזכירה היא מבחינת פנים שהוא הארת הדעת

<p>דשמאלא¹ מאי טעמא בגין דכתיב (שם מ יד) כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך וכי הכי אתחזי ליה ליוסף צדיקא דאיהו אמר כי אם זכרתני אתך² אלא כיון דאסתכל יוסף בחלמיה אמר ודאי חלמא דזכירה איהו³ ואיהו טעה בהאי⁴ דהא ביה בקב"ה הוי כלא⁵ ועל דא אתר דהוה ביה נשיו קם קמיה⁶</p>	<p>השמאל. למה, משום שכתוב "כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך". וכי כך ראוי ליוסף הצדיק שהוא אמר "כי אם זכרתני אתך", אלא כיון שיוסף התבונן בחלומו, אמר, ודאי חלום של זכירה הוא, והוא טעה בזה, שהרי הכל היה בקדוש ברוך הוא. ועל כן המקום שהיתה בו שכחה, עמד לפניו.</p>
<p>מה כתיב (שם כג) ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו כיון דאמר ולא זכר שר המשקים מהו וישכחהו⁷ אלא וישכחהו אתר דאית ביה שכחה ודא הוא קץ דסטרא דחשך⁸ שנתים ימים מאי שנתים ימים דתב דרגא לדרגא דאית ביה זכירה ופרעה חולם והנה עומד על היאר דא חלמא דיוסף הוה בגין דכל נהר דיוסף הצדיק איהו ורזא דא הוי האי מאן דחמי נהר בחלום חמי שלום דכתיב (ישעיה סו יב) הנני נוטה אליה כנהר שלום⁹</p>	<p>מה כתוב, "ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו". כיון שאמר "ולא זכר שר המשקים", מה זה "וישכחהו". אלא "וישכחהו", המקום שיש בו שכחה, וזהו הקץ של צד החושך. "שנתים ימים", מה זה "שנתים ימים", ששבה הדרגה לדרגה שיש בה זכירה. "ופרעה חולם והנה עמד על היאור". זה היה החלום של יוסף, משום שכל נהר הוא של יוסף הצדיק, וזהו הסוד שמי שרואה נהר בחלום רואה שלום, שכתוב "הנני נוטה אליה כנהר שלום".</p>

דמסהיד באנפוי דמלכא, ולפי שכל זה חסר בקליפות לכן אין שם זכירה אפילו בזכרים שלהם, ולכן לא אמר אתר וכו' דנשיו כמו שאמר בסמוך, אלא דלית ביה זכירה (רמ"ז).

¹ אע"ג דלעיל פירשנו קץ השמאל על נוקבא דקלי', גם נוכל כאן לבארו על הדכורא, משום דבסמוך קארי לנוק' קץ דסטרא דחשך (רמ"ז).

² ר"ל זהו תימה גדול שיוסף הצדיק שהוא אחוז בכל בחי' היסודות ששם עצמות הזכירה מהמשך הדעת, וידענא כמה הרפתקי דעדו עליה להתקיים במדרגתו יוסף צדיקא, ועכשיו יצא מפיו לומר כי אם זכרתני, כאילו היתה בהם בחינת זכירה (רמ"ז).

³ ע"י לעיל דף קצב ע"ב, אמר יוסף הא ודאי בשורה דחדוה וכו', כי אותו החלום היה מורה היות השכינה בעילוי וייחוד למעלה, ולכן אמר ודאי חלמא דזכירה איהו, כי הנה החלום הצודק הוא סוד אור הגדלות הסתום בתוך הקטנות, ובפתרונו אז מתגלה ויש לו קיום והויה, וזהו חלמא דזכירה, פי' סוד זווג הזכר הממתק דיני הנקבה וכו', ולכן נזכר ונודע וקיים כי בהזכר הפתרון בפה הפותר מתגלים האורות של הייחוד (רמ"ז).

⁴ נראה דטעם טעותו הוא במה שנודע לנו שקליפת נוגה על היותה סביב הקדושה ממש לכן היא יכולה להמתק כידוע שנכללת עם הקדושה, וכן חשב יוסף שאז זכה שר המשקים למדרגה זו, ועל כן אמר לו אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך, פי' שזכית לצאת מן הרע ולהדבק בטוב, וכל שכן במ"ש הרב ששר המשקים הוא סוד מח חכמה דקטנות, ונודע מסוד שני שעירי יום הכפורים כי שעיר של שם הוא חכמה דקליפת נוגה שנדבקת בקדושה וכנזכר במרכבת יחזקאל (רמ"ז).

⁵ פי' שכל אותו הסוד שנרמז בחלום המשקה היה דוקא בעולם הקדושה ובסוד מלכות קדושה שנתייחדה בבעלה, והבשילו אשכולותיה ענבים סוד נשמות הצדיקים וכנזכר לעיל בדף קצ"ב הנזכר. ואמנם אותה הקדושה לא נמשכה למטה להדבק ולהכליל קליפת נוגה, באופן ששר המשקים לא זכה להתעלות לשום עילוי ונשאר במדרגתו עם שני חבריו האופה ושר הטבחים (רמ"ז).

⁶ ירצה ע"ש כי הוא חשב להכנע אל שר המשקים כאילו ממנו תלויה גאולתו, לכן קם קמיה צד הטומאה, פי' עמד להפסק והבדל לפניו שלא יוכל אז לעלות לגדולתו כאשר היה מוכן לו, וכל זה בא לו מפני גודל קדושתו שהקב"ה מדקדק עם חסידיו (רמ"ז).

⁷ זכור הוא סוד ע"ב קס"א אור הפנים, ותשכ"ח סוד פק"ד קדמ"ת סוד האחוריים שמשם השכחה מאחורי או"א. והנה יוסף סוד הזכר והיסוד. ועכשיו על שאמר זכרתני נתעוררו נגדו זכר ונקבה דקליפה וזהו ולא זכר וישכחהו, שאין השכחה עצמית בדכורא דקליפה כי אם שאין בו זכירה אבל הנוקבה דידיה בה מציאות השכחה בעצם והיא אתר דהוה ביה נשיו (רמ"ז).

⁸ כי הזכר נקרא קץ דשמאלא כנז"ל והנוק' הוא קץ כל הס"א הנקרא סטרא דחשך (רמ"ז).

⁹ מילוי נהר נו"ן ה"י רי"ש עולה שלום ומילוי פרעה פ"א רי"ש עי"ן ה"ה גימטריא כך והיינו שלום פרעה (הרמ"ז בכ"י). אפשר דהכוונה כי פרעה סט"א לכן מילוי גימטריא עשו שהוא נגד שלום בקדושה וזה כוון יוסף הצדיק באמרו שלום פרעה כי הוא עשו סט"א ותיבת פרעה הוא גימטריא נח"ש בהחליף ה' בח' כמ"ש הש"ך ע"ש וז"ש בירמיה מ"ד פרעה חפרע גימטריא נח"ש ומילוי פרעה עשו ודו"ק (מא"י) (נ"א).

<p>ויהי מקץ שנתים רבי חייה פתח ואמר (משלי כט ד) מלך במשפט יעמיד ארץ¹ ואיש תרומות יהרסנה תא חזי כד ברא קב"ה עלמא עלאה אתקין כלא כדקא יאות ואפיק נהורין עלאין מנהרין לכל סטרין וכלא איהו חד וברא שמים דלעילא וארץ דלעילא לאתקנא כלהו כחדא לתועלתא דתתאי תא חזי מלך במשפט יעמיד ארץ מאן מלך דא קב"ה במשפט דא יעקב דאיהו קיומא דארעא ועל דא ו' אתון מן ה' עלאה ה' <תתאה אתונת> (אתון) מן ו' דקיומא דארעא איהו במשפט דהא משפט יעמיד ארץ בכל תקונוי וזן לה</p>	<p>"ויהי מקץ שנתים". רבי חייה פתח ואמר, "מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה". בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם העליון, תיקן את הכל כראוי, והוציא אורות עליונים מאירים לכל הצדדים, והכל הוא אחד. וברא שמים שלמעלה, וארץ שלמעלה, לתקן כולם יחד לתועלתם של התחתונים. בא וראה, "מלך במשפט יעמיד ארץ", מי המלך, זה הקדוש ברוך הוא. "במשפט", זה יעקב, שהוא הקיום של הארץ, ועל כן ו' נזונית מה' העליונה, ה' התחתונה נזונית מן ו', שקיום הארץ הוא במשפט, שהרי המשפט יעמיד ארץ בכל תקוניה וזן אותה.</p>
<p>דבר אחר מלך דא קב"ה במשפט דא יוסף יעמיד ארץ דכתיב (בראשית מא נז) וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף ובגין דקב"ה אתרעי ביה ביעקב עבד ליה ליוסף שליטא על ארעא רבי יוסי אמר מלך דא יוסף במשפט יעמיד ארץ <דא יעקב> דהא עד לא אתא יעקב למצרים לא הוה קיומא בארעא מגו כפנא כיון דאתא יעקב למצרים בזכותיה אסתלק כפנא ואתקיים ארעא דבר אחר מלך במשפט יעמיד ארץ דא דוד מלכא דכתיב (ש"ב ח יט) ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ואיהו קיים ארעא ובזכותיה קיימא לבתר דנא ואיש תרומות יהרסנה דא רחבעם</p>	<p>דבר אחר, "מלך", זה הקדוש ברוך הוא. "במשפט", זה יוסף. "יעמיד ארץ", שכתוב "וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף". ומשום שהקדוש ברוך הוא רוצה ביעקב, עשה את יוסף שליט על הארץ. רבי יוסי אמר, "מלך", זה יוסף. "במשפט יעמיד ארץ", זה יעקב. שהרי טרם שבא יעקב למצרים, לא היה קיום בארץ מתוך הרעב. כיון שבא יעקב למצרים, בזכותו הסתלק הרעב והתקיימה הארץ. דבר אחר, "מלך במשפט יעמיד ארץ", זה דוד המלך, שכתוב "ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו", והוא קיים את הארץ, ובזכותו עמדה לאחר מכן. "ואיש תרומות יהרסנה", זה רחבעם.</p>
<p>תא חזי קב"ה בגיניהון דצדיקיא אף על גב דפורענותא אתגזר על עלמא מתעכבן בגיניהון ולא שלמא על עלמא כל יומי דדוד מלכא אתקיימא ארעא בגיניה לבתר דמית אתקיימא בזכותיה דכתיב (מ"ב כ כו) וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי כגוונא דא כל יומי דיעקב וכל יומי דיוסף לא שלמא פורענותא בעלמא תא חזי מלך במשפט יעמיד ארץ דא יוסף ואיש תרומות יהרסנה דא פרעה דהא בגין דאקשי לביה לגבי <דקב"ה חריב ארעא דמצרים> ובקדמיתא על <דא יוסף אתקיים ארעא בההוא חלמא דחלם דכתיב (בראשית מא א) ויהי מקץ שנתים ימים וגו'</p>	<p>בא וראה, הקדוש ברוך הוא, בשביל הצדיקים, אף על גב שפורענות נגזרה על העולם, מתעכבין בגללם ולא שולטת על העולם. כל ימי דוד המלך התקיימה הארץ בגללו. לאחר שמת, התקיימה בזכותו, שכתוב "וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי". כדוגמא זו, כל ימי יעקב וכל ימי יוסף לא שלטה הפורענות בעולם. בא וראה, "מלך במשפט יעמיד ארץ", זה יוסף. "ואיש תרומות יהרסנה", זה פרעה. שהרי משום שהקשה את לבו לקדוש ברוך הוא, החריב את ארץ מצרים. ובראשונה על ידי יוסף התקיימה הארץ, באותו החלום שחלם, שכתוב "ויהי מקץ שנתים ימים" וגו'.</p>
<p>ויהי מקץ וגו' רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים יח מז) חי יהו"ה וברוך צורי וירום אלוהי ישעי אלוהי כתיב בו"ו האי קרא אית לאסתכלא ביה</p>	<p>"ויהי מקץ" וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר, "חי ה' וברוך צורי וירום אלוהי ישעי". אלוהי כתוב בו"ו. הפסוק הזה יש להתבונן</p>

¹ כאן הוא מקום גילוי המתקלא שהוא תיקון העולם (ביאורים ח"א פו ע"ד).

<p>חי יהו"ה דא חי צדיקא יסודא דעלמא דאקרי חי דעלמין וברוך צורי דא הוא⁵ דכתיב (שם קמד א) ברוך יהו"ה צורי ודא עלמא דאתקיים עליה צדיקא דא וירום אלוהי ישעי וירום דא עלמא עלאה אלוהי בוא"ו דא שמים כמה דאת אמר (שם קמו מז) השמים שמים ליהו"ה¹ תא חזי (כד"א) (שם סח כ) ברוך אדנ"י יום יום יעמס לנו ברוך אדנ"י באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד והאי קרא רזא דחכמתא איהו יום יום² אלו שנתים ימים כמה דאת אמר</p>	<p>בו, "חי ה'", זה חי, צדיק יסוד העולם שנקרא חי העולמים. "וברוך צורי", זהו שכתוב "ברוך ה' צורי", וזה העולם שמתקיים על הצדיק הזה. "וירום אלוהי ישעי". "וירום", זה העולם העליון, "אלוהי" בוא"ו זה שמים, כמו שנאמר "השמים שמים לה". בא וראה, (כמו שנאמר) "ברוך אדנ"י יום יום יעמס לנו". "ברוך אדנ"י", באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, והפסוק הזה הוא סוד החכמה. "יום יום", אלו שנתים ימים, כמו שנאמר</p>
<p>קצד/א</p>	
<p>(בראשית מא א) ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור רזא איהו כמה דאתמר דא יוסף דנהר >נ"א דכל נהר< דא יוסף הצדיק הוא</p>	<p>"ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור", הוא סוד, כמו שנאמר, זה יוסף, שנהר (שכל הנהר) הזה הוא יוסף הצדיק.</p>
<p>והנה מן היאור עולות שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו (בראשית מא ב) והנה מן היאור דהא מנהר דא³ אתברכאן כל אינון דרגין דלתתא בגין דההוא נהר דנגיד ונפיק⁴ איהו אשקי וזן לכלא ויוסף איהו נהר⁵ לאתברכא כל ארעא דמצרים בגיניה ותא חזי ההוא נהר⁶ שבע דרגין אתשקיין ואתברכין⁷ מניה ואלין אינון</p>	<p>"והנה מן היאור עולות שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו". "והנה מן היאור", שהרי מהנהר הזה מתברכות כל אותן הדרגות שלמטה, משום שאותו נהר ששופע ויוצא הוא משקה וזן את הכל, ויוסף הוא נהר שבשבילו התברך כל ארץ מצרים. ובא וראה, אותו הנהר, ממנו</p>

¹ בא להכריח מה שאמר דברוך זה במ' דכתיב ברוך אדנ"י באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד שפי' ברוך הוא אדנ"י וכשהברוך הזה הוא מיוחד ביום יום שהם יסוד ות"ת אז יעמוס לנו משאות ומעמסות השפעה הא"ל ישועתנו דהיינו הבינה א"נ הא"ל ישועתינו היינו אלקי ישעי ת"ת וסלה הבינה (נ"א).

² פירוש מ' יסוד שכל אחד מהם נקרא שנה ונקרא יום דגם המ' שהוא לילה נקרא יום כמ"ש בפ' בשלח (ז"ח) (נ"א).

³ יאור זה ה"ס יסוד דאצילות המגיע באורו עד הדעת דבריא שנתחיתו הם ז' היכלות דזו"ן והם דרגין דלתתא, ולפיכך קוראם דרגין לפי שהם מעלות הכסא הנקרא ממש דרגין דכורסאי (רמ"ז).

⁴ הוא יסוד אמא שהוא נגיד במקום הסתום ונפיק במקום הנגלה, הוא אשקי לז"א וזן לכלא, לנוק' (רמ"ז).

⁵ פי' בו יש בחינה לברך ולהאיר למצרים, וזה כשיורד אורו למטה אל הדעת של הבריאה שבאחוריו אחיזת זו"ן דקליפת פרעה ומצרים, שלכן אנו מזכירין יציאת מצרים באמת בין ביום ובין בלילה (רמ"ז).

⁶ ירצה ששתי בחינות הן המאירות בבריא, האחת היא הנזכרת מן תנה"י דזעיר שבקדש קדשים כאמור, ויסוד זעיר מאיר בהיכל הרצון ששם באחוריו הוא סוד מצרים, והשנית היא הכוללת מאמא דמקנא בבריא כנודע. והוא מ"ש ההוא נהר, פי' הנזכר, דנגיד ונפיק, ובו מתקיימים ופרים ורבים שבעה היכלות הבריאה, והם סוד שבע פרות, הפרות ורבות במי נהר הגדול נהר פרת, הוא יסוד אמא שנכנס תוך בן פורת הוא ניל"ס גי' יוס"ף. וידוע שכל ג' עולמות בי"ע הם במדרגת נקבות ועיקר שפעם הוא ממ"ן מנצפ"ך שבמילואם מ"ם נו"ן צד"י פ"א כ"ף גי' היכל"ת, אבל קראם דרגין בסוד שש מעלות הכסא כנז"ל, והם שש היכלות מהיכל הרצון עד היכל לבנת הספיר, אך ידוע שהיכל לבנת הספיר ה"ס יסוד ומלכות, ולזה היו שבע פרות שבע דרגין יפות מראה. וגם ידוע כי כל מראה הוא במלכות שבה מתראים כל האורות, והנה היותר מעולה שבבחינות מראות הנבואה היא של הבריאה, והיא היתה מדרגת האבות דכתיב בהו (שמות ו ג) וארא באל שדי, שהוא השם המאיר בבריא וכמו שפירשתי בפרשת וארא כג ע"א, ששם עיקר ענין זה, ושם אמר גוונין דאתגליין אינון דאל שדי דאינון גוונין בחיזו עילאה ואלין אתחזיין, וזהו יפות מראה וכו'. ובריאות בשר, ר"ל שהחיצוניות שלהם היה בריא וטוב, מפני שבבריא היה הטוב מעולה ומרובה מאד על הרע ונפרד ממנו (רמ"ז).

⁷ דע כי שבע נערוות אלו הם בבריא, ואלו הם מבית המלך שהוא הבריאה כנודע. והם הם היכלות של המלכות הנז' בפ' בראשית ובפ' פקודי, אשר ברכות קריאת שמע הם כנגדם. והם: לבנת הספיר, ועצם השמים, ונגה, זכות, ואהבה, ורצון, וקדש הקדשים. והנה בית המלך הוא בינה, ונקראת קדש הקדשים כנז' בפ' שמות

<p>יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו בחבורא באהוותא דלא אשתכח בהו פרודא וכלהו לשבחה קיימין דהא כל הני דרגין שבע דקאמרן רזא איהו כמה דאת דאת אמר (אסתר ב ט) ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך וגו' ועל דא שבע פרות יפות מראה ולקבל דא כתיב (אסתר א י) שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך וגו'</p>	<p>נשקות ומתברכות שבע דרגות, ואלו הם "יפות מראה ובריאות בשר". "ותרעינה באחו", בחיבור ואחיה, שאין נמצא בהם פירוד, וכולם עומדים לשבח. שהנה כל שבע הדרגות הללו שאמרנו הוא סוד, כמו שנאמר "ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך" וגו'. ועל זה "שבע פרות יפות מראה", וכנגד זה כתוב "שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך" וגו'.</p>
<p>רבי יצחק אמר שבע פרות הטובות דרגין אינון עלאין על אחרנין ושבע הפרות הרעות דרגין אחרנין דלתתא אלין מסטרא דקדושה ואלין מסטרא דמסאבא שבע השבלים רבי יהודה אמר אלין קדמאי אינון טבין בגין דאינון מסטרא דימינא דכתיב ביה (בראשית א ד) כי טוב ואלין (אינון) בישין אינון לתתא מנייהו שבע השבלים אינון מסטרא דדכו ואלין מסטרא דמסאבו וכלהו דרגין קיימין אלין על אלין ואלין לקבל אלין וכלהו קא חמא פרעה בחלמיה א"ר ייסא וכי לההוא חייבא דפרעה אחזיין ליה כל הני א"ל רבי יהודה כגוונא דלהון חמא דכמה דרגין על דרגין אלין לקבל אלין ואלין על אלין ואיהו חמא באינון דרגין דלתתא והא תנינן דהא כמה דאיהו בר נש הכי אחזיו ליה בחלמיה והכי חמי ונשמתא הכי סלקת לאשתמודעא כל חד וחד כפום דרגיה כדקא חזי ליה ובגין כך פרעה חמא כדקא חזי ליה ולא יתיר</p>	<p>רבי יצחק אמר, שבע הפרות הטובות הם דרגות עליונות על האחרות, ושבע הפרות הרעות, הדרגות האחרות שלמטה. אלו מצד הקדושה, ואלו מצד הטומאה. "שבע השבלים", רבי יהודה אמר, אלו הראשונות הן טובות, משום שהן מצד הימין שכתוב בו "כי טוב", ואלו הרעים הם למטה מהם. "שבע השיבולים" הן מצד הטהרה, ואלו מצד הטומאה, וכל הדרגות עומדות אלו על אלו ואלו כנגד אלו, ואת כולם ראה פרעה בחלומו. אמר רבי ייסא, וכי לאותו פרעה הרשע הראו לו את כל אלה. אמר לו רבי יהודה, כדוגמתם ראה, שכמה דרגות על דרגות אלו כנגד אלו ואלו על אלו, והוא ראה באותן הדרגות שלמטה. והנה שנינו, שהרי כמו שהוא האדם, כך מראים לו בחלומו, וכך רואה, וכך הנשמה עולה להיוודע כל אחד ואחד כפי דרגתו כראוי לו, ולכן פרעה ראה כראוי לו, ולא יותר.</p>
<p>ויהי מקץ וגו' (שם מא א) רבי חזקיה פתח ואמר (קהלת ג א) לכל זמן ועת לכל הפץ תחת השמים תא חזי כל מה דעבד קב"ה לתתא לכלא שוי זמנא וזמן קצוב זמן שוי לנהורא ולחשוכא זמנא שוי לנהורא דשאר עמין דאינון שלטין</p>	<p>"ויהי מקץ" וגו'. רבי חזקיה פתח ואמר, "לכל זמן ועת לכל הפץ תחת השמים". בא וראה, כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא למטה, לכל שם עת וזמן קצוב. שם זמן לאור ולחושך, שם זמן לאור של שאר העמים, שהם שולטים עכשיו על העולם,</p>

דף ד ע"א, וההיכלות שבעה בשבעה, שבעה למלכות בבריאה, ונקראים שבע הנערות. ועוד שבעה לת"ת
בבריאה, והם הנקראים שבעה הסריסים, כד"א שבעת הסריסים, כד"א לסריסים אשר ישמרו את שבתותי,
כי הם מסרסים עצמם בימי החול שלא להזדווג שבעה בשבעה, כי שבעה היכלות שלו אינן מתפתחין כי אם
בשבת כנז' בזוהר בפ' בראשית בדף כג סע"ב, וההיכלות שלו הם הנז' שם בההוא זמנא מתפתחין שבעה
היכלין היכלא קדמאה היכלא דאהבה כו' ואלו הם השערים הסגורים ששת ימי המעשה וביום השבת נפתחין
(שער מאמרי רשב"י). דע כי בבריאה יש בה כל הה' פרצופים, ויש בה ז' היכלין כנגד זר"ן והם ז' זכרים וז'
נוקבין. והכל נקרא ז' היכלין הנזכר בפ' פקודי והם סוד ז' וז' מוצקות, וכנגדן למעלה בבריאה עצמה באו"א
אשר שם יש ז' היכלין זכרים וז' היכלין נוקבין ואמנם אלו הז' היכלין עלאין אינם נפתחין אלא ביום השבת
לבד ואלו הם ההיכלות הנק' בפ' בראשית שא' שם דבשבת נפתחין ז' היכלין דרחמי, א' היכל אהבה, ב' היכל
דין, ג' אספקלריא וכו' והנה אלו עליונים שהם מצד הבינה הם עלמאל דדכורא ונק' ז' הסריסים המשתרים
ונק' סריסי ע"ש המסרס עצמם וכו' ותתאין דנוק' הם המשמשין בימי החול, ואלו נק' ז' נערות דאסתר הם
נוקבין כי הם בסוד מלכות נוק' ודע כי סוד אסתר הוא סוד נקודת מלכות דאצילות בסוד לכי ומעטי את
עצמך, והיא מסתרת בראש הבריאה, לכן נקרא אסתר. וז"ס מ"ש בר"מ פרשת כי תצא אסתיר לא
מאחשוורוש ועלה נאמר וכבודי לאחר לא אתן כבר ידעת כי פסוק זה לא נאמר אלא באצילות כי בבריאה
יכול לאתערבא תמן קלי' כנודע (זהר הרקיע).

<p>השתא על עלמא זומנא שוי לחשובא דאיהו גלותא דישראל תחות שלטנותא דלהון זמנא שוי קב"ה לכלא בנין כך לכל זמן ועת לכל חפץ מאי ועת לכל חפץ זמנא ועדן הוא לכלא לכל ההוא רעותא דאשתכח לתתא דבר אחר ועת לכל חפץ מאי עת כדכתיב (תהלים קיט קכו) עת לעשות ליהו"ה הפרו תורתך וכתיב (ויקרא יז ב) ואל יבא בכל עת אל הקדש ואיהו דרגא ממנא והא אוקמוה ובנין כך עת איהו ממנא לכל חפץ תחת השמים ויהי מקץ שנתים ימים מסטרא דההוא קץ דחשך חמא פרעה בחלמיה ומתמן ידע ואתגלי ליה ההוא חלמא</p>	<p>וזמן שם לחשכה שהיא הגלות של ישראל תחת שלטונם. הקדוש ברוך הוא שם זמן לכל, ולכן "לכל זמן ועת לכל חפץ". מה זה "ועת לכל חפץ", זמן ועידן הוא לכל, לכל אותו הרצון שנמצא למטה. דבר אחר, "ועת לכל חפץ", מה זה "עת", ככתוב "עת לעשות לה' הפרו תורתך", וכתוב "ואל יבא בכל עת אל הקודש". והיא הדרגה הממונה, והנה פרשוה. ולכן עת הוא הממונה לכל חפץ תחת השמים. "ויהי מקץ שנתים ימים", מהצד של אותו קץ החושך ראה פרעה בחלומו, ומשם ידע והתגלה לו אותו החלום.</p>
<p>ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרטמי מצרים ואת כל חכמיה וגו' (בראשית מא ח) ותפעם רוחו מאי ותפעם רבי יוסי אמר הא אוקמוה בפרעה כתיב ותפעם ובנבוכדנצר כתיב (דניאל ב א) ותתפעם ואוקמוה דהא בפרעה כתיב ותפעם בנין דהוה ידע חלמא ופשרא לא הוה ידע אבל נבוכדנצר חמא חלמא וחמא פשרא ואתנשי כלא מניה אבל תא חזי ותפעם רוחו כד"א (שופטים יג כה) לפעמו דהוה אתי רוחא ואזיל ואתי ואזיל ולא הוה מתיישבא עמיה עדיין כדקא יאות ועל דא כתיב (שם) ותחל רוח יהו"ה לפעמו [ד]כדין הוה שירותא אופ הכא רוחיה אתער ביה ואזיל ואתער ולא הוה מתיישבא עמיה למנדע</p>	<p>"ויהי בבוקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים ואת כל חכמיה" וגו'. "ותפעם רוחו". מה זה "ותפעם". רבי יוסי אמר, הנה פרשוה, שבפרעה כתוב "ותפעם", ובנבוכדנצר כתוב "ותתפעם", ובארוה שהנה בפרעה כתוב "ותפעם" משום שהיה יודע את החלום, והפתרון לא היה יודע, אבל נבוכדנצר ראה החלום וראה הפתרון, והכל נשכח ממנו. אבל בא וראה, "ותפעם רוחו", כמו שנאמר "לפעמו", שהיתה הרוח באה והולכת ובאה והולכת ולא היתה מתיישבת עמו עדיין כראוי, ועל כן כתוב "ותחל רוח ה' לפעמו", שאז היתה הראשית. אף כאן רוחו התעוררה בו, והלך והתעורר, ולא היתה מתיישבת עמו לדעת.</p>
<p>נבוכדנצר ותתפעם רוחו באתערותא <הוה> אתער⁶ תרין⁷ ואזלין ותייבין ודא הוא כד"א (במדבר כד ב) כפעם בפעם פעם בהאי</p>	<p>נבוכדנצר, "ותתפעם רוחו", בהתעוררות היה מתעורר על כל אחד פעמיים, (שבים) והולכים ושבים. וזהו כמו שנאמר "כפעם בפעם", פעם בזה</p>
<p>קצד/ב</p>	
<p>ופעם בהאי ולא מתיישבא דעתיה <ורוחיה> וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים אלין חרשין ואת כל חכמיה אלין חכמיין בטיירא¹ וכלהו הוון מסתכלין למנדע ולא יכילו לאתדבקא² אמר רבי יצחק אף על גב דאתמר דלא אחזיין ליה לבר נש אלא בההוא דרגא דיליה שאני למלכים דאחזיין לון מלין עלאין ומשניין מבני נשא אחרנין כמה</p>	<p>ופעם בזה, ולא מתיישבת דעתו ורוחו. "וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים", אלו המכשפים. "ואת כל חכמיה", אלו חכמי חוזהי כוכבים. וכולם היו מתבוננים לדעת ולא יכלו להשיג. אמר רבי יצחק, אף על גב שנאמר שאין מראים לאדם אלא באותה הדרגה שלו, זה שונה אצל המלכים, שמראים להם דברים עליונים ומשונים</p>

¹ חכמים חוזהי כוכבים שכן בפסיקתא דפרה מה היתה חכמתן של בני קדם שהיו יודעים במזל וערומים בטייר מאי טייר אסטרונוגין היו והיינו חוזהים בכוכבים (ד"א). ע"ד"א. ושמעתי שהיו בקיאין בצפצוף העופות לידע מה מורים הכוכבים כי העופות שומעים כשמכריזים באויר מה שנגזר למעלה ויש סמך לזה כי בערבי קורין לעופות טיירא (הרש"ב) (נ"א).
² ולא היו יכולים להשיג (ד"א).

<p>דמלכא דרגיה עלאה על כל שאר אחרנין הכי נמי אחזיאו ליה בדרגא עלאה על כל שאר אחרנין כמה דאת אמר (בראשית מא כח) את אשר האלהים עושה הראה את פרעה! אבל לשאר בני נשא לא גלי לון קב"ה מה דאיהו עבד בר לנביאי או לחסידי או לחכימי דרא והא אוקמוה תא חזי כתיב (שם יג) אותי השיב על כני ואותו תלה מכאן דחלמא אזיל בתר פשרא השיב על כני מאן אלא דא יוסף ואותו תלה בהווא פשרא דקא פשר ליה וכתוב (שם) ויהי כאשר פתר לנו כן היה</p>	<p>מבני אדם אחרים. כמו שמלך דרגתו עליונה על כל שאר האחרים, כך גם מראים לו בדרגה עליונה על כל שאר האחרים, כמו שנאמר "את אשר האלהים עושה הראה את פרעה". אבל לשאר בני האדם אין הקדוש ברוך הוא מגלה להם את מה שהוא עושה, פרט לנביאים או לחסידים או לחכמי הדור, והנה פרשוה. בא וראה, כתוב "אותי השיב על כני ואותו תלה", מכאן שהחלום הולך אחר הפתרון. מי השיב על כני, אלא זה יוסף. "ואותו תלה", באותו הפתרון שפתר לו, וכתוב "ויהי כאשר פתר לנו כן היה".</p>
<p>וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור וגו' (שם יד) רבי אבא פתח ואמר (תהלים קמז יא) רוצה יהוה את יראיו את המיחלים לחסדו כמה (ד)קב"ה אתרעי בהו בצדיקיא בגין דצדיקיא אינון עבדין (שלמא ועבדי) שלמא לעילא ועבדי שלמא לתתא² ואעלין כלה בבעלה³ ובגין כך קב"ה אתרעי בהו⁴ באינון דדחלין ליה⁵ ועבדין רעותיה למיחלים לחסדו מאן אינון מיחלים לחסדו הוי אימא אינון דמשתדלי באורייתא בליליא ואשתתפו בהדי שכינתא וכד אתי צפרא⁶ אינון מחכאן לחסדו והא אוקמוה בזמנא</p>	<p>"וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור" וגו'. רבי אבא פתח ואמר, "רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו". כמה הקדוש ברוך הוא רוצה בצדיקים, משום שהצדיקים הם עושים (שלום ועושים) שלום למעלה ועושים שלום למטה, ומכניסים כלה לבעלה, ולכן הקדוש ברוך הוא רוצה בהם באותם שיראים ממנו ועושים את רצונו. "למיחלים לחסדו", מי הם המיחלים לחסדו. הוה אומר, אותם שעוסקים בתורה בלילה ומשתתפים עם השכינה. וכשבא הבוקר, הם מצפים לחסדו, והרי בארוה, בזמן שאדם עוסק</p>

¹ רלח ע"א (הערת הזוהר).

² הענין שהצדיקים שורשם בקו האמצעי בסוד (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח, וכנודע מכוונת הלולב, ולכן עושים שתי שלומות דרוחא וגופא, וכאמור ברבי עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום, כדאיתא בספר הכוונות, ולדעתי זה סוד צדיק טוב שהוא טוב לשמים ולבריות, שצבא המרום מתהווים מזווג הנשיקין והתחתון [ישראל] משל היסוד, ולכן הוא טוב. ושאינו טוב הוא שאין לו לגמור הזווג דגופא. אבל הצדיקים הגמורים עושין שתי שלומות. שלמא לעילא וכו', ה"ס הדעת שה"ס יסוד העליון, ולפי שהוא אינו ספירה כשאר הספירות לכן צריך להעשות, וזהו (ישעיה כז ה) יעשה שלום לי, אבל יסוד התחתון שהוא מדה ממש אינו צריך אלא תיקון ולכן נאמר (שם) שלום יעשה לי, פי' השלום השני שכבר יש לו מציאות יעשה לי, שיהא ראוי להשפיע (רמ"ז).

³ הוא הזווג התחתון של צדיק וצדק (רמ"ז).

⁴ כפל זה למה שיפרש בסמוך ברוצה ה' את יראיו ולא ביראיו (רמ"ז).

⁵ באינון דדחלין ליה, זהו יראיו, ועבדין רעותיה, הוא המיחלים לחסדו, ור"ל שיש להם כח להעלות מ"ן בכח הגבורות עד מ"ה ששם שורש הגבורות, והוא יראת הרוממות שאין שם אחיזה לעונש, ושם נעשה הבריור בכח חסד עליון דכתרא עלאה. ואז מאירין תרין מזלי שהם סוד הרצון העליון, והיינו ועבדין רעותיה, שממש עושים רצונו, שהוא נוצר חסד המשפיע בונקה, ומשם נתפשט האור בא"א וז"ן. אבל עדיין יש לדייק, מאן אינון מיחלים לחסדו, שנראה שאין אז זמן לחסד אלא שמקוים אליו שיבוא, דאם לא כן היה לו לומר הבוטחים בחסדו וכיוצא, וכל שכן שמיותר לאומרו שודאי יראי ה' מצפים לטובו, ולכן אמר אינון דמשתדלי וכו', שהרי הלילה הוא זמן הגבורות שאז השכינה מתפשטת בעולמות לקבץ ניצוצין ולהעלותם למעלה בעלותה אל האצילות וזמן תיקונה הוא אחר חצות כנודע, ועל כן הלומדים באותו זמן משתתפים עמה לעזרה (רמ"ז).

⁶ אמר כן ללמדנו שאין לישן אחר התיקון אלא שומרים לבקר ממש שלא ישנו חלילה בעלות השחר, שאז רחל עולה בסוד תפלה של יד, ולהיות שבאותה שעה היא עליית כתר שלה ויורדים ט' אחרונות החוזרות לעלות בתפלת השחר, לכן כפל שני פעמים שומרים לבקר, ואז יורד החסד שה"ס ו' שבשם מדת יום, כי בלילה שולט ה' (רמ"ז).

<p>דבר נש אשתדל באורייתא בליליא! חומא דחסד אתמשיך עליה ביממא כדכתיב (שם מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה שירה עמי מאי טעמא יומם יצוה יהו"ה חסדו² משום דבלילה שירה עמי ובגין כך רוצה יהו"ה את יראיו כתיב ולא ביראיו³ כמאן דרעי ברעותיה לאחרא ואתרעי ליה לאתפייסא בהדיה ובגין כך רוצה יהו"ה את יראיו ולא ביראיו</p>	<p>בתורה בלילה, חוט של חסד נמשך עליו ביום, ככתוב "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי". למה "יומם יצוה ה' חסדו", משום שבלילה "שירה עמי", ולכן כתוב "רוצה ה' את יראיו", ולא ביראיו. כמי שרוצה ברצונו את האחר ורוצה לו להתפייס עמו, ולכן "רוצה ה' את יראיו", ולא ביראיו.</p>
<p>כגוונא דא יוסף הוה עציב בעציבו דרוחא בעציבו דלבא דהוה אסיר תמן כיון דשדר פרעה בניניה מה כתיב (בראשית מא יד) ויריצוהו אתפייסו ליה ואהדרו ליה מלין דהוה מלין למחדי לבא בגין דהוה עציב מן בירא תא חזי בקדמיתא נפל בבירא בבירא אסתלק לבתר רבי שמעון אמר עד לא אירע ליוסף ההוא עובדא לא אקרי צדיק כיון דנטר ההוא ברית קיימא אקרי צדיק וההוא דרגא דברית קדישא אתעטר בהדיה ומאי דהוה (עביד) בבור בקדמיתא אסתלק בהדיה וכתוב ויריצוהו מן הבור אסתלק מן דא ואתעטר בבאר מים חיים וישלח פרעה ויקרא את יוסף לקרא ליוסף מבעי ליה אלא ויקרא את יוסף דא קב"ה דכתיב (תהלים קה יט) עד עת בא דברו אמרת יהו"ה צרפתהו עד עת בא דברו הה"ד ויקרא את יוסף כתיב הכא ויקרא את יוסף וכתוב התם ויקרא אל משה ויגלה ויחלף שמלותיו בגין יקרא דמלכא והא אוקמוה</p>	<p>כדוגמא זו יוסף היה עצוב בעצב הרוח בעצב הלב, שהיה אסור שם. כיון שפרעה שלח בשבילו, מה כתוב, "ויריצוהו", התפייסו לו והחזירו לו דברי שמחה, דברים לשמח את הלב, משום שהיה עצוב מן הבור. בא וראה, בראשונה נפל בבור, ואחר כך התעלה בבור. רבי שמעון אמר, בטרם שארע ליוסף אותו המעשה, לא נקרא צדיק. כיון ששמר אותה ברית נקרא צדיק, ואותה הדרגה של ברית קודש התעטרה עמו, ומה שהיה (עושה) בבור בראשונה, התעלה עמו. וכתוב "ויריצוהו מן הבור", התעלה מזה והתעטר בבאר מים חיים. "וישלח פרעה ויקרא את יוסף". היה צריך לכתוב לקרא ליוסף, אלא "ויקרא את יוסף, זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב "עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו". "עד עת בא דברו", זהו שכתוב, ויקרא את יוסף". כתוב כאן "ויקרא את יוסף", וכתוב שם "ויקרא אל משה". "ויגלח ויחלף שמלתיו", בשביל כבוד המלך, והנה פרשוה.</p>
<p>רבי אלעזר פתח (שם כג) ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם תא חזי דקב"ה מגלגל גלגולין בעלמא ומקיים אסרין וקיומין בגין לקיימא קיומא וגזרה דאיהו גזיר דהא תנן אלמלא חביבו ורחימו</p>	<p>רבי אלעזר פתח, "ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם". בא וראה שהקדוש ברוך הוא מגלגל גלגולים בעולם, ומקיים נדרים ושבועות, כדי לקיים שבועה וגזרה</p>

¹ הוא מ"ש במסכת עבודה זרה (ג ע"ב) עד מאי טעמא כולו נאמר שם, ודיוק הכתוב הוא למה לא הקדים הלילה ליום כסדרו של עולם, אלא שתכלית הכוונה על ענין היחול שהוא הקודם לחדש העתיד לבוא. ובזה נכון שלא אמר מצוה שכך היה לו לומר כיון שהוא הווה תמיד, אלא יצוה בלשון עתיד, וכלומר קודם זמן בואו אני מיחל שיצוה עמי להתחבר אלי מלשון צוות הנזכר בגמרא, אבל בתנאי שבלילה יהיה שירה עמי, קרא לתורת הלילה בלשון שיר מפני שהוא בלילה שיר ה' כי ביום יצוה חסדו חס"ד ו'. ועוד שצריך ללמוד ברנה וכמו שה' נתן תורתו בנעימה כנזכר במדרש (רמ"ז).

² גם שתורת הלילה גורמת לחסד שיבא מכל מקום הקדים החסד מפני שהוא מוכן ומזומן לבוא, והוא יצוה בלשון עתיד ובתנאי שבלילה בה' הידיעה, ור"ל הלילה של היוםם (רמ"ז).

³ זהו פי' לנז"ל בכפל אתרעי, והכוונה שמשפיע בהם אור רצונו העליון, והמשילו לאדם המרצה את חברו שהוא מרוצה לו עד שעושה רצונו כשל עצמו. ולפי זה מלת רוצה היא יוצא וכו', וכן בכאן רוצה ה' שממשיך זיו קדושת רצונו עליהם דהיינו שעושה אותם מושפעים ומלאים מאור רצונו. ודוגמת כן היה ליוסף שטרח בכחו לברר בירורים בנקודת ערות הארץ הבור, וזכה שהושפע עליו מסוד נוצר חסד לאלפים ונתעלה לדעת הקדוש, וזכה להיות שליט על הארץ העליונה, ואז שמח על נפילתו בבור בתחילה, וזהו ויריצוהו מן הבור, שהרצוהו ושמחוהו על טרחותיו שהיו לו מן הבור (רמ"ז).

<p>דרחים קב"ה לאבהן הוה אתחזי לנחתא יעקב למצרים בשלשלי דפרולא וברחימו דלהון שלטיה ליוסף בריה ועבד ליה מלכא דשליטא על כל ארעא ונחתו כלהו שבטין ביקרא ויעקב כמלכא תא חזי מה כתיב ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם <כיון דכתיב ויבא ישראל מצרים לא ידענא דיעקב גר בארץ חם> אמאי אצטריך הא אלא ויבא ישראל מצרים דא קב"ה! ויעקב גר בארץ חם דא יעקב דהא בגיניה דיעקב ובנוי אתא שכינתא למצרים וקב"ה גלגל גלגולין</p>	<p>שהוא גוזר. שהרי שנינו, אם לא חביבות ואהבה שאהב הקדוש ברוך הוא את האבות, היה ראוי להוריד את יעקב למצרים בכבלים של ברזל. ובאהבתו אותם המליך ליוסף בנו, ועשה אותו מלך ששולט על כל הארץ, וירדו כל השבטים בכבוד, ויעקב כמלך. בא וראה מה כתוב, "ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם". כיון שכתוב "ויבא ישראל מצרים", לא ידענו שיעקב גר בארץ חם, למה צריך את זה. אלא, "ויבא ישראל מצרים" זה הקדוש ברוך הוא, "ויעקב גר בארץ חם" זה יעקב. שהרי בשביל יעקב ובניו באה השכינה למצרים, והקדוש ברוך הוא גלגל גלגולים</p>
<p>קצה/א</p>	
<p>ואחית ליה ליוסף בקדמיתא דבזכותיה אתקיים ברית בהדיה ושלטיה על כל ארעא מה כתיב (תהלים קה כ) שלח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו רבי שמעון אמר כתיב (שם קמו ז) יהו"ה מתיר אסורים² וגו' (והא) <והכא> כתיב שלח מלך ויתירהו אמאי מושל עמים ויפתחהו³ אלא שלח מלך⁴ דא קב"ה מושל עמים דא קב"ה שלח מלך מלך עלאה שלח ויתירהו⁵ ומאן איהו</p>	<p>והוריד את יוסף בראשונה, שבזכותו התקיימה הברית עמו, והשליט אותו על כל הארץ. מה כתוב, "שלח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו". רבי שמעון אמר, כתוב "ה' מתיר אסורים" וגו', (והרי) וכאן כתוב "שלח מלך ויתירהו", למה "מושל עמים ויפתחהו". אלא "שלח מלך" זה הקדוש ברוך הוא. "מושל עמים", זה הקדוש ברוך הוא. "שלח מלך", המלך העליון שלח ויתירהו. ומי הוא ששלח (לו), זה המלאך הגואל, שהוא מושל עמים, שהוא מושל על התחתונים, והכל הוא מן הקדוש ברוך הוא.</p>

¹ ספירות האצילות נקראים "בני ישראל" וכן הם נקראים "הקב"ה" (דע"ה ח"א ע"א ע"ד).

² פירוש דמשמע שהת"ת מתיר אסורים והכא כתיב שלח מלך דהיינו מלכות. ותירץ שלח מלך בינה שליחא מושל עמים שיפתחהו (ז"ח) ולפי דבריו נראה דה' מתיר אסורים רומז לבינה או בכחה ואפשר רמז ר"ת מתיר אסורים א"ס שהיא ב' אימא עלאה על ידי אם אימא תתאה מ' וכן אמרו במדרש דאדנותו זאת אומרת לאוסרו והוא השיב ה' מתיר אסורים (מא"ן) (נ"א).

³ מ"ש "והא כתיב" לאו קושיא הוא, דאם כן הול"ל כתיב ה' מתיר אסורים וכתביב שלח מלך. ועוד דה' מתיר אסורים הוא כלל, ושלח מלך הוא ענין פרטי, ואם כן היה לו לפתוח בשלח מלך שהוא פרטי ולהקשות עליו בפסוק ה' מתיר אסורים שהוא הכולל, אלא ודאי דאינה קושיא, אלא פירושו בניחותא. והקשה כתיב ה' מתיר אסורים שהוא יתברך הנותן בלב המלכים והשרים שיתירו אסוריהם, והוא הוא מה שאמר הכתוב, שלח מלך, שה' שלח ונתן בלב פרעה ויתירהו (רמ"ז).

⁴ יוסף שמושרש ביסוד, מפני שהביא דיבת אחיו פגם בדעת ששם ברית הלשון. ובזה יכון שהקב"ה לא עביד דינא בלא דינא, ויכלו אחיו למוכרו למצרים שהוא אחורי הדעת, ואז יבש מקור היסוד. והיה יוסף ביד פוטיפר שר הטבחים מנגדו ממש כי הוא שורשו בחי העולמים פרה ורבה ופוטיפר סריס, וידוע שמי שאינו יכול לשמש מטתו נקרא אסור. ועוד נודע אצלנו בסוד קונה הכל שחיות היסוד תלוי במזל ונק"ה גי' קונ"ה ושם שורש אי' שסודה קס"א, ולכן כשהגיע אור הגדלות ליוסף נקרא יהוס"ף גי' קס"א הותר יסוד האסור. וז"ש שלח מלך, ה"ס הבינה הנקראת מלך סתם וסתום והוא בתוך דעת דצלם גי' מלך (רמ"ז).

⁵ ויתירהו הוא בכחו, שלכן לא נאמר ישלח מלך להתירו אלא ויתירהו, וכל זה לפי בחינת שרש יוסף למעלה, אבל עוד היה לו שעבוד אחר הכולל לכל העולם, שהעבד הנכנס למצרים אינו יוצא לחירות מפני רוע אותה המערכה, ולכן הוצרך שבינה תתן כח במלכות (רמ"ז).

<p>דשלת¹ ליה דא מלאך הגואל² דאיהו מושל עמים דאיהו מושל על תתאי³ וכלא מעם קב"ה איהו</p>	
<p>ויריצהו (בראשית מא יד) חסר וא"ו⁴ ומאן איהו דא קב"ה⁵ בגין דהא לית מאן דאסיר ופתח בר קב"ה דכתיב (איוב יב יד) יסגור על איש ולא יפתח וכתוב (שם לד כט) והוא ישקיט ומי ירשיע ויסתר פנים ומי ישורנו ועל גוי ועל אדם יחד דהא כלא ביה וכתוב (דניאל ד לב) וכמצביה עבד בחיל שמיא ודיירי ארעא ולא איתי די ימחא בידיה ויאמר ליה מה עבדת</p>	<p>"ויריצהו", חסר וא"ו, ומי הוא, זה הקדוש ברוך הוא, משום שאין מי שאוסר ופותח רק הקדוש ברוך הוא, שכתוב "יסגור על איש ולא יפתח", וכתוב "והוא ישקיט ומי ירשיע ויסתר פנים ומי ישורנו ועל גוי ועל אדם יחד", שהרי הכל בו. והוא "וכמצביה עבד בחיל שמיא ודיירי ארעא ולא איתי די ימחא בידיה ויאמר ליה מה עבדת". [וכרצונו עושה בצבא השמים ודיירי הארץ, ואין מי שימחה בידו ויאמר לו מה עשית].</p>
<p>ובגין כך כתיב ויריצהו מן הבור וגו' מאי ויריצהו כמה דאת אמר (איוב לג כו) יעתר אל אלוה וירצוהו כגוונא דא ויריצהו מן הבור ולבתר ויבא אל פרעה דבר אחר ויריצהו דאמשיך עליה חוטא דחסד למיהב ליה הנא קמיה דפרעה</p>	<p>ולכן כתוב "ויריצהו מן הבור" וגו'. מה זה "ויריצהו", כמו שנאמר "יעתר אל אלוה וירצוהו". כדוגמא זו "ויריצהו מן הבור". ואחר כך "ויבא אל פרעה". דבר אחר, "ויריצהו", שהמשיך עליו חוט של חסד לתת לו חן לפני פרעה.</p>
<p>(מה כתיב) אלהים יענה את שלום פרעה (בראשית מא מז) בגין לאקדמא ליה שלום ולמפתח בשלום רבי אבא אמר תא חזי בההוא רשע דפרעה דאיהו אמר (שמות ה ב) לא ידעתי את יהו"ה ופרעה חכים הוה מכל חרשוי אלא ודאי שמא דאלהים הוה ידע דהא כתיב (בראשית מא לח) הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו ובגין דמשה לא אתא לגביה אלא בשמא דיהו"ה ולא בשמא דאלהים ודא הוה קשיא קמיה מכלא דאיהו הוה ידע דהא שמא דא איהו שליט בארעא ובשמא דיהו"ה לא הוה ידע ועל דא קשיא קמיה שמא דא ודא הוה דכתיב (שמות ט יב) ויחזק יהו"ה את לב פרעה דמלה דא</p>	<p>(מה כתיב) "אלהים יענה את שלום פרעה", כדי להקדים לו שלום ולפתוח בשלום. רבי אבא אמר, בא וראה, באותו פרעה הרשע שהוא אמר "לא ידעתי את ה'", ופרעה היה חכם מכל מכשפיו, אלא ודאי השם של אלהים היה יודע, שהרי כתוב "הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו". ומשום שמשה לא בא אליו אלא בשם של ה' ולא בשם של אלהים, וזה היה קשה לפניו מן הכל, שהוא היה יודע שהרי השם זה הוא שולט בארץ, ובשם של ה' לא היה יודע, ועל כן קשה לפניו השם הזה. וזהו שכתוב "ויחזק ה' את לב פרעה", שדבר זה היה מחזק את לבו ומקשה אותו, ועל כן משה לא הודיע לו דבר של שם אחר, אלא</p>

¹ פ' מי הוא זה ששלחו מלך העליון (רמ"ז).

² ה"ס השכינה שנקראת כן כשיש בה כח היסוד שאז היא סוד זכר פועל בתחתונים. והא דלא כתיב מלך התירו ושלח מושל עמים ויפתחוהו, הוא מפני שהיה נראה כעין הבדלה וחילוק בין שני הפעולות, דהיינו ההתרה והפיתוח. ואינו כן אלא וכלא מעם קב"ה, ירצה הכל נעשה ברגע, והכל בכח מלך עלאה שהוא שלח מושל עמים ברגע וכח שהתיר את היסוד האסור והקימו בחיותו, ולכן נקרא מלאך הגואל שה"ס יוסף, באופן שהכל היה בכח הבינה, ובעבור זאת נקרא יוסף יהוסף מפני שה' אחרונה נכללה בה ה' ראשונה, וכל זה כעין סוף המעשה תחילת המחשבה (רמ"ז).

³ וכמ"ש (תהלים קג, יט) ומלכותו בכל משלה, שכוחה יפה להכניע את השרים של מעלה (רמ"ז).

⁴ הוא לשון יחיד להורות שהכל היה בייחוד גמור ולא שתי פעולות זו אחר זו. ועוד ויריצהו אותו הסתום וכנז"ל בדף הקודם (רמ"ז).

⁵ ויקרא את יוסף דא קב"ה - שברגע ששלח פרעה מיד ויקרא. וז"ס (תהלים קה יט) עד עת בא דברו וגו', פ' בעוד שבא דברו ה"ס יסוד בינה שבדעת זעיר, מיד אמרת ה' שהיא המלכות צרפתהו, ועד זה הוא על דרך (איוב א טז) עוד זה מדבר וזה בא, שר"ל בעוד שהיה מדבר. ועוד "ל חסר וא"ו ירמוז שהאור בא ליוסף הוא יסוד היה אור (הכלי) [מבלי] אמצעות הת"ת, שעדיין רוח יעקב לא היתה חיה והיה אור אי' היורד ליסוד אור שאינו מתעבה, והבן ודוק היטב (רמ"ז).

<p>היה אתקיף לביה ואקשי ליה ועל דא משה לא אודע ליה מלה דשמא אחרא אלא שמא דיהו"ה בלחודוי ואוקמוה</p>	<p>השם של הוי"ה לבדו, ופרשוה.</p>
<p>פתח ואמר (תהלים קיג ה) מי כיהו"ה אלהינו המגביהי לשבת וגו' מי כיהו"ה אלהינו המגביהי לשבת דאסתלק מעל כרסי יקריה <נ"א על כרסי יקריה לעילא> ולא אתגלי לתתא בשעתא דלא אשתכחו זכאין בעלמא הא איהו אסתלק מנייהו ולא אתגלי להו המשפילי לראות בשעתא דזכאין אינון דאשתכחו בעלמא קב"ה נחית בדרגוי לקבלהון דתתאי לאשגחא על עלמא לאוטבא להו דהא כד זכאין לא אשתכחו בעלמא איהו אסתלק ואסתיר אנפין מנייהו ולא אשגח עלייהו בנין דצדיקיא אינון יסודא וקיומא דעלמא דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ועל דא קב"ה לא גלי שמיה קדישא בר לישראל בלחודוי דאינון חולק עדביה ואחסנתיה ועלמא פליג ליה קב"ה לממנן תריסין¹ והא אתמר דכתיב (דברים לב ח) בהנחל עליון גוים וגו' וכתיב (שם ט) כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו</p>	<p>פתח ואמר, "מי כה' אלהינו המגביהי לשבת" וגו'. "מי כה' אלהינו המגביהי לשבת", שהתעלה מעל כסא כבודו, (על כסא כבודו למעלה), ולא התגלה למטה. שבשעה שאין נמצאים צדיקים בעולם, הרי הוא מסתלק מהם ולא מתגלה להם. "המשפילי לראות", בשעה שהצדיקים הם שנמצאים בעולם, הקדוש ברוך הוא יורד בדרגותיו כנגד התחתונים להשגיח על העולם, להיטיב להם. שהרי כשאין נמצאים הצדיקים בעולם, הוא מסתלק ומסתיר מהם פנים ולא משגיח עליהם, משום שהצדיקים הם היסוד והקיום של העולם, שכתוב "וצדיק יסוד עולם". ועל כן הקדוש ברוך הוא לא גילה את שמו הקדוש, רק לישראל לבדם, שהם חלק גורלו ונחלתו. ואת העולם חילק הקדוש ברוך הוא לממונים בעלי מגינים, והנה נתבאר, שכתוב "בהנחל עליון גוים" וגו', וכתוב "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחא אמר רבי יוסי לרבי חייא תוהנא על האי דקאמר שלמה כל מלוי <מלין> סתימין ולא אתיידעון דהא (ב)קהלת סתים <מלין> סתימין פתח ואמר (קהלת א ח) כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמוע כל הדברים יגעים וכי כל הדברים יגעים אינון למלא דקאמר לא יוכל איש לדבר ולא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמוע מאי טעמא אלין אלא בנין דתרין מנהון ואינון עיינין ואודנין לא קיימין ברשותיה דבר נש ופומא איהו ברשותיה וכל (מה דאלין) [אלין] תלת לא יכלין לאשלמא בלא ולאדבקא בלא² אמר רבי חייא הכי הוא דדבורא דבר נש לא יכיל למלא ועיינין למחמי ואודנין למשמע ואין כל חדש תחת השמש (קהלת א ט) ותא חזי אפילו בריין³ וקסטורין⁴ דעבד קב"ה תחת</p>	<p>רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי לרבי חייא, תמהני על זה שאמר שלמה, כל הדברים (המלים) סתומים ולא נודעים, שהרי קהלת סתום (המלים) הסתומים. פתח ואמר, "כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמע". "כל הדברים יגעים", וכי כל הדברים יגעים הם לדיבור שאמר "לא יוכל איש לדבר". "ולא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמע", למה אלו. אלא משום ששנים מהם, והם העינים והאזנים, לא עומדים ברשותו של האדם, והפה הוא ברשותו, וכל (מה) שלשת הללו לא יכולים להשלים את הכל ולהשיג את הכל. אמר רבי חייא, כך זה, שדיבור של אדם לא יכול לדבר, והעינים לראות והאזנים לשמוע, ואין כל חדש תחת השמש. ובא וראה, אפילו בריות ורוחות שעשה הקדוש ברוך הוא תחת השמש לא יכולים לדבר כל דברי העולם,</p>

¹ ממונים בעלי תריסין (ד"א). ע' שרים של עו"ג הם נק' תריסין ממנן (ב"ע קע ע"א).

² ולהשיג הכל (ד"א).

³ בריות שהם בגוף ורוח (ד"א).

⁴ הם רוחות בלא גופות שברא קב"ה לא יכולים לדבר כל הדברים שבעולם (ד"א).

<p>השמש¹ לא יכלין למללא כל מלין דעלמא ועינא לא יכיל</p>	<p>והעין לא יכולה</p>
<p>קצה/ב</p>	
<p>למשלט ולמחמי ואודנא למשמע ובגין כך שלמה דהוה ידע <כל> מלה הוה אמר דא</p>	<p>לשלוט ולראות והאזן לשמוע. ולכן שלמה שהיה יודע כל דבר, היה אומר את זה.</p>
<p>ותא חזי כל עובדין דעלמא בכמה קסטרין⁸ תליין² וכל בני עלמא לא ידעין ולא משניחין על מה קיימי בעלמא³ ואפילו שלמה מלכא דהוה חכים מכל בני עלמא לא יכיל לקיימא בהו פתח ואמר (קהלת ג יא) את הכל עשה יפה בעתו גם את העולם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים וגו'</p>	<p>ובא וראה, כל מעשי העולם תלויים בכמה רוחות, וכל בני העולם לא יודעים ולא משגיחים על מה עומדים בעולם, ואפילו שלמה המלך, שהיה חכם מכל בני העולם, לא יכול לעמוד בהם. פתח ואמר, "את הכל עשה יפה בעיתו גם את העולם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים" וגו'.</p>
<p>תא חזי זכאין אינון דמשתדלי באורייתא וידעי לאסתכלא ברוחא <נ"א ברזא> דחכמתא את הכל עשה יפה בעתו כל עובדין דעבד קב"ה בעלמא בכל עובדא ועובדא אית דרגא ממנא על ההוא עובדא⁴ בעלמא הן לטב הן לביש מנהון דרגין לימינא ומנהון דרגין לשמאלא אזיל בר נש לימינא ההוא עובדא דעביד⁵ [הוא] <ההוא> דרגא ממנא <נ"א דימינא> לההוא סטרא ועביד ליה סיועא וכמה אינון דמסייעי ליה אזל בר נש לשמאלא ועביד עובדוי ההוא עובדא דעביד ממנא <נ"א דרגא דשמאלא> איהו לההוא סטרא וקא מקטרג ליה ואוביל ליה לההוא סטרא ואסמי ליה ובגין כך ההוא עובדא דעביד בר נש כדקא חזי ההוא ממנא דסטרא ימינא קא מסייע ליה ודא</p>	<p>בא וראה, אשרי אותם שעוסקים בתורה ויודעים להתבונן ברוח (בסוד) של החכמה. "את הכל עשה יפה בעיתו", בכל המעשים שעשה הקדוש ברוך הוא בעולם, בכל מעשה ומעשה יש דרגה ממונה על אותו המעשה בעולם, הן לטוב והן לרע. מהם דרגות לימין ומהם דרגות לשמאל. הולך האדם לימין, אותו המעשה שעשה, אותה הדרגה הממונה (של ימין) לצד ההוא ועושה לו סיוע, וכמה הם שמסייעים לו. הולך אדם לשמאל ועושה מעשיו, אותו המעשה שעשה, הוא (דרגת השמאל) הממונה לצד ההוא, ומקטרג לו, ומוביל אותו לאותו הצד, ומסטה אותו. ולכן אותו המעשה שאדם עושה כראוי, אותו הממונה של צד הימין מסייע לו. וזה הוא בעיתו, יפה בעיתו, שאותו המעשה מתקשר בעתו</p>

¹ פירוש חכמים שיודעים מדת הארץ ומדת הימים ונהרות (הרש"ב) (נ"א).

² הרי זה ענין לעצמו, שהבריות סוגין, ותחת הסוגין מינין, ותחת המינים עוד פרטים יכלול מהם הרבה מינים, ואלו נקראים קשרים, הסוגים הקושר מינים הרבה, והמינים הכולל פרטים הרבה. או ירצה קשירין ממינים עליונים שהם קשורים בהם, דהיינו סוד עשיה רוחנית, שאין לך בריה שאין לה מלאך השומר את מינה וטבעה ועניינה מלמעלה אפילו שרי יתושין שרי יבחושין שרי פשפשין שרי פרעושין, והכל יש עולם רוחני בגשמי מקיבוץ אלו הכחות הנזכרים (אור יקר). רוחות תלויים שהם שלוחי מעלה להשגיח בדברי העולם (ד"א). בפחים ובמכשולות (הרש"ב) (נ"א). שכל גילוי מעליונים מגיע אלינו רק דרך מסכים וכאן הוא של שם מ"ב (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

³ שרואים הגשמי ואינם יודעים הרוחני, וגם כשיגיע האדם לדעת המינים הגשמיים אימתי יוכל לעמוד על שריהם המופקדים עליהם (אור יקר).

⁴ אינו מדבר בבריות אלא אפילו מעשים, כגון מעשה בני אדם בהלכות ומעשה ידיהם, כל מציאות המעשים בראם הבורא ונתנם ביד האדם לעשותם כגון ההולך לבית הכנסת או לבית ע"ז מי בראם הקב"ה ונתנם לאדם יבחור כאשר ירצה ובכחו לעשות שניהם, והם מעשיו של הקב"ה ומנה כל המעשים כולם, שרים מופקדים על הטוב והעבודה והכשרון מלאכי טובה ועל הרעה והמגונה מלאכי רע וכאשר יעשה אדם המעשה ההוא ממש יברא מלאך שיתעורר עם כת המופקדת על מיני המעשים. ופסוק את הכל עשה יפה בעתו, היינו הטוב והכשרון שהוא יפה בעתו, דהיינו הכח העליון הממונה עליו (אור יקר).

⁵ פ"י כל מצוה ומצוה שעושה האדם מתקשרת במדת המלכות שנקרא עתו, ושיעור הכתוב את הכל, כל מצוה ומצוה שעושה האדם מתקשרת במדת המלכות שהיא בעתו קישור יפה (מ"מ).

<p>הוא בעתו יפה בעתו דההוא עובדא מתקשרא¹ בעתו כדקא חזי ליה</p>	<p>כראוי לו.</p>
<p>גם את העולם נתן בלבם² כל עלמא וכל עובדוי דעלמא לאו אינון אלא ברעותא דלבא כד סליק ברעותא ((נ"א) דלבא וכד סליק ברעותא) דבר נש זכאין אינון צדיקיא דאמשיכו עובדין מביין³ לאוטבא לון ולכל עלמא ואינון ידעין לאתדבקא בעת שלום ובחילא דצדקה דעבדין לתתא⁴ אינון משכין לההוא דרגא דאקרי כל לאנהרא <בעתו> ווי לון לחייביא דלא ידעין עת דההוא עובדא⁵ ולא משגיחין למעבד עובדיהון בעלמא על תקונא דאצטריך ליה לעלמא ולא תקנא עובדא בההוא דרגא דאתחזי ליה <מאי טעמא בגין דלא ידעין> ועל דא אתייהב כלא ברעותהון דבני נשא⁶ דכתיב (שם) מבלי⁷ אשר לא ימצא האדם⁸ את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף ובגין כך דאינון עובדין לא אתעבידו לאתקנא בדרגיהו כדקחזי דיתכליל עובדא דא בדרגא דא⁹ דלאו כתקונא אלא כפום רעותא דבר נש¹⁰</p>	<p>"גם את העולם נתן בלבם", כל העולם וכל מעשי העולם אינם אלא ברצון הלב. כשעולה ברצון (הלב, וכשעולה ברצון) האדם. אשרי הצדיקים שמושכים מעשים טובים להטיב להם ולכל העולם, והם יודעים להתדבק בעת שלום, ובכח הצדקה שעושים למטה הם מושכים אותה הדרגה שנקראת כל, להאיר בעיתו. אוי לרשעים שאין יודעים העת של אותו מעשה, ולא משגיחים לעשות מעשיהם בעולם על התקון שצריך לעולם, ולתקן המעשה באותה הדרגה שראויה לו. למה, משום שלא יודעים. ועל כן נתן הכל ברצונם של בני האדם, שכתוב "מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף". ומשום שאותם המעשים לא נעשו לתקן בדרגתם כראוי, שיכלל המעשה הזה בדרגה הזו שלא כתקון, אלא כפי רצון האדם.</p>
<p>מה כתיב בתריה (שם יב) ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו ידעתי כי</p>	<p>מה כתוב אחריו, "ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו". "ידעתי</p>

¹ בענין שהם עתה ב' מיני רוחניים: הא', הם אותם הממונים על הבריות. הב', הם אותם הממונים על המעשה. אמנם אלו המופקדים על המעשה דאמרן, שהם שמאליים וימיניים, אין שינוי במעשים אלא המעשים כולם א'. והכוונה משנה עניינים דהיינו הילוך הכל א', או הילוך לעבירה או הילוך למצוה, הרי שהמעשה א' והכוונה היא המשנה המציאות להחשב לימין או לשמאל (אור יקר).

² והנה פירוש הכתוב "את הכל בעתו" דהיינו קשר היסוד במלכות, "עשה יפה" המעשה הטוב גורם, והיינו ברעותא דלבא, גם "את העולם נתן בלבם" לקשר ולייחד כל בעתו, אינו צריך אלא בלבם כוונת הלב (אור יקר).

³ דהיינו גם את העולם נתן בלבם, תיקון כל העולם כולו תלוי בלבם, לפי כוונתם במעשה הטוב, הם מזווגין כל ועתו לקיום כל הנמצאות עם היות שנמצאות נעלמות מעין (אור יקר).

⁴ פירוש כי ע"י הצדקה גורמים יחוד קבה"ו כמו שביאר רבינו האר"י זצ"ל משכין לההוא דרגא דאקרי כל פירוש יסוד לאנהרא בעת"ו פירוש מ' (מא"י) (נ"א).

⁵ פי' מלכות שנקראת עת דההוא עובדא שם מתקשר כמ"ש וז"ש לקמן ולא תקנא עובדא בההוא דרגא דאתחזי ליה שהיא המלכות (מ"מ).

⁶ פי שעיקר הכל היא המחשבה שמחשב האדם לשמו ית'. כי הרי הרשעים עושים איזו מצות, אבל מחשבתם לקבל שכר או להתייחר, לכך עשה הקב"ה המחשבה עיקר, להבדיל בין עובד אלהים לאשר לא עבדו, וז"ס וע"ד אתייהב כולא ברעותהון דב"נ והטעם מבלי אשר ימצא האדם את המעשה (מ"מ). כאן רמז חקירת הרמב"ם בענין הבחירה ומסיק שאין ידיעתו כידיעתנו וז"ש מבלי אשר ימצא האדם כו' כי אין כח באדם להשיג דעת אלקים וד"ק (ז"ח) (נ"א).

⁷ ירצה אע"ג שלא ימצא וכו' בענין שהם ב' ענינים: הא', מציאות העולם וכללות נמצאיו הרבים עד אין תכלית, שאין מי שידעם. הב', מזונותם וקיומם תלוי באדם כפי מעשיו שידע לעשות טובה כדי לייחד שלום וצדקה, מבלי שידע האדם כללות אותם במעשיו, והרשעים אינם משגיחים לעשות מעשים טובים לקיום הנמצאות (אור יקר).

⁸ שאין ידיעה לאדם בנמצאות לרביים (אור יקר).

⁹ פי' שלא עשה המצוה כתיקונה כדי שתהיה אותה המצוה נכללת במלכות (מ"מ).

¹⁰ אם לא עשאה לשמו ית' אלא להנאתו או לשום פנייה (מ"מ).

<p>אין טוב בם באינן עובדין דלא אתעבידו כדקא יאות כי אם לשמוח בכל מה דייתי עלוי ולמיהב הודאה לקב"ה ולעשות טוב בחייו דהא אי הוא עובדא גרים ליה בישא בנין ההוא דהא דקא ממנא עלוי אית ליה למחדי ביה ולאודאה עליה דאיהו גרים ליה לנפשיה ואיהו אזיל בלא ידיעא כציפרא דא בנו קוסטירא¹ וכל דא מנלן דכתיב (שם ט יב) כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים הנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום כי גם לא ידע האדם את עתו מאי עתו עתו דההוא עובדא דקא עביד² כמה (דאת) [דאתמר] אמר (שם ג יא) את הכל עשה יפה בעתו³ ובנין כך אינן כצפרים האחוזות בפח ובנין כך זכאין אינן דמשתדלי באורייתא וידעי ארהוי ושבילוי דאורייתא דמלכא עלאה למהך בה בארח קשוט</p>	<p>כי אין טוב בם", באותם המעשים שלא נעשו כראוי. "כי אם לשמוח", בכל מה שיבא עליו ולתת הודאה לקדוש ברוך הוא ולעשות טוב בחייו. שהרי אם אותו המעשה גורם לו רע, משום אותה הדרגה שממונה עליו, יש לו לשמוח בו ולהודות עליו, שהוא גרם לעצמו, והוא הולך בלי ידיעה כצפור הזו בתוך מלכודת. וכל זה מנין לנו, שכתוב "כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים הנאחזים במצודה רעה וכציפורים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום". "כי גם לא ידע האדם את עתו", מה זה "עתו". עתו של אותו המעשה שעושה, כמו שנאמר "את הכל עשה יפה בעיתו", ולכן הם כציפורים האחוזות בפח. ולכן אשרי אותם שעוסקים בתורה ויודעים דרכי ושבילי התורה של המלך העליון ללכת בה בדרך האמת.</p>
<p>ותא חזי לעולם אל יפתח בר נש פומיה לביש דאיהו לא ידע מאן נטיל ההיא מלה וכד לא ידע בר נש אתכשל בה וצדיקיא כד פתחי פומייהו כלהו שלם תא חזי יוסף כד שרא למללא לפרעה מה כתיב (בראשית מא טז) אלהים יענה את שלום פרעה אמר רבי יהודה הא אתמר דקב"ה חס על שלמא דמלכותא כמה דאת דתא אמר (שמות ו יג) ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים</p>	<p>ובא וראה, לעולם אל יפתח אדם את פיו לרעה, שהוא לא יודע מי נוטל אותו הדבר, וכשלא יודע אדם, נכשל בה. וכאשר הצדיקים פותחים את פיהם, כולם לשלום. בא וראה, כשיוסף התחיל לדבר עם פרעה, מה כתוב, "אלהים יענה את שלום פרעה". אמר רבי יהודה, הנה נתבאר שהקדוש ברוך הוא חס על שלום המלכות, כמו שנאמר "ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים",</p>
<p>קצו/א</p>	
<p>ואוקמוה רבי חייא אמר פרעה בעא לנסאה⁴ ליה ליוסף ואחליף ליה חלמא⁵ ויוסף בנין דהוה</p>	<p>ובארוהו. רבי חייא אמר, פרעה רצה לנסות את יוסף והחליף לו את החלום, ומשום שיוסף ידע את הדרגות, התבונן בכל דבר ודבר ואמר כך ראית, כל דבר ודבר כראוי לו. זהו שכתוב, "ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת</p>

¹ כצפור הזה באהל וחדר שהוא נאחז וניצוד בו בפח (הרש"ב) (ד"א).

² מלכות ששם נקשרים כל המצות שעושה האדם (מ"מ).

³ והוא פירוש ראשון של הזהר לעיל את הכל שהמצות כולם מתקשרים יפה במלכות הנקראת עתו (מ"מ).

⁴ טעמו מפני שפרעה חשב שיוסף היה מאחד מהחכמים הבקיאים בפתרון חלומות וכמו שאמר לו, תשמע חלום לפתור אותו, אבל יוסף השיבו בלעדי, וכתרגומו (מא טז) לא מן חכמתי אלהן מן קדם ה', ולכן רצה לנסותו אם אמת הדבר שהיה רוח הקדש בו (רמ"ז).

⁵ כגון שיוסף אמר יפות מראה ובריאות בשר והוא החליף והקדים בריאות בשר ליפות תואר, וגם שהחליף תואר במקום מראה, וכיוצא בזה תמצא כמה חילופים. וזה טעם נכבד למה שנמצא שכשספר פרעה החלום אל חכמיו לא נזכר בתורה אלא דרך כללות, ויספר פרעה להם את חלומו, אבל בכאן חזר והזכיר הסיפור בפרטות אלא שעשה כמה חילופים ותוספות, והוא הוא טעם פרטות הסיפור שכיון בכיוון להחליף כמה דברים לדעת אם נערה עליו רוח ממרום, וכשראה ונתאמת אצלו כי מאת ה' היתה זאת תמה ואמר הנמצא כזה וגו', פי' שאין חכמתו תלויה בחוץ ממנו לשמוע החלום ולפתרו אלא רוח אלקים בו בתוכו מיניח וביה (רמ"ז). דרך משל בז' פרות הטובות אמר לו ששה ובז' רעות א"ל שמונה (מ"מ).

<p>ידע דרגין¹ אסתכל בכל מלה ומלה² ואמר כך חמיתא כל מלה ומלה כדקא חזי הדא הוא דכתיב (בראשית מא לט) ויאמר פרעה אל יוסף³ אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך אחרי הודיע אלהים אחרי הוית בההיא שעתא⁴ דחלמית חלמא תמן הוית שכח ובגין כך אמר (נ"א אמת את כל זאת ידעת ואיך ידעת פשריה) את כל זאת ידעת חלמא היך הוה וידעת פשריה</p>	<p>אין נבון וחכם כמוך". " חרי הודיע אלהים", אחרי היית בשעה ההיא שחלמתי את החלום, שם היית מצוי. ולכן אמר (אמת את כל זאת ידעת, ואיך ידעת פתרונו) "את כל זאת", ידעת את החלום איך היה, וידעת פתרונו.</p>
<p>א"ר יצחק אי הכי יוסף אמר כלל חלמא ופשרא כדניאל דאמר חלמא ופשריה א"ל לאו האי כהאי דהא יוסף אסתכל מגו מלולא דפרעה דהוה אמר בדרגין ידיען וחמא ליה דקא טעה <ו> אמר ליה לאו הכי אלא הכי הוא בגין דדרגין כסדרן אתיין אבל דניאל לא אסתכל מגו מלולא דנבוכדנצר כלום (לא) [וכלא] <נ"א דלא> קאמר ליה חלמא ופשריה מה כתיב בדניאל (דניאל ב יט) אדין לדניאל בחזוא די ליליא רזא גלי בחזוא די ליליא מאן חזוא די ליליא⁵ דא גבריאל דאיהו חזוא חיזו מן חיזו</p>	<p>אמר רבי יצחק, אם כך, יוסף אמר הכל, החלום ופתרונו, כמו דניאל שאמר את החלום ואת פתרונו. אמר לו, לא זה כמו זה. (שהרי) יוסף התבונן מתוך דבורו של פרעה, שהיה אומר בדרגות ידועות, וראה אותו שטעה, ואמר לו לא כך אלא כך זה, משום שהדרגות באות כסדרן. אבל דניאל לא התבונן מתוך דבורו של נבוכדנצר כלום, (שלא) והכל אמר לו, את החלום ופתרונו. מה כתוב בדניאל, "אדין לדניאל בחזוא די ליליא רזא גלי בחזוא די ליליא מאן חזוא די ליליא דא גבריאל דאיהו חזוא חיזו מן חיזו". [אז לדניאל בחזיון הלילה הסוד גילה. בחזיון הלילה, מי חזיון הלילה, זה גבריאל שהוא חזיון מראה מן מראה].</p>
<p>תא חזי מה כתיב (יחזקאל מג ב) והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו מה כתיב בתריה וכמראה המראה אשר ראיתי <כמראה אשר</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו". מה כתוב אחריו, "וכמראה המראה אשר ראיתי כמראה אשר ראיתי בבואי לשחת את העיר</p>

¹ פירוש פרעה אמר ז' פרות יפות וז' פרות רעות רמז ז' היכלות קדושה ותחתם ז' טומאה ואמר ז' שבלים טובות רמז ז' מדורין דקדושה לומר שהם תחת היכלות טומאה וז' שבלים רעות רמז ז' מדורות הטומאה תחת דקדושה וא"ל יוסף טועה אתה דהקדושה לחוד היכלות דקדושה וסביב ז' מדורות דקדושה ואח"כ תחתיהם ז' היכלי טומאה וסביבם מדורי טומאה וז"ש יוסף פרות ושבלים טובות להדדי וכן רעות להדדי (ז"ח) ועש"ב. ועדיין צריך למודעי מ"ש ואחלף ליה חלמא ופי' מז"ה שרצה לנסותו שהרי הפסוק ברישא סידר הב' חלומות כאשר סדרם פרעה ליוסף. והם ב' חלומות כדכתיב ויחלום שנית וגם יוסף הודה שהם ב' חלומות. ואפשר דודאי ב' חלומות הן ובתחלה חלם היכלי קדושה ותחתיהם טומאה. ואח"כ חלם מדורין סביב היכלי קדושה ותחתם מדורי טומאה ופרעה בתנועותיו רמז שהשבלים מדורי קדושה תחת הטומאה ולמדנו זה מתשובת יוסף שא"ל יוסף שאינו כן (מאי"ן) (נ"א).

² וחמא ליה דקא טעה, שידע שלא יש רק ז' דקדושה וכנגדם ז' דקלי', ומתוך דבריו ידע שטעה (מ"מ).
³ קשה מה ענין שבח גדול מפני שפתר לו החלום, אפילו אם תמצא לומר שפרעה חלם גם הפתרון ושיוסף פתר אותו בכיוון, יכול להיות שהיה חכם מומחה בפתרון חלומות וכיוון אל האמת. ועוד מאי כל זאת. אלא ודאי שר"ל שידעת ענין החלום באמיתות וכנזכר, שזה לית אינש בארעא דיכיל למנדעיה, כמו שאמרו חכמי נבוכדנצר אליו ושצריך הופעת רוח הקדש. ומזה נגזור שגם הפתרון הודיעהו לו מלמעלה (רמ"ז).

⁴ אינו אומר "אל תקרי", כי אינו מזיז המלה ממשמעה, אלא שמדייק למה לא אמר יען הודיע מהו אחרי. אמנם ירצה על דרך הנז"ל קצד ע"א בפסוק ויוסף איהו נהר, שפירושו שאור יסוד מאיר בדעת דבריאה, שבאחוריים שלו ז"ן דקליפה שהוא פרעה ומצרים. וכו' והנה אלו האחוריים הם מבחינת הקטנות שהם ג' (איוב א ו) בני אלהים וכו', ועוד ידוע שסוד החלום ה"ס רושם שלש מוחי הגדלות הנשאר במוחי הקטנות שהם סוד אחוריים דבחינת הוויות וכו', שהם ממש אחורי אלקים וכו' (רמ"ז).

⁵ לעיל קמ"ט ע"ב (ד"א). קפ"ג ע"א (הרש"ב) (נ"א).

<p>ראיתי¹ בבאי לשחת את העיר ומראות כמראה אשר ראיתי על נהר כבר ואפול על פני כל אלין מראות אינון שית² דאינון מראות וחיוו דחווא חיוו אית ליה³ לאתחזאה ביה גוויין דלעילא⁴ ואתחזון בההוא חיוו ואית חיוו לחיוו⁵ וחיוו לחיוו דא על דא וכלהו קיימין בדרגין ידיען ושלטי⁶ ואקרונ חיוו דליליא ובהו מתפרשין כל חלמין דעלמא⁷ ואלין אינון כגוונא דלעילא עלייהו</p>	<p>ומראות כמראה אשר ראיתי על נהר כבר ואפול על פני". כל המראות הללו הן שש. שאותן המראות ומראה של החזיון, מראה יש לו, שיראו בו הצבעים שלמעלה, ונראים במראה ההוא. ויש מראה למראה, ומראה למראה זה על זה, וכולם עומדים בדרגות ידועות ושולטים, ונקראים מראה הלילה, ובהם מתפרשים כל החלומות של העולם, ואלו הם כדוגמא שלמעלה עליהם.</p>
<p>ובגין כך דניאל בחווא דליליא רוא גלי אתגלי לא כתיב אלא רוא גלי חד מאלין דרגין גלי ליה ההוא חלמא ופשריה אבל יוסף מגו מלוי דפרעה אסתכל בדרגין עלאין וקאמר ובגין כך פקדיה על כל ארעא דמצרים בגין דקב"ה מדיליה דיוסף קא יהיב ליה פומא דלא נשק לעבירה כתיב (בראשית מא מ) ועל פיך ישק כל עמי ידא דלא קריב לעבירה כתיב (שם מב) ויתן אותה על יד יוסף צואר דלא קריב לעבירה כתיב (שם) וישם רביד הזהב על צוארו גופא דלא קריב לעבירה וילבש אותו בגדי שש רגל דלא רכיב לעבירה כתיב (שם מג) וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו המחשבה דלא חשב נקרא נבון וחכם לב שלא הרהר ויקראו לפניו⁸ אברך וכלא מדיליה נטל</p>	<p>ולכן דניאל בחזיון הלילה גילה סוד. לא כתוב התגלה, אלא סוד גלה, אחת מאלו הדרגות, גלה לו אותו חלום ופתרונו. אבל יוסף מתוך דברי פרעה התבונן בדרגות העליונות ואמר. ולכן מינה אותו על כל ארץ מצרים, משום שהקדוש ברוך הוא נתן ליוסף משלו. על הפה שלא נשק לעבירה, כתוב "ועל פיך ישק כל עמי". היד שלא קרבה לעבירה, כתוב "ויתן אותה על יד יוסף". הצואר שלא קרב לעבירה, כתוב "וישם רביד הזהב על צוארו". הגוף שלא קרב לעבירה, "וילבש אותו בגדי שש". הרגל שלא רכבה לעבירה, כתוב "וירכב אתו במרכבת המשנה אשר לו". המחשבה שלא חשב, נקרא נבון וחכם. הלב שלא הרהר, "ויקראו לפניו אברך". והכל משלו הוא נטל.</p>
<p>מה כתיב (שם מו) ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים אמר רבי חזקיה מאי טעמא ויעבור בכל ארץ מצרים בגין לשלמאה דמכרזי קמיה הכי ובגין למכנש עבורא⁹ בכל אתר ואתר רבי אלעזר אמר כנש יוסף עיבור בכל אתר בגין דלא יתרכב</p>	<p>מה כתוב, "ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבור בכל ארץ מצרים". אמר רבי חזקיה, למה "ויעבור בכל ארץ מצרים", כדי לשלוט, שמכריזים לפניו, וכדי לכנוס התבואה בכל מקום ומקום. רבי אלעזר אמר, יוסף כנס תבואה בכל מקום כדי שלא תרקב.</p>
<p>אמר רבי שמעון כל מה דעבד קב"ה כללא איהו לגלגלא גלגולין בגין דבעי לקיימא קיומא תא חזי כד ברא קב"ה עלמא אייתי כל מה דאצטריך</p>	<p>אמר רבי שמעון, כל מה שהקדוש ברוך הוא עשה, הכל הוא לגלגל גלגולים, משום שרצה לקיים הגזירה. בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, הביא כל מה</p>

¹ כמראה אשר ראיתי בבאי כצ"ל וכ"ה לפנינו (הערת הזוהר).

² פי הם ו"ק של מלכות שנקראים מראות, לפי שמתראים בהם ו"ק דז"א (מ"מ).

³ היא המלכות (מ"מ).

⁴ מתראים בה ו"ק (מ"מ).

⁵ פי' תחת המלכות כמה מלאכים שיונקים זה מזה ונקראים חיוו דליליא וכולהו קיימין (מ"מ).

⁶ ר"ל שיונקים מו"ק דמלכות ודז"א. ואיקרון חיוו דליליא, שהם מהמלכות שנקרא לילה (מ"מ).

⁷ פי' במלאכים אלו (מ"מ).

⁸ ר"ל כמו בעבירה רך בשנים, דרכו להיות מלא הרהורים, ואעפ"ה היה אב בגבורה, שלא להרהר כן, א"ל אברך, שרך בשנים ואב בחכמה (א"מ) (נ"א).

⁹ לאסוף תבואה (ד"א).

<p>עלמא בקדמיתא ולבתר אייתי ליה לבר נש <לעלמא> (על עלמא) ואשכח מזונא תא חזי כגוונא דא קב"ה אמר לאברהם (בראשית טו יד) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול כד אתא יוסף לארעא דמצרים לא אשתכח בה רכוש גדול גלגל גלגולין ואייתי כפנא על עלמא וכל עלמא הוו מייתין כספא ודהבא למצרים ואתמלי כל ארעא דמצרים כספא ודהבא לבתר דאתתקן כלא רכוש גדול אייתי יעקב למצרים</p>	<p>שצריך העולם בראשונה, ואחר כך הביא את האדם לעולם, ומצא מזון. (בא וראה) כדוגמא זו הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם, "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". כשבא יוסף לארץ מצרים, לא מצא בה רכוש גדול. גלגל גלגולים, והביא רעב על העולם, וכל העולם היו מביאים כסף וזהב למצרים, והתמלאה כל ארץ מצרים כסף וזהב. לאחר שהכל נתקן ברכוש גדול, הביא את יעקב למצרים.</p>
<p>דהכי ארחי דקב"ה בקדמיתא בארי <נ"א אקדים> אסוותא ולבתר מחי כך בקדמיתא אתקין רכוש גדול ולבתר</p>	<p>שכך דרכי הקדוש ברוך הוא, בראשונה בורא (מקדים) רפואה, ואחר כך מכה. כך בראשונה התקין רכוש גדול, ואחר כך</p>
<p>קצו/ב</p>	
<p>אייתי לון לגלותא ועל דא גלגל גלגולין ואייתי כפנא על כל עלמא בנין דליהו מייתין כספא ודהבא כל עלמא למצרים תא חזי בנין (כך) יוסף דאיהו צדיק איהו גרים עותרא¹ כספא ודהבא² לנטלא ישראל כדכתיב (תהלים קה לו) ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל ומן ידא דצדיק אתא דא לישראל וכלא למזכי לון לעלמא דאתי</p>	<p>הביא אותם לגלות, ועל כן גלגל גלגולים והביא רעב על כל העולם, כדי שיהיו מביאים כסף וזהב כל העולם למצרים. בא וראה, משום (כך) יוסף, שהוא צדיק, הוא גרם עושר של כסף וזהב שיטלו ישראל, ככתוב "ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל". ומידו של הצדיק זה בא לישראל, והכל לזכות אותם לעולם הבא.</p>
<p>פתח ואמר (קהלת ט ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת וגו' תא חזי האי קרא ברזא עלאה איהו ואוקמוה ראה חיים אלן חיינ³ דעלמא דאתי דזכאה הוא בר נש דזכי בהו כדקא יאות עם אשה אשר אהבת דא כנסת ישראל בנין דבה כתיב אהבה⁴ דכתיב (ירמיה לא ב) ואהבת עולם אהבתיך אימתי בשעתא דסטרט דימינא אחיד בה דכתיב (שם) על כן משכתיך חסד</p>	<p>פתח ואמר, "ראה חיים עם אשה אשר אהבת" וגו'. בא וראה, הפסוק הזה הוא בסוד עליון, ובארוהו. "ראה חיים", אלו חיי העולם הבא, שאשרי האיש שזוכה לו כראוי. "עם אשה אשר אהבת", זו כנסת ישראל, משום שבה כתוב אהבה, שכתוב "ואהבת עולם אהבתיך". מתי, בשעה שצד הימין אוחז בה, שכתוב "על כן משכתיך חסד".</p>
<p>כל ימי חיי הבלך⁵ (קהלת ט ט) בנין דאיהי אתקשרת בחיים⁶ ואיהי עולם דחיינ שריין ביה</p>	<p>"כל ימי חיי הבלך", משום שהיא נקשרת בחיים, והיא העולם ששורים בה חיים. שהרי העולם הזה לא שורים בו חיים,</p>

¹ וכולו על ידי טהרה, למזכי לון לעלמא דאתי, בגשמי וברוחני ע"י הקדושה, בענין שכסף חסד וזהב בינה, נמשכים ע"י יוסף יסוד במלכות לישראל, והיינו ראה חיים מהבינה ע"י החסד עם האשה מלכות ע"י היסוד (אור יקר).

² פ' שיסוד, יש בו החסדים שנקראים כסף, והגבורות שנק' זהב, ולכן ויוציאם בכסף וזהב (מ"מ).

³ הכונה ת"ת הנקרא חיים שמקושר בבינה, ומאותה בחינה צריך האדם להשפיע אל המ' ופ' הפסוק ראה והשתדל להמשיך הת"ת הנקרא חיים ליחדו עם אשה אשר אהבת שהיא המ' (ז"ח) (נ"א).

⁴ ולפי זה אשר אהבת ירצה שמשכת עליה משך אהבת חסד במעשיך וירצה לפי זה ראה חיים שהם חיי הבינה במלכות ע"י קשרה בחסד כדפי' (אור יקר).

⁵ המלכות נקראת הבל שהיא ודאי הבל, ועתה נתקנה ע"י החיים, כאומרו ראה חיים עם אשה אשר אהבת, ולזה יש בימיה חיים, וז"ש "כל ימי חיי הבלך" אותם הימים אשר בהבל יש בהם חיים (אור יקר).

⁶ עם היות שהיא עולם שתחתיה המות כנודע, עתה כבר נקשרה בבינה כדפי', ותקן הבינה המיתה שבה, והנה באומרו ימי חיי הבלך, שלל שלא נחשוב חיי העולם הזה הבלה לחיים (אור יקר). פ' שממשיכין מהמוחין דז"א למלכות וכוונת הכתוב, כל הימים תמשיך חיים, שהם המוחין, למלכות שנקראים הבלך (מ"מ).

<p>דהא עלמא דא לא שריין ביה חיים¹ בנין דאינון תחת השמש ולא מטאן הכא אינון נהורין דההוא שמשא² ואסתלקו מעלמא מיומא דאתחריב בי מקדשא³ דכתיב (ישעיה יג י) חשך השמש בצאתו וגו' מאי חשך השמש דסליק נהוריה ולא נהיר⁴ כמה דאת אמר (שם נז א) הצדיק אבד וגו'⁵ כי הוא חלקך בחיים (קהלת ט ט) דא הוא שמשא בסיהרא ובעינן למיעל סיהרא בשמשא⁶ ושמשא בסיהרא⁷ דלא לאפרשא לון ודא הוא חולקא דבר נש למיעל בהו לעלמא דאתי⁸</p>	<p>משום שהם תחת השמש, ולא מגיעים לכאן אותם האורות של אותה השמש, והסתלקו מהעולם מיום שנחרב בית המקדש, שכתוב "חושך השמש בצאתו" וגו'. מה זה "חושך השמש", שסילק את אורו ולא מאיר, כמו שנאמר "הצדיק אבד" וגו'. "כי הוא חלקך בחיים", זהו השמש עם הלבנה. וצריכים להכניס הלבנה בשמש והשמש בלבנה שלא להפרידם, וזהו חלק האדם להיכנס עמם לעולם הבא.</p>
<p>מה כתיב בתריה (שם י) כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה האי קרא אית לאסתכלא ביה כל אשר תמצא ידך לעשות וכי הותרה רצועה למעבד בר נש כל מה דיכיל אלא לעשות בכחך כתיב מאי בכחך דא נשמתיא דבר נש דאיהו חילא דבר נש למזכי בה לעלמא דין ולעלמא דאתי</p>	<p>מה כתוב אחריו, "כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה". הפסוק הזה יש להתבונן בו. "כל אשר תמצא ידך לעשות", וכי הותרה הרצועה שאדם יעשה כל מה שיכול. אלא כתוב "לעשות בכחך", מה זה "בכחך", זו נשמתו של האדם, שהיא הכח של האדם, לזכות בה לעולם הזה ולעולם הבא.</p>
<p>דבר אחר בכחך דא היא אשה דקאמרן דאיהו חילא לאתתקפא בה בעלמא דין ובעלמא דאתי ובעי בר נש למזכי בה בהאי עלמא <בהאי חילא> בנין דיתתקף <בה> בההוא עלמא מאי טעמא בנין דלבתר דיפוק בר נש מהאי עלמא לית ביה חילא למעבד (מידי) <מדי> ולומר השתא מכאן</p>	<p>דבר אחר, "בכחך" זו האשה שאמרנו, שהיא הכח להתחזק בה בעולם הזה ובעולם הבא. וצריך אדם לזכות בה בזה העולם בכח זה, כדי שיתגבר בה לעולם ההוא. למה, משום שאחר שיצא האדם מן העולם הזה, אין בו כח לעשות דבר ולומר, עכשיו מכאן והלאה אעשה מעשים טובים.</p>

¹ אפשר שעל המלכות ממש קאמר, דאמר דאיהו עולם החיים, אמיתי בסוד היחוד, "דהא עלמא דא לא שריין ביה חיים" בהיותה נפרדת למטה בסוד מרדתה, וגלותה כדמסיק. ולזה לא אמר "ראה אשה אשר אהבת", אלא "ראה חיים עם אשה" דווקא בזווג וביחוד, וז"ש "דהא עלמא דא" שהיא מלכות, לא שריין ביה חיים, בנין דאינון חיים מתעבדין למטה מהת"ת, ואינם מגיעין למלכות (אור יקר). ר"ל למה אנו צריכים להביא לה מוחין, לפי שאין לה מגרמה כלום, וז"ש "לא שריין ביה חיים" (מ"מ).

² בעת הפרוד לזה הזהיר על היחוד (אור יקר).

³ שאין ייחוד וזווג (אור יקר).

⁴ לא השמש עצמו אלא בצאתו אחר שיצאו מאורי אורו, יחשכו שם למטה ממנו, וז"ש "מאי חשך השמש" שהרי זה מורה שמש השמש חשך בעצמו, הפך מה שפי'. לזה אמר, שפירוש חשך השמש, היינו שהשמש מנע אורו "דסליק נהוריה דלא נהיר", ומניעתו אינו בו בעצמו, אלא מנעו למטה ממנו, שלא יגיע ליסוד (אור יקר).

⁵ הוא ג"כ אבד אורו הבא לו מן השמש, הצדיק אבד, אבל נו"ה לא אבדו ממש, ולזה אמר בהתפשטותם אשר נתן לך תחת השמש, והא כיצד ימצאו אותם החיים העליונים למטה, ע"י המלכות המיוחדת (אור יקר).

⁶ דהיינו המלכות העולה בו"ק ונכללת בהם, ג' מכאן וג' מכאן, דהיינו היא מלכות, מתהלכת בין החיות, למעלה ממנה חג"ת, למטה ממנה נה"י (אור יקר).

⁷ היינו שכל ו"ק יאיר בה ותתיחד עם הת"ת, וז"ש "אשר נתן לך תחת המש כל ימי הבלך" ירצה למטה מהת"ת המלכות, ובייחודם ימשך לך החיים כי היא חלקך בחיים ובעמלך, כל המצוה והתורה "בדא סלקי ונחת" זה כל האדם והעסק כנודע (אור יקר). טעם שנק' ז"א שמש בתיקר'ז, לפי ששם מ"ה, יו"ד פעמים יו"ד, ה"א פעמים ה"א, וא"ו פעמים וא"ו, ה"א פעמים ה"א גימ' שמ"ש, ובאוצ"ח כתב הטעם, לפי שיש בו ב' פעמים ש"ך גימ' שמ"ש כמו המלכות שנק' תמר בשביל ב' ש"ך שבה (מ"מ).

⁸ פ"י שיקשר מלכות בז"א וז"א במלכות, ומעלה אותם בסוד מ"ן לאמא ונשמתו עמהם, כמ"ש הרב ז"ל בכוונת שמע ישראל, וז"ש ודא הוא חולקא דב"נ למיעל בהו לעלמא דאתי (מ"מ).

<p>ולהלל אלהי אעביד <עובדין טבין דודאי> (ודאי) אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאל אשר וגו' אי לא זכי בר נש בהאי עלמא לא יזכי ביה לבתר בההוא עלמא ואוקמוה מאן דלא אתקין זוודין למיהך מהאי עלמא לא ייכול בההוא עלמא ואית עובדין טבין דעביד בר נש בהאי עלמא דייכול מנייהו הכא וכלא אשתאר לעלמא דאתי ולאתזנא מנייהו</p>	<p>שודאי ש"אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאל אשר" וגו'. אם לא זוכה אדם בעולם הזה, לא יזכה בו אחר כך לעולם ההוא. ובארוה, מי שלא מתקן צידה ללכת מן העולם הזה, לא יאכל בעולם ההוא. ויש מעשים טובים שעושה אדם בעולם הזה שיאכל מהם כאן, והכל נשאר לעולם הבא ולזון מהם.</p>
<p>תא חזי יוסף זכה בהאי עלמא וזכה בעלמא דאתי בגין דבעא לאתאחדא באשה יראת יהוה כמה דאת אמר (בראשית לט ט) וחטאתי לאלהים ובגין כך זכה למשלט בהאי עלמא וזכה לון לישראל מה כתיב (שם מז יד) וילקט יוסף את כל הכסף והכי אתחזי דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק איהו לקיט כלא וכל עותרא ביה קיימא ודא היא רוא דכתיב (שם א יז) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים וכלא איהו בדקא יאות ודאי יוסף בעי למשלט על מלכותא</p>	<p>בא וראה, יוסף זכה בעולם הזה וזכה בעולם הבא, משום שרצה להאחז באשה יראת ה', כמו שנאמר "וחטאתי לאלהים". ולכן זכה לשלוט בעולם הזה וזיכה את ישראל. מה כתוב, "וילקט יוסף את כל הכסף", וכך ראוי. שהרי אותו נהר ששופע ויוצא, הוא לוקט הכל, וכל העושר עומד בו. וזה סוד הכתוב "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים", והכל הוא כראוי, שודאי יוסף צריך לשלוט על המלכות.</p>
<p>ותא חזי כתיב (שם מא מג) וירכב אותו במרכבת המשנה מאן מרכבת המשנה קב"ה עביד ליה לצדיק שליטא² בגין דהא מניה אתון עלמא ואצטריך לאתזנא וקב"ה אית ליה רתיכא עלאה³ ואית ליה רתיכא תתאה⁴ <רתיכא תתאה> איהי מרכבת המשנה ויוסף (ה)צדיק אקרי וליה אתחזי למהוי רכיב על מרכבת המשנה אשר לו לקב"ה⁵ וכלא איהו ברוא עלאה⁹ למהוי כגוונא דלעילא</p>	<p>ובא וראה, כתוב "וירכב אתו במרכבת המשנה", מי מרכבת המשנה, הקדוש ברוך הוא עשה את הצדיק שליט, משום שהנה ממנו נזון העולם, וצריך לזון, ולקדוש ברוך הוא יש מרכבה עליונה, ויש לו מרכבה תחתונה. המרכבה התחתונה היא מרכבת המשנה, ויוסף נקרא צדיק, ולו ראוי להיות רוכב על מרכבת המשנה אשר לו לקדוש ברוך הוא, והכל הוא בסוד עליון שיהיה כדוגמא שלמעלה.</p>
<p>תא חזי ויקראו לפניו אברך (שם) מאי אברך⁶ קשירו דאתקשר שמשא בסיהרא וכלא כרעין לקבל אתר דא ונתון אותו על כל עלמא וכלהו אודין לגביה</p>	<p>בא וראה, "ויקראו לפניו אברך", מה זה "אברך", הקשר שנקשרים השמש עם הלבנה, והכל כורעים כנגד המקום הזה. ונתון אותו על כל העולם, וכולם מודים אליו,</p>
<p>קצו/א</p>	<p>משום זה הכל הוא בסוד עליון.</p>
<p>ובגין דא כלא ברוא עלאה איהו תא חזי קב"ה עבד מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא וכלא דא כגוונא דא וכל מה דאתעביד בארעא קיימא קמי קב"ה בקדמיתא</p>	<p>בא וראה, הקדוש ברוך הוא עשה את מלכות הארץ כעין מלכות הרקיע, והכל זה כדוגמא זו. וכל מה שנעשה בארץ, עומד</p>

¹ מי שאינו מכין צידה בעוה"ז, אין לו מה לאכול בעוה"ב, והוא מעשים טובים ותורה ומצות (ד"א).

² פ' בינה נותנת שפע ליסוד, והוא משפיע למלכות (מ"מ).

³ ז"א (מ"מ).

⁴ מלכות (מ"מ).

⁵ פ' הבינה נתנה ליסוד מרכבת המשנה שלה, שהיא המלכות, ופרעה הוא בינה, כמ"ש בזהר ויגש (מ"מ).

⁶ פירוש אברך מלשון המבריק את הגפן שהיא מלשון קשירה מין במינו וכן היסוד קושר ומבריק בת"ת עם המ' (ז"ח) (נ"א).

<p>תא חזי מלכותא קדישא לא קביל מלכותא שלימתא עד דאתחבר באבהן¹ בגין דקב"ה עבד לה למלכו עלאה לאתנהרא מרוא דאבהן²</p>	<p>לפני הקדוש ברוך הוא בראשונה. בא וראה, המלכות הקדושה לא קבלה מלכות שלימה עד שהתחברה עם האבות, משום שהקדוש ברוך הוא עשה אותה המלכות העליונה שתאיר מסוד האבות.</p>
<p>וכד יוסף הצדיק נחת למצרים בקדמיתא איהו משיך לה לשכינתא לבתר עמיה דהא שכינתא לא אזלא אלא בתרא דצדיק³ ובגין כך אתמשך יוסף למצרים בקדמיתא ונטיל כל עותרא דעלמא כדקא יאות ולבית נחתת שכינתא למצרים וכלהו שבטין בהדה ובגין כך יוסף דנטר ליה לברית זכה לאתעטרא באתריה וזכה למלכותא דלעילא ולמלכותא דלתתא ועל דא כל מאן דנטר ברית⁴ קדישא כאילו קיים אורייתא קדישא כולה דהא ברית שקיל ככל אורייתא⁵</p>	<p>וכשיוסף הצדיק ירד למצרים בראשונה, הוא משך אחר כך עמו את השכינה, שהרי אין שכינה הולכת אלא אחר הצדיק, ולכן נמשך יוסף למצרים בראשונה, ונטל את כל עושר העולם כראוי, ואחר כך ירדה שכינה למצרים וכל השבטים עמה. ולכן יוסף ששמר את הברית, זכה להתעטר במקומו, וזכה למלכות שלמעלה ולמלכות שלמטה. ועל כן, כל מי ששומר ברית קודש כאלו קיים כל התורה הקדושה כולה, שהרי הברית שקולה ככל התורה.</p>
<p>וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו וגו' (בראשית מב א) רבי חייא פתח¹⁰ (זכריה יב א) משא דבר יהו"ה על ישראל נאם יהו"ה נוטה שמים ויוסד ארץ⁶ ויוצר רוח אדם בקרב⁷ האי קרא אית לאסתכלא ביה משא דבר יהו"ה בכל הני אתר דקאמר משא אמאי אלא בכל אתר דאיהו על דינא דשאר עמין ואמר משא לטב בכל אתר דאיהו על ישראל ואמר משא לביש בכל אתר דאיהו על דינא דשאר עמין</p>	<p>"וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו" וגו'. רבי חייא פתח ואמר, "משא דבר ה' על ישראל נאום ה' נוטה שמים ויוסד ארץ ויוצר רוח אדם בקרב". בפסוק הזה יש להתבונן. "משא דבר ה'", בכל המקומות האלה שאמר "משא", למה "משא". אלא בכל מקום שהוא על הדין של שאר העמים ואמר "משא", זה לטוב. בכל מקום שהוא על ישראל ואומר "משא", זה לרע. בכל מקום שהוא על הדין של שאר</p>

¹ כלומר אינה משתלמת לשלוט בכל הנמצאים בהשפעתה, ולכן יוסף ירד ונכלל בכל האצילות דהיינו "וילקט" ואחר שנשתלם רדפה שכינה אחריו כדי שלהמצא עם האבות כדפי' (אור יקר).

² פירוש חסד גבורה ת"ת (נ"א).

³ פירוש כל חשק השכינה אל היסוד ולזה כיון דנחת יוסף דהוא בחינת יסוד נחתת שכינתא (ז"ח עש"ב) (נ"א).

⁴ פי' תור"ה עם הכולל כמנין ברי"ת (ד"א).

⁵ בכל האצילות כדפי' (אור יקר). אפשר לרמוז כי שומר ברית מכניע ס"מ כי גימטריא ברית הוא תורה עם הכולל וזה טעם כי גימטריא הנז' מבטלת יצה"ר (מא"ן) (נ"א). עי' ז"ח (פח ע"ד): לקיים כל דבר, זה ברית מילה, שהוא קיום כל התורה, עכ"ל. עי' יהל אור ח"ג לז ע"ג וז"ל, סוד הענין, שכל אבר יש לו איכות, כי כולם הן תולדות הספירות, וכל אחד יש לו פנימיות וחיצוניות, ובפנימיות פועלת האיכות ובחיצוניות האיברים, וכ"ה בתרי"ג מצות, שכ"א הוא מעשה מיוחד ויש לכ"א כוונה מיוחדת, ולכן המצות בלא כוונה כגוף בלא נשמה וכו', תרי"ג אברים בגוף ותרי"ג איכות בנפש קבועים בגוף, אף לעכ"ס, ועוד יש תרי"ג איכות בנפש שאין קבועים בנפש, אלא מושפעים מהרוח וזהו תכלית האדם ושלמותו, והן באין מעשיית המצות, וזה אור הלבנה בשלימות וכו', ידוע שכל דבר שהוא כפול בא השני בגולם א' וכו', וכן הוא כאן, שתרי"ג איכות השניים באים באבר א', והוא עט' הברית ובו נכלל כל התרי"ג מצות גדולה מילה וכו', ולכן אין העטרה מתגלה מעצמו בבריאת הש"י כמו כל האיברים אלא בעשיית האדם מצות הש"י וכו', ומצות המילה שהיא מצוה המשלמת תרי"ג הוא בעטרה ובזה ג"כ הכלל הנ"ל, שהיא כלולה מהכל לכן היא שקולה נגד תרי"ג מצות וזהו ברי"ת, שהוא הנוק' של היסוד שבה נכללת לאחד, בסוד תש"י כנ"ל, וכשחסר מצות המילה כל המצות אינן פועלים כמו זכר בלא נקבה, עכ"ל. עי' ס"י (פ"ו מ"ז) וכתר לו ברית בין עשר אצבעות ידיו והוא ברית הלשון ובין עשר אצבעות רגליו והוא ברית המילה.

⁶ הבינה נוטה שמים, ת"ת, המתפשט להגיע למלכות, ויוסד הארץ, הקשור המלכות עם היסוד, ועד כאן הוראה על הבינה, העושה אלו העניינים (אור יקר).

⁷ היינו המלכות שהיא אוצר לכל הנשמות לתתם באדם, ורצה להראות על הבינה והמלכות בנבואה זו (אור יקר).

<p>למב בגין דמשא מטולא איהו כביכול מטולא איהו עליה דקב"ה שלום דעמין עכו"ם וכד אתגזר דינא עלייהו (ל)מעבר מניה ההוא מטולא דאיהו סביל עלייהו דישראל¹ בכל אתר דדינא אתגזר עלייהו דישראל ואמר משא כביכול מטולא איהו עליה דקב"ה ובגין כך משא מהאי גיסא ומהאי גיסא מטולא איהו¹ כיון דאמר נוטה שמים ויוסד ארץ אמאי אצטריך ויוצר רוח אדם בקרבו וכי לא הוינא ידעי דאיהו יוצר רוח אדם אלא לאחזאה דרנא ידיעא² דכל רוחין ונשמתין דעלמא בההוא דרנא קיימין</p>	<p>העמים לטוב, משום שמשא הוא משא כבד, כביכול זו משא כבד על הקדוש ברוך הוא השלום של העמים עובדי כוכבים ומזלות, וכשנגזר הדין עליהם, עוברת ממנו המשא הכבד הזו שהוא סובל עליהם ישראל. בכל מקום שנגזר דין על ישראל ואומר "משא", כביכול משא כבד היא על הקדוש ברוך הוא, ולכן משא, מהצד הזה ומהצד הזה זה משא. כיון שאמר "נוטה שמים ויוסד ארץ", למה צריך "יוצר רוח אדם בקרבו", וכי לא היינו יודעים שהוא יוצר רוח אדם. אלא להראות דרגה ידועה, שכל הרוחות והנשמות של העולם עומדות באותה הדרגה.</p>
<p>רבי שמעון אמר האי קרא קשיא אי אמר ויוצר רוח אדם ולא יתיר יאות אבל בקרבו מהו³ אלא רוא איהו בתרין סטריין⁴ דהא מההוא נהר דנגיד ונפיק⁵ מתמן נפקי ופרחי נשמתין כלהו ואתכנישו באתר חד וההוא דרנא איהו יוצר רוח אדם בקרבו והאי כאתתא דאתעברא מן דכורא וההוא ולדא צרת לה במעהא עד <דאצטייר> (דאתצר) כלא בציורא שלימו במעהא כך ויוצר רוח אדם בקרבו בקרבו קיימא עד דאתברי בר נש בעלמא ויהב ליה</p>	<p>רבי שמעון אמר, הפסוק הזה קשה. אם אמר "יוצר רוח אדם" ולא יותר, יפה, אבל מה זה "בקרבו". אלא זה סוד בשני צדדים, שהרי מהנהר ההוא ששופע ויוצא, משם יוצאות ופורחות כל הנשמות ומתכנסות במקום אחד, ואותה הדרגה היא "יוצר רוח אדם בקרבו". וזה כמו אשה שמתעברת מן הזכר, ואותו הולד היא מציירת במעיה, עד שהכל מצטייר בציור שלם במעיה. כך "יוצר רוח אדם בקרבו", זה עומד בקרבו, עד שנברא האדם בעולם ונותן לו.</p>
<p>דבר אחר ויוצר רוח אדם בקרבו בקרבו [דאדם] ממש (מאי טעמא) בגין דכד אתברי בר נש וקב"ה יהב ליה נשמתיה ונפיק לאוירא דעלמא ההוא רוחא דבגויה לא אשכח גופא</p>	<p>דבר אחר, "יוצר רוח אדם בקרבו", בקרבו של אדם ממש. (למה) משום שכאשר נברא האדם והקדוש ברוך הוא נותן לו את נשמתו ויוצא לאויר של העולם, אותה הרוח שבתוכו לא מוצאת</p>

¹ הענין ששלום האומות הוא ע"י היות השר העליון אשר להם עולה ושואב שפע מהקדש, ואין לך משא למעלה כי אם כניסת השרים או החצונים פנימה אל הקדש, והם נכנסים לב' עניינים: הא', לקבל דין, לעשות הדין על ישראל. הב', לקבל שפע להם למזונם. ובכל איזה דרך מאלו הדרכים שיכנסו "מטולא איהו", כיון שסוף סוף הם נכנסים, וכאשר יהיה הדין על האומות, הוא פריקת המשא. ואם הוא הדין על ישראל, הוא סבל המשא הקשה הזאת, דהיינו כניסת החצונים. וכבר אפשר לתקן לדרך אם יבא על שלום האומות סבל המשא, ואם יבא על טוב ישראל, יהיה לפרקה (אור יקר).

² פי' מלכות (אור יקר, מ"מ), ולכך מקשה ר"ש ליכתוב קרא ויוצר רוח אדם, מאי בקרבו, ותירץ לפי שהנשמה מצטיירת תוך המלכות (מ"מ).

³ פי' דמיירי כשהרוח קיימא בקרבה של הנוק', ושם מצטיירין כגוונא דאתתא דאתעברת, ובזה א"ש לשון ויוצר, אבל לפי פי' ב' ד"בקרבו" קאי אדם, כי כל מה שגדל הגוף, גם הרוח מתפשט בתוכו ומתגדל, א"כ האיך שייך מלת ויוצר, דאין כאן יצירה חדשה, אלא גילוי התפשטות לבד. ותירץ, כי גם ההתפשטות צריך יצירה ממש, בגין דאיצטריך ההוא רוחא חילא דלעילא לאתתקנא. וביאור הענין הוא, כי תחלה נמשך לאדם רוח מבחי' מלכות, ואח"כ נתוסף בו רוח מבחי' יסוד. וכן עד"ז עד שמקבל רוח מכל ה"ס דאב"ע, א"כ יצירה ממש אתקרי דבריאה חדשה הוה, וזהו פי' תוספות רוחא דהוה ל' ליעקב קודם דאתעביד יוסף, שירדה רוחו גם מאצילות. ובעת דאיבעיד יוסף, נסתלקה ממנו אותו התוספות גדולה, כי שם מקומו באצילות, כנודע. כד אתגלי בבריאה הנקרא אספקלריא דלא נהיא, וכמ"ש פרשת וישב דף קמג ע"א (זהר הרקיע).

⁴ כדמפרש "בקרבו" בב' פירושים, או בקרבו המלכות או בקרבו האדם, והם ב' סודות כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁵ אפשר שהוא היסוד אבר המזריע זרע הנשמות בנקבה, ואפשר שהוא הבינה, והכל עולה לענין א', שנעקרות מהבינה ונמשכות בסוד הזרע, עד שזרעות זרע היורה כחץ מהיסוד למלכות (אור יקר).

<p>לאתפשטא בגויה וקיימא בסטרא חד בגויה וכד בר נש אתפשט גופיה ההוא רוחא אתפשט ויהיב ביה חילא וכן כגוונא דגופא אתרבי הכי רוחא יהיב חיליה ביה לאתתקפא בר נש בהדיה ובגין כך יוצר רוח אדם בקרבו ממש</p>	<p>גוף להתפשט בתוכו, ועומדת בצד אחד בתוכו. וכשאדם מתפשט גופו, אותה הרוח מתפשטת ונותנת בו כח. וכן כדוגמא שהגוף מתגדל, כך הרוח נותנת בו כח שיתחזק האדם עמה, ולכן "יוצר רוח אדם בקרבו" ממש.</p>
<p>ואי תימא יוצר רוח אדם מהו בגין דההוא רוחא אצטריך חילא דלעילא יתיר לאסתיעא בהדיה ועל דא קב"ה איהו יוצר רוח אדם בקרבו ויהיב ליה סיועא בבר נש תא חזי כד ההוא רוחא אצטריך סיועא כגוונא דאיהו ההוא בר נש וכגוונא דההוא גופא אתתקן הכי נמי ההוא רוחא מתקנין ליה ואוספין ליה רוחא לאתתקנא ודא הוא יוצר רוח אדם בקרבו</p>	<p>ואם תאמר, "יוצר רוח אדם" מה זה, משום שהרוח היא צריכה כח שלמעלה יותר להסתייע עמה, ועל כן הקדוש ברוך הוא הוא יוצר רוח אדם בקרבו, ונותן לו סיוע לאדם. בא וראה, כשאותה הרוח צריכה סיוע, כדוגמא שהוא אותו האדם, וכדוגמא שאותו הגוף נתקן, כך גם מתקנים לו את אותה הרוח, ומוסיפים לו רוח להתקן, וזה הוא "יוצר רוח אדם בקרבו".</p>
<p>ותא חזי כיון דאתאביד יוסף מאבוי יעקב אביד ההוא תוספת רוחא דהוה ליה ואסתלקת מניה שכינתא לבתר מה כתיב (בראשית מה כז) ותחי רוח יעקב אביהם וכי עד השתא</p>	<p>ובא וראה, כיון שנאבד יוסף מאביו, יעקב איבד אותה תוספת הרוח שהיתה בו, והסתלקה ממנו השכינה. אחר כך מה כתוב, "ותחי רוח יעקב אביהם". וכי עד עכשיו</p>
<p>קצו"ב</p>	
<p>מית הוה אלא ההוא תוספת רוחא אסתלק מניה שכינתא ולא הוה בגויה בגין דעצבונא דהוה ביה גרמא ליה ואי גרמא ליה הא לא¹² הוה רוחיה בקיומיה ובגין כך ותחי רוח יעקב אביהם והכא (כתיב (בראשית מב א) וירא יעקב) דעד כען לא אתבשר מנא הוה ידע אלא וירא יעקב דחמא לכל דיירי ארעא דאזלי למצרים ומייתן עבורא (הה"ד וירא יעקב)</p>	<p>היה מת, אלא אותה תוספת הרוח והסתלקה ממנו השכינה ולא היתה בתוכו, משום שהעצב שהיה בו גרם לו, ואם גרמה לו לזה, לא היתה רוחו בקיומה, ולכן "ותחי רוח יעקב אביהם". וכאן (כתוב "וירא יעקב"), שעד עכשיו לא התבשר. מנין היה יודע, אלא "וירא יעקב", שראה את כל דיירי הארץ שהולכים למצרים ומביאים תבואה (זהו שכתוב "וירא יעקב").</p>
<p>רבי יצחק אמר תא חזי דוד מלכא! זכה לאתחברא באבהן וירית דוכתיה בגווייהו הה"ד (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה</p>	<p>רבי יצחק אמר, בא וראה, דוד המלך זכה להתחבר עם האבות, וירש את מקומו בתוכם. זהו שכתוב "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה".</p>
<p>²רבי ייסא ורבי חזקיה הוו אזלי מקפוטקיא ללוד והוה עמהון חד יודאי במטול דקפטירא דחמרא³ עד דהוו אזלי אמר רבי ייסא לרבי חזקיה אפתח פומך ואימא חד מלה מאינן מילי מעלייתא דאורייתא <דאת> (דאת') אמר בכל יומא קמי בוצינא קדישא פתח ואמר (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום דרכיה</p>	<p>רבי ייסא ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד, והיה עמהם יהודי אחד במשוי מלבושים על החמור. בעודם הולכים, אמר רבי ייסא לרבי חזקיה, פתח פוך ותאמר דבר אחד מאותם הדברים המעולים של התורה שאתה אומר כל יום לפני המאור הקדוש. פתח ואמר, "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". "דרכיה</p>

¹ פי' שאירע לדוד כמו שאירע ליוסף, דחוהו אחיו, ונעשה מלך, וכן דוד דחוהו אחיו, כמ"ש אבן מאסו הבונים. ועי' בדף קצח שכתב כן הזהר בהדיא (מ"מ).

² נדפס בפרשת וארא דף לא ע"א (דרך אמת והערת הזוהר).

³ במשוי מלבושים על החמור למוכרם בלוד כי מלת במטול פי' במשוי וקפטירא פי' מלבושים מלשון מקסטר בקטפוי הנזכר פ' וישלח (ד"א). הרמד"ל פירש נבל של יין (נ"א).

<p>דרכי נעם אלץ ארחץ דאורייתא¹ דמאן דאזיל בארחי דאורייתא קב"ה אשרי עליה נעימותא דשכינתא די לא תעדי מניה לעלמין וכל נתיבותיה שלום דכלהו נתיבין דאורייתא כלהו שלם שלם ליה לעילא שלם ליה לתתא שלם ליה בעלמא דין שלם ליה בעלמא דאתי</p>	<p>דרכי נועם", אלו דרכי התורה. שמי שהולך בדרכי התורה הקדוש ברוך הוא משרה עליו את נעימות השכינה שלא תזוז ממנו לעולמים. "וכל נתיבותיה שלום", שכל נתיבות התורה כולם שלום. שלום לו למעלה, שלום לו למטה. שלום לו בעולם הזה, שלום לו בעולם הבא.</p>
<p>אמר ההוא יודאי אסירא בקיסטרא² בהאי קרא אשתכח אמרו ליה מנין לך אמר לון מאבא שמענא ואוליפנא הכא בהאי קרא מלה פתח ואמר האי קרא בתרין גוונין איהו ובתרין סטרין קרי ביה דרכים וקרי ביה נתיבות קרי ביה נעם וקרי ביה שלום מאן דרכים ומאן נתיבות מאן נעם ומאן שלום אלא דרכיה דרכי נעם היינו דכתיב (ישעיה מג טז) הנותן בים דרך דהא בכל אתר דאקרי באורייתא דרך הוא אורח פתיחא לכלא כהאי ארחא דאיהו פתיח לכל בר נש כך דרכיה דרכי נעם</p>	<p>היהודי ההוא אמר, מטבע בכיס נמצא בפסוק הזה. אמרו לו, מנין לך. אמר להם, שמעתי מאבא, ולמדתי כאן דבר בפסוק הזה. פתח ואמר, הפסוק הזה הוא בשני צבעים ובשני צדדים. קוראים בו דרכים וקוראים בו נתיבות. קוראים בו נועם וקוראים בו שלום. מי הדרכים ומי הנתיבות, מי הנועם ומי השלום. אלא "דרכיה דרכי נועם", היינו שכתוב "הנותן בים דרך". שהרי בכל מקום שנקרא בתורה דרך, הוא דרך פתוחה לכל. כדרך הזו שפתוחה לכל אדם, כך "דרכיה דרכי נועם".</p>
<p>אלץ דרכים דאינון פתיחן מאבהן דכראן בימא רבא³ ועאלץ בגויה ומאינון אורחין מתפתחין לכל עיבר ולכל סטרי עלמא והאי נעם ההוא נעימו דנפק מעלמא [דאתי] (דין) ומעלמא</p>	<p>אלו הדרכים שפתוחים מן האבות, שר בים הגדול, ונכנסים לתוכו. ומאותם הדרכים נפתחים לכל צד ולכל צדדי העולם. והנועם הזה היא נעימות שיוצאת</p>

¹ דע כי יסוד אבא נקרא שבי"ל ויסוד דאמא נקרא דרך, והמלכות לוקחות ה"ג מיסוד אמא הנקרא דרכיה ע"י אבהן, כי כבר ידעת בסוד גדלות דז"א, כי חג"ת שלו עד שם מגיע היסוד דבינה, ומשם יורדת לנה"י שלו, ומשם לנוק' בדרך אחריים בדעת שלה, ויוצאין הה"ג אשר מהם נברא כל תיקון גופה כנודע, ומשם יורדין עד היסוד שבה, ועושיין בה יסוד נקוב שהוא רחם הנוק', ואינו כיסוד הזכר (זהר הרקיע).

² איסתרא בלגינא ר"ל כמו מטבעות מועטים המונחים יחידים בכיס שמשמיעים קול להודיע שמטבעות מונחים בכיס אף כן כאן יש איזה עניינים נשמעים בפסוק זה מה שיש לעיין בו. וכיס שמונח בו המטבע נקרא ג"כ קיסטרא שפי' אהל כי הכיס הוא אהל והיכל שלו (ד"א). עי' ד"א ור"ל חדוש סתים ואסיר בצרור בפ' זה (הרשב"ב) (נ"א).

³ אבהן גרמו להמשך הה"ג עד היסוד דימא רבא, שהיא המלכות. וקרו ונקבו אותו היסוד, כדי שיכנסו בה יסוד הזכר הנקרא מחוקק, בסוד באר חפרוה שרים וגו', והבן זה. ואז נקרא דרך, וכל זה נמשך מבינה הנק' נועם, גם הה"ח דאבא נמשכין דרך שביל העליון, ונותנים לז"א ביסוד שבו, הנק' שלום (זהר הרקיע). מאין יש כח אל האשה לקבל אותה הטיפה ברחם שלה ותתעכב שם שלא תפיל ותצא לחוץ, ואיך תוכל לציייר הוולד. אך הענין היא, כי הלא האברים כולם השאור שבעיסתם הם הכ"ב אתוון, שהם סוד האבנים שמהם נבנה הבית (עי' ס"י פ"ד מט"ז). והנה כבר ידעת שיש בתורה כ"ז אותיות, כ"ב אותיות וה' כפולות, ואמנם כשנצטיירה המלכות וניתן לה הכ"ב אותיות, הנה האירו ונחתמו הכ"ב אותיות ביסוד שלה, ושם נשאר השומן. וכן עד"ז כ"ב אתוון דדכורא, נרשמו ביסוד שלו, כמ"ש וישכב במקום ההוא, וי"ש כ"ב אתוון כנז' בזהר, ומשם יוצאה הטיפה כלולה מכל הכ"ב אתוון. גם ביסוד דנוק' נרשמים הכ"ב אתוון דידה, ועל"כ יש ביסוד שלה כח לקבל הטיפה שם ולציירה שם. ואמנם מן הכ"ב אתוון נעשו דלתות שבאשה של בית הרחם,

והוא כי צורת ד' היא צורת י' וב' ווי"ן כזה **ד**, כי י' באמצע ב' ווי"ן ומחברם, והוא העוקץ שאחורי הדל"ת. ואמנם הדלתות שברחם האשה, היא סוד זו הד' שביארנו. והנה אותה הי' שבין ב' הווי"ן, היא סוד ציר הדלת שכל הדלת סובב עליו, כי אין קיום לב' הווי"ן אם לא באותה הי', שהוא הציר שעליו סובבין ב' הווי"ן. וזה נמשך אליה מן האבות העליונים, שהם חג"ת, וזהו באר חפרוה שרים, וה"ס היסוד שבה המעלה מ"ן הנק' באר ולא בור, והוא עשוי בחפירה ולא בולט כעין יסוד הזכר, רק שקוע בחפירה כדי שיקבל שם טיפת הזרע בתוכו. ואמנם נעשה ע"י השרים והנדיבים אלץ אינון אבהן שחקקו בה חותמן וכו'. ונבוא אל הביאור מ"ש "אלץ דרכין דאינון פתיחן מאבהן", פי' הם כ"ב אתוון, שהם ציר אחד ודלת אחד שבאים מאחורי חג"ת דז"א, שנקראים אבהן ליסוד דמלכות, וז"ש "דכראן דימא רבא" שסוד הכרייה הוא ביסוד דמלכות, בסוד מש"ה באר חפרוה שרים כרוה וכו' (מ"מ).

<p>דאתי [נהרין ולכל] [נהורין לכל] בוצינין¹ ומתפרשן [נהורין] לכל עיבר וההוא טיבו וההוא נהורא דעלמא דאתי דינקין [נ"א דירתין] אבהן אקרי נעם</p>	<p>מן העולם הבא, ומן העולם הבא מאירים כל המאורות ונפרדים לכל צד, ואותו הטוב ואותו האור של העולם הבא שיונקים (שיורשים) האבות נקרא נועם.</p>
<p>דבר אחר עלמא דאתי אקרי נעם וכד אתער עלמא דאתי כל חדו וכל טיבו וכל נהורין וכל חירו דעלמא אתער ובגיני כך אקרי נעם ועל דא תנינן חייבין דיהון בגיהנם בשעתא דעאל שבתא נייחין כלהו ואית להו חירות ונייחא בשעתא דנפק שבתא אית לן לאתערא חידו עלאה עלנא דנשתזיב מההוא עונשא דחייביא דאתדנו >נ"א דאהדרו< מההיא שעתא ולהלאה ואית לן לאתערא ולימא (תהלים צ יז) ויהי נעם יהוה אלהינו עלינו דא הוא נעם עלאה חירו¹³ דכלא ועל דא דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום מאן נתיבותיה אלן אינון שבילין² דנפקין מלעילא וכלהו נקיט לון ברית יחידאי דאיהו אקרי שלום שלמא דביתא³ ואעיל לון לימא רבא כד איהו בתוקפיה וכדין יהיב¹⁴ שלמא הה"ד (משלי ג יז) וכל נתיבותיה שלום >ע"כ<</p>	<p>דבר אחר, העולם הבא נקרא נועם, וכשמתעורר העולם הבא, כל השמחה וכל הטוב וכל האורות וכל החירות של העולם מתעוררים, ולכן נקרא נועם. ועל זה שנינו, הרשעים שיהיו בגיהנם, בשעה שנכנסת השבת, כולם נחים, ויש להם חירות ומנוחה. בשעה שיוצאת השבת, יש לנו לעורר שמחה עליונה עלינו שננצל מאותו העונש של הרשעים שנדונו (שחזרו) מן השעה ההיא והלאה. ויש לנו להתעורר ולומר, "ויהי נועם אדני" אלהינו עלינו". זהו הנועם העליון, חרות הכל, ועל כן "דרכיה דרכי נועם". "וכל נתיבותיה שלום", מי זה "נתיבותיה". אלו הם השבילים שיוצאים מלמעלה, ואת כולם לוקח הברית היחיד שנקרא שלום, שלום הבית, ומכניס אותם לים הגדול כשהוא בגבורתו, ואז נותן לו שלום. זהו שכתוב "וכל נתיבותיה שלום".</p>
<p>תא חזי יוסף ברית שלום הוה והוה במצרים מלכא ושליט על ארעא ועקב בגין דאסתלק מניה שכינתא לא הוה ידע ועם כל דא יעקב הוה ליה תברא⁴ בגין למזבן עבורא במצרים וחמא דאיהו תבירא על תבירא דיהתון בנוי למצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו (בראשית מב א) בגין דלא תחמון גופייכו אלא כרעבין כגוברין דלית לון שבעא אמר רבי חזקיה ודאי רזא הכא דהא בכל זמנא דצערא איהו בעלמא לא בעי בר נש לאחזאה גרמיה בשוקא בגין דלא יתפס בחובוי ועל דא אמר למה תתראו והא אתמר</p>	<p>בא וראה, יוסף היה ברית שלום, והיה מלך במצרים ושליט על הארץ. ויעקב משום שהסתלק ממנו השכינה, לא היה יודע. ועם כל זה, ליעקב היה שבר, כדי לקנות תבואה במצרים, וראה שהוא שבר על שבר, שירדו בניו למצרים, "ויאמר יעקב לבניו למה תתראו", כדי שלא תראו עצמכם אלא כמו רעבים, כמו אנשים שאין להם שובע. אמר רבי חזקיה, ודאי סוד יש כאן, שהרי בכל זמן שצער בעולם, צריך האדם שלא להראות את עצמו בשוק, כדי שלא יתפס בחטאיו, ועל כן אמר "למה תתראו", והנה נתבאר.</p>
<p>דבר אחר וירא יעקב כי יש</p>	<p>דבר אחר, "וירא יעקב כי יש</p>
<p>קצח/א</p>	
<p>שבר במצרים עבור ממש דהא קב"ה על דא שדר כפנא בעלמא בגין לנחתא ליעקב ובנוי</p>	<p>שבר במצרים", תבואה ממש, שהרי על כן שלח הקדוש ברוך הוא רעב לעולם, כדי</p>

¹ כלומר מבינה נהרין כל הו"ק (הקדו"ש פז ע"ד).

² ל"ב נתיבות החכמה (כדאיתא בס"י פ"א מ"א) הנמשכים מל"ב שמות אלקים דמעשה בראשית (הקדו"ש פז ע"ד).

³ מלכות (הקדו"ש פז ע"ד). מכיוון של"ב הנתיבות נמשכים מחכמה לבניה והבינה ממשיכה לו"ק וכולם נכללים ביסוד, והיסוד ממשכים דרך העטרה למלכות, ובזה נעשית הבחינה המכונה "כל נתיבותיה שלום" (הקדו"ש פז ע"ד).

⁴ פי' תקוה (מ"מ).

<p>לתמן ועל דא חמא בני ארעא דהוו מייתין מתמן עבור</p>	<p>להוריד את יעקב ואת בניו לשם, ועל זה, ראה את בני הארץ שהיו מביאים משם תבואה.</p>
<p>וירא יעקב כי יש שבר במצרים (בראשית מב א) בשעתא דמית יצחק אתו יעקב ועשו למפלג ועשו נפק מחולקיה דארעא ומכלא ויעקב דיסבול גלותא יטול כלא ועל דא חמא (ד)ההוא תבירא דהוה ליה במצרים הוא ובניו למסבל גלותא ועל דא ויאמר יעקב לבניו למה תתראו (שם) מקמי דינא דלעילא דלא ישתכח עלייכו מקטרגא ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה (שם ב) הא אוקמוה! רדו חושבן דא הוו ישראל במצרים</p>	<p>"וירא יעקב כי יש שבר במצרים". בשעה שמת יצחק, באו יעקב ועשו לחלק, ועשו יצא מחלקו של הארץ ומהכל, ויעקב שיסבול את הגלות יטול הכל. ועל זה ראה אותו השבר שהיה לו במצרים הוא ובניו לסבול את הגלות, ועל זה "ויאמר יעקב לבניו למה תתראו", מלפני הדין שלמעלה, שלא ימצא עליכם מקטרג. "ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה", הרי פרשוה רדו, כחשבון הזה היו ישראל במצרים.</p>
<p>ויוסף הוא השליט על הארץ וגו' (שם ו) רבי ייסא פתח ואמר (תהלים כז ו) ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזבחה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמרה ליהוה תא חזי כד קב"ה אתרעי ביה בבר נש² זקיף ליה על כל בני עלמא³ ועביד ליה רישא דכלא⁴ וכלהו שנאווי אתכפיין תחותוי⁵ דוד מלכא שנאו ליה אחוי דחו ליה מנייהו קב"ה ארים ליה על כל בני עלמא אתא חמוי ערק מקמיה קב"ה ארים ליה על כל מלכותיה וכלהו הוו כרעין וסגדין קמיה ויוסף דחו ליה אחוי לבתר כלהו כרעו וסגידו קמיה הה"ד (בראשית מב ו) ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה</p>	<p>"ויוסף הוא השליט על הארץ" וגו'. רבי ייסא פתח ואמר, "ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזבחה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמרה לה". בא וראה, כשהקדוש ברוך הוא רוצה באדם, הוא זוקף אותו על כל בני העולם ועושה אותו הראש של הכל, וכל שונאיו נכנעים תחתיו. את דוד המלך שנאו אחיו, ודחו אותו מהם, הקדוש ברוך הוא הרים אותו על כל בני העולם. בא חמוי, ברח מלפניו, הקדוש ברוך הוא הרים אותו על כל מלכותו, וכולם היו כורעים וסוגדים לפניו. ואת יוסף דחו אחיו, אחר כך כולם כרעו והשתחוו לפניו, זהו שכתוב "ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה".</p>
<p><דבר אחר> ועתה ירום ראשי מאי ועתה כמו ואתה⁶ רבי יהודה אמר הא אתמר עת דאיהו דרנא עלאה⁷ ומאן איהו ההוא עת דא ה"א ואקרי עתה⁸ ועתה דא איהו ובי דיניה⁹ ירום ראשי</p>	<p>דבר אחר, "ועתה ירום ראשי", מה זה "ועתה", כמו ואתה. רבי יהודה אמר, הנה נתבאר, עת שהיא הדרגה העליונה. ומי היא אותה העת, זו ה"א ונקראת עתה. "ועתה", זה הוא ובית דינו. "ירום ראשי",</p>

¹ וכן אמרו במדרש ולפי דבריהם יש לרמז הנה שמעתי כי יש שבר במצרים שגזרת ת' שנה תשבר ולא יהיו אלא רדו ש"מה אותיות מש"ה דע"י משה יגאלו ובזכותו ג"כ כמ"ש רז"ל וגם שבר במצרים שבר גימטריא דצ"ך עד"ש באח"ב עם הכולל אשר שם במצרים מסטרא דיובלא אש"ר כמספר דע"ב הנזכר (מא"ן) (נ"א).

² שנתרצה לפניו ונתכפר עוונו ונתקבלה עבודתו (אור יקר).

³ במעלת המציאות, ואח"כ ממליכו על בני אדם (אור יקר).

⁴ ולא שהם לא יסבלוהו (אור יקר).

⁵ ממש מקבלים אותו עליהם, והיינו האלהים יבקש את הנרדף, אחר שהוא נרדף ודחוי ומתרצה בעוונו, והיינו ענין דוד ויוסף (אור יקר).

⁶ שהוא ת"ת, ואתה תשמע השמים, כי אתה אבינו. ור' יהודה פליג והכריח הענין ממלת "עת" ועם היות שיש עת למטה שהחצוני אחוז בה (אור יקר).

⁷ מלכות (ע"ח שער האונאה פרק א, מ"מ, הקדו"ש כח ע"א).

⁸ ירצה העת העליון שהיא ה', א"כ הם ג' בחינות עת עתה ועתה, עת היינו המלכות שיש בה עת ועת, רעה וטובה, אמנם עתה היא עת ה' (אור יקר).

⁹ ועתה היינו הת"ת עם המלכות, כענין הוא ובית דינו (אור יקר).

<p>לארמא לה ביקרא ומלכותא על אויבי סביבותי אלין שאר מלכי ארעא ואזבחה באהלו דא ירושלם <באהלו> דא אהל מועד זבחי תרועה למשמע כל עלמא אשירה ואזמרה מההוא סטרא דתרועה <היא> דהא מתמן מההוא סטרא דתרועה אתיא שירה ותושבתא!¹</p>	<p>להרים אותה בכבוד ומלכות. "על אויבי סביבותי", אלו שאר מלכי הארץ. "ואזבחה באהלו", זו ירושלים. "באהלו", זה אוהל מועד. "זבחי תרועה", שישמע כל העולם. "אשירה ואזמרה", מאותו צד שהיא התרועה. שהרי משם, מאותו הצד של התרועה היא, באה השירה והתשבחות.</p>
<p>[דבר אחר] ועתה ירום ראשי דא כנסת ישראל² על אויבי סביבותי דא עשו וכל אפרכין דיליה ואזבחה באהלו אלין ישראל זבחי תרועה³ דכתיב (תהלים נא יט) זבחי אלהי'ם רוח נשברה בגין לאעברא דינא מעלמא אשירה ואזמרה⁴ לאודאה ולשבחא לקב"ה בלא פסיקו לעולם [דבר אחר] ועתה ירום ראשי בכלא⁵ יצר טוב על יצר רע דכתיב (שם כז ו) על אויבי⁶ סביבותי דא יצר הרע דאיהו סחרניה דבר נש ואיהו שנאיה בכלא⁷ ואזבחה באהלו זבחי תרועה⁸ דא אורייתא דאתיהיבת מסטרא דאשא כדכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו דהא בגין אורייתא ירום רישיה ואתברו כל שנאוי קדמוי כדכתיב (תהלים יח מ) תכריע קמי תחתי</p>	<p>דבר אחר, "ועתה ירום ראשי", זו כנסת ישראל. "על אויבי סביבותי", זה עשו וכל השרים שלו. "ואזבחה באהלו", אלו ישראל. "זבחי תרועה", שכתוב "זבחי אלהים רוח נשברה", כדי להעביר את הדין מן העולם. "אשירה ואזמרה", להודות ולשבח לקדוש ברוך הוא ללא הפסק לעולם. דבר אחר, "ועתה ירום ראשי" בכל, יצר טוב על יצר רע, שכתוב "על אויבי סביבותי", זה היצר הרע שהוא סביב האדם, והוא שונא אותו בכל. "ואזבחה באהלו זבחי תרועה", זו התורה שנתנה מצד האש, ככתוב "מימינו אש דת למו". שהרי בשביל התורה ירום ראשו ונשברים כל שונאיו לפניו, ככתוב "תכריע קמי תחתי".</p>
<p>[דבר אחר] ועתה ירום ראשי לאתכללא באבהן⁹ דהא¹⁰ דוד מלכא אית ליה לאתדבקא באבהן וכדין יתרומם וסליק לעילא ואיהו בחד קשורא בהו¹¹ על אויבי¹² סביבותי אלין אינון דבסטר שמאלא כלהו מארי דינין <ד>מתכונין לחבלא וכדין שמשא¹³ אתחבר בסיהרא והוי</p>	<p>דבר אחר "ועתה ירום ראשי", להיכלל עם האבות, שהרי דוד המלך יש לו להדבק עם האבות, ואז יתרומם ויעלה למעלה, והוא בקשר אחד עםם. "על אויבי סביבותי", אלו הם שבצד השמאל, כולם בעלי הדינים שמתכוונים לחבל, ואז השמש מתחבר ללבנה, והכל הוא אחד. בא</p>

¹ היינו שירת הלויים מן השמאל (אור יקר).
² כלומר לא אמרו דוד על עצמו, אלא על כלל עם ה' וכו', והיא מאמר השכינה, כי ואהלו ישראל שהם אהל הת"ת ישראל דלעילא (אור יקר).
³ דהיינו מה שישראל נכנעים בעבודתו, והיינו זבחי תרועה, רוח נשברה, שאלו הם זבחי השכינה הנקראת אלהים, והיינו השבחים למתק הדינים ולהעבירן (אור יקר).
⁴ כפל הלשון להראות על התמידות (אור יקר).
⁵ שבכלל האויבים הוא האויב הגדול יצר הרע, והרמת ראש הוא שיגבר יצר הטוב על היצר הרע (אור יקר).
⁶ לשון רבים (אור יקר).
⁷ ועל ריבוי הבחינות יחשב רבוי שונאים (אור יקר).
⁸ עסק התורה שהעסק בה מן השמאל תרועה, אש שמשם נתנה כדמסיים ואזיל, ומלת "ואזבחה" טעם היאך ירום (אור יקר).
⁹ היינו רוממותה על נו"ה (אור יקר).
¹⁰ ירצה עם היות שלא פירש הרוממות מהו, ממילא משתמע (אור יקר).
¹¹ ד' רגלי המרכבה (אור יקר).
¹² יהיה כל מציאות הדינים השמאליים הרוצים בפרודה וחסרונה, שהם יונקים ממנה, ועתה בהרמת ראש עם האבות ימשך לה אור חמה ותתמלא (אור יקר).
¹³ והיינו ואזבחה להשבית הדינים (אור יקר).

<p>כלא חד תא חזי כתיב (בראשית מב ו) ויוסף הוא השליט על הארץ דא שמשא¹ דשליט² בסיהרא ונהיר לה³ וזן⁴ לה הוא המשביר לכל עם הארץ דהא ההוא נהר⁵ דנגיד ונפיק מניה אתונו כלהו ומתמן פרחין נשמתין לכלא⁶ ובגין דא כולהו סנדין לגביה דההוא אתר דהא לית לך מלה בעלמא דלא תלי במזלא⁷ ואוקמוה</p>	<p>וראה, כתוב "ויוסף הוא השליט על הארץ". זה השמש ששולט בלבנה ומאיר לה וזן אותה. "הוא המשביר לכל עם הארץ", שהרי אותו נהר ששופע ויוצא, ממנו כולם נזונים, ומשם פורחות הנשמות לכל, ולכן כולם משתחווים אל אותו המקום, שהרי אין לך דבר בעולם שלא תלוי במזל, ובארוהו.</p>
<p>ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו (שם ח) רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים מט ו) למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני תא חזי תלת אינון דדחלין⁸ ולא ידעין ממה דחלין ואוקמוה אבל אית מאן דדחיל ולא ידע ממה איהו דחיל בגין אינון חטאי דלא ידע⁹ דאינון חטאין ולא אשגח בהו ואיהו דחיל מימי רע מאן אינון (מ)ימי רע¹⁰ אלין אינון יומין דאינון אודמנן בההוא</p>	<p>"ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו". רבי אלעזר פתח ואמר, "למה אירע בימי רע עוון עקבי יסובני". בא וראה, שלשה הם שפוחדים ולא יודעים ממה הם פוחדים, ובארוהו. אבל מי שפוחד ולא יודע ממה הוא פוחד, משום אותם החטאים שלא יודע שהם חטאים, ולא משגיח בהם, והוא פוחד מימי רע. מי הם ימי רע, אלו הם הימים שהם מזומנים באותו</p>
<p>קצח/ב</p>	
<p>רע ומאן (אינון) [איהו] דא הוא יצר הרע דאיהו אקרי רע ואית ליה יומין ידיען דאתיהיב [ליה] רשו בעלמא לאסטאה לכל אינון דמסאבי ארחייהו דמאן דאתי לאסתאבא מסאבי ליה ואלין אינון אקרין ימי רע ואלין ממנן על אינון חובין דרשין בהו בני נשא בעקבייהו תא חזי כל אינון דמסאבי ארחייהו כמה חבילי טהירין אודמנן לגבייהו ומסאבי להו בארחא דבעי בר נש למיהך בההוא ארחא מדברין ליה ממש אתי בר נש לאתדכאה כמה אינון דמסייעין ליה</p>	<p>רע, ומי הם (הוא), זה יצר הרע שהוא נקרא רע, ויש לו ימים ידועים שנתנת לו רשות בעולם להסטיין לכל אותם שמטמאים את דרכיהם. שמי שבא להטמא, מטמאים אותו, ואלה הם שנקראים ימי רע. ואלו ממונים על אותם חטאים שדשים אותם בני אדם בעקביהם. בא וראה, כל אותם שמטמאים את דרכיהם, כמה קבוצות של מזיקים מזומנים אצלם ומטמאים אותם. בדרך שאדם רוצה ללכת, באותה הדרך מנהיגים אותו ממש. בא אדם להטהר, כמה הם שמסייעים לו.</p>

¹ גוף וברית חשבינן חד, ושליטתו של יוסף שליטת יעקב ושולט מג' בחי' כדלקמן (אור יקר).
² מצד הגבורה (אור יקר).
³ מצד החסד (אור יקר).
⁴ מן הת"ת. או זן מחסד ונהיר מן הת"ת (אור יקר).
⁵ יקשה שאין היסוד משביר אלא המלכות משביר לפרטים עם הארץ, לזה אמר דהא מההוא נהר וכו', דהיינו המשכת השפע דרך כל הבחי' אליו יתייחס (אור יקר).
⁶ והוא המשבירם לתחתונים למטה, ולזה בבחינת הנשמות יתייחס אליו ממש, וכנגד הנשמות אמר הוא המשביר וכו' א"כ בב' בחי' יצדק, אם מצד המזון דרך רחוקה מעט, מצד הנשמות קרובים יותר, ושאר פרטי ההשגחות (אור יקר).
⁷ עם היות שאינם משם אלא משאר ספירות, עכ"ז המשכתם למטה על ידו, שהוא פתיחת כל הספירות וכולם נוזלים משם. בגין דהא מזלי מתמן כולהו טבן בעלמא – שהיסוד צנור שדרך בו יושפע הכל למלכות, וז"ש דהא כולא איהו קאים במזלא - והיסוד דרך העברה משל לכל הנמשך מלמעלה ע"י היסוד למלכות (אור יקר).
⁸ פי' בגמ' כגון הקוצץ צפרניו ולא נטל ידיו, וכגון שנסתפר ולא נטל וכיוצא (אור יקר).
⁹ יש חטאים שבני אדם דשים בהם עד שחוטאים ואינם משגיחים שחוטאים, והיינו עון שאדם דש בעקביו (אור יקר).
¹⁰ יומי שליטת החצוני בעולם שנקרא רע, ואגב שליטתו פוגע באותם שאינם נזכרים בעון עקב, והם מסאבין אורחייהו בדברים הנראים קלים, ומושכין על האדם דברים קשים (אור יקר).

<p>הא תנינן¹ דכד בר נש קם בצפרא בעי לאסחאה ידוי מגו² נטלא דמיא דאיהו מאנא ליטול מניה מיא³ מגו מאן דאסחי ידוי בקדמיתא⁴ כמה דאוקמוה ותא חזי בנין נטלא דא אוקימנא מלה ותו דבעיא ליה לבר נש לנטלא ידא ימינא בשמאלא בנין לשלמא ימינא על שמאלא⁵ ויסתחי ימינא מן שמאלא ובנין כך איהו נטילא⁶ ועל דא מאן דנטיל ידוי יטול ימינא בשמאלא לאשלמא ימינא על שמאלא בנין דלא יהיב דוכתא ליצר הרע לשלמא כלל והא אוקימנא</p>	<p>הרי שנינו, שכשאדם קם בבוקר, צריך לרחוץ ידיו מתוך נטלה של מים, שהוא כלי ליטול ממנו מים, מתוך מי שרחץ ידו בראשונה, כמו שבארוהו. ובא וראה, בשביל הנטלה הזו בארנו את הדבר. ועוד, שצריך אדם ליטול יד ימין בשמאל, כדי להשליט ימין על שמאל, וירחץ הימין מן השמאל, ומשום זה היא נטילה. ועל כן מי שנוטל ידו, יטול ימין בשמאל, להשליט הימין על השמאל, כדי שלא יתן מקום ליצר הרע לשלוט כלל, והנה בארנו.</p>
<p>תא חזי בשעתא דדינא בישא שלמא⁷ לא אתיב ידיה מלאבאשא ובשעתא דימינא שלמא על עמין עעכו"ם לתברא לון חיים קב"ה עלייהו ולא שצי לון ובנין כך כל מאן דאיהו חטי באינן חטאין דדש בהו ברגלוי לא ידע בהו ודחיל תדירא דוד מלכא הוה אסתמר תדיר מחובין אלין וכד הוה נפיק לקרבא הוה מפשפש לון ועל דא לא דחיל לאגהא עמהון קרבא</p>	<p>בא וראה, בשעה שדין הרע שולט, לא משיב ידו מלהרע, ובשעה שהימין שולט על העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות לשבור אותם, חס הקדוש ברוך הוא עליהם ולא מכלה אותם. ולכן כל מי שהוא חוטא, באותם החטאים שדש בהם ברגליו, לא ידע עליהם, ופוחד תמיד. דוד המלך היה תמיד נשמר מהחטאים הללו, וכשהיה יוצא לקרב, היה מפשפש בהם, ועל כן לא פחד</p>

¹ ירצה אפילו פרטים אלו גורמין טומאה, והם עון עקבות מפני שמחזיקים יצר הרע או מחלישים אותו (אור יקר).

² לעיל נג ע"א (הערת הזוהר).

³ לא מכלי ששותה בו, שגורם לעצמו אח"כ טומאה, ועד שיהיה כלי חשוב וכשר לנטילה (אור יקר).

⁴ שלא יטמא ידיו המטיל מים אם נוטל על ידי אחר, ותו אזהרה אחרת אם נוטל ידיו ע"י עצמו, שיטיל ראשונה מהשמאל אל הימין, כדי שישתעבד השמאל העליון אל הימין, ויגביר הימין על השמאל, וזה ע"י שיתן הכלי תחלה מן הימין לשמאל, שאין מים בשמאל אלא מן הימין (אור יקר).

⁵ וקשה שהרי צריך ליטול יד השמאל בידא ימינא, ומה הועילו בתקנתא, והענין יובן עם מ"ש שצריך ליטול כל יד ג' פעמים, אך שלא יהו רצופים, וזהו הטעם כי ענין תגבורת הימין על השמאל הוא מפני שהרוח רעה שורה על הידים, עכ"ז יותר רע ההוא שורה על השמאל מבימין, ולכן כשתחלה נוטל הימין בשמאל, אז נכנע הרע המועט שביד ימין ונסתלק משם. וגם כי הרע שבשמאל נכנע, הוא עצמו גורם הסתלקות הרע שבימינו. ואז כאשר יחזור הימין, יטול היד השמאל, ומוציא הרע שבשמאל, ונכנע ודולג משם. ולכן זה נוטה אל הקדושה שבימין, כי אדרבא הוא גורם הסתלקות הרע, משא"כ אם בתחלה היה נוטל השמאל בימין, כי אז להיות רעות שמאל רבה לא היתה מסתלקות, לכן התחיל בימין שהוא יותר נקל להסתלק, ועי"כ גם השמאל נכנעת ומסתלקת גם היא (זהר הרקיע). הרב בית יוסף הקשה לשון זה עם לשון דפ' תרומה שכתב שם וז"ל: מאן דנטיל מייא בידיה ימינא במאנא קדמא לארקא מייא בשמאלא איהו ולא משמאלא לימינא. ותירץ שיש חילוק בין נטילת שחרית לנטילה דסעודה, דבשחרית כיון שהם טמאות, אי הוה נטיל בקדמיתא שמאלא בימינא, היה נראה כאלו סטרא דימינא משמש לסט"א, לכך בעי לנטלא ימינא בשמאלא כמ"ש בפ' מקץ, אבל בנטילה דסעודה שהיא משום נקיות יטול שמאלא בימינא. עוד י"ל דלעולם בין בשחרית בין בסעודה תחלה נוטל יד ימין מי דשמאל כמ"ש בפ' מקץ, ומ"ש בפ' תרומה מאן דנטיל מייא בידיה, פי' שנוטל הכלי של מים ביד ימינו ונותנו ליד שמאלו, כדי שיריק מים על יד ימינו, עכ"ל הב". והרב כתב ספר הכוונות דאפילו בנטילת ידים דסעודה השמאל מריק מים על הימין כשינוייה בתרא דהב"י דמשה נטילה דשחרית לסעודה, ופי' לשון הזהר דתרומה הכי הוא, מאן דנטיל מייא בידיה ימינא במאנא קדמא, פי' שיטול הכלי בימין תחלה. ומ"ש לארקא מייא בשמאלא, איהו פי' אחר שקיבל השמאל הכלי מהימין, יריק מים על הימין, כמ"ש לארקא מייא בשמאלא איהו, ולא משמאלא לימינא, פי' לא יטול הכלי בשמאל ויריק על הימין, רק יטול הכלי בימין ויתן אותו לשמאל, והשמאל יריק על הימין. ודברי הרב עולים כהוגן עם פי' בתרא דהב"י, והכי נקטינן ובכל הנטילות השמאל מריק מים על הימין תחילה (מ"מ).

⁶ ירצה כל עצמה של נטילה אינה אלא לתת תגבורת לימין על השמאל, ולזה כל מאן דנטיל ידוי הוא מיד עצמו יעשה כך, יטול ראשונה הימין בשמאל להראות שהשמאל משמש לימין ומשועבד לו (אור יקר).

⁷ להראות כמה יש בין שליטת ימין לשליטת שמאל, לכך כל אדם בענייניו יהיה מגמת פניו להגביר הימין על השמאל, ויהיה תמיד ההנהגה בימין (אור יקר).

<p>ותא הזי¹ ארבע מלכין הוו מאן דשאל דא לא שאיל דא דוד² אמר (תהלים יח לח) ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם מאי טעמא בגין דהוה אסתמר מאלין חובין ולא יהיב דוכתא לשנאוי לשלמאה ועל דא בעי למרדף אבתרייהו תדיר ולא ירדפון אינון אבתריה למתבע חובוי ויפול בידיהו אסא³ הוה דחיל יתיר אף על גב דהוה מפשפש בחטאוי ולא כדוד מלכא איהו בעי למרדף אבתרייהו ולא <יגיה> (יגיה) לון ויקטול לון קב"ה וכך הוה דכתיב (דה"ב יד יב) וירדפם אסא והעם אשר עמו וגו' וכתוב (שם יא) ויגוף יהו"ה את הכושים לפני אסא ולפני יהודה וינסו הכושים</p>	<p>להלחם עמהם בקרב. ובא וראה, ארבעה מלכים היו, מה שבקש זה לא בקש זה. דוד אמר "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם". למה, משום שהיה נשמר מן החטאים הללו, ולא נתן מקום לשונאיו לשלוט, ועל כן רצה לרדוף אחריהם תמיד, והם לא ירדפו אחריו לתבוע את חטאיו ויפול בידיהם. אסא היה מפחד יותר. אף על גב שהיה מפשפש בחטאיו, ולא כמו דוד המלך, הוא רצה לרדוף אחריהם, ולא להלחם בהם, והקדוש ברוך הוא יהרוג אותם, וכך היה, שכתוב "וירדפם אסא והעם אשר עמו" וגו', וכתוב "ויגוף ה' את הכושים לפני אסא ולפני יהודה וינסו הכושים".</p>
<p>(וכן) דוד מה כתיב ביה (ש"א ל יז) ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם אבל אסא איהו רדף וקב"ה מחי יהושפט מלך יהודה אוף הכי נמי הוה שאיל ואמר לא יכילנא למרדף¹⁶ [ולא לקטלא] (ולאקטלא) אלא אנא אזמר ואת קטיל לון בגין דלא הוה מפשפש כל כך כאסא וקב"ה עבד ליה הכי דכתיב (דה"ב כ כב) ובעת החלו ברנה ותהלה נתן יהו"ה מארבים על בני עמון מואב והר שעיר הבאים ליהודה וינגפו</p>	<p>(וכן) מה כתוב בדוד, "ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם". אבל אסא הוא רודף והקדוש ברוך הוא מכה. גם יהושפט מלך יהודה כך היה מבקש ואומר, איני יכול לרדוף ולא להרוג, אלא אני אזמר, ואתה תהרוג אותם. משום שלא היה כל כך מפשפש כמו אסא, וכך עשה לו הקדוש ברוך הוא, שכתוב "ובעת החלו ברנה ותהלה נתן ה' מארבים על בני עמון מואב והר שעיר הבאים ליהודה וינגפו".</p>
<p>חזקיה מלך יהודה אוף הכי נמי אמר אנא לא יכילנא לא לזמרא ולא למרדף ולא לאנחא קרבא בגין דרחיל מאלין חובין דקאמרן מה כתיב (מ"ב יט לח) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך יהו"ה ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים וחזקיה הוה יתיב בביתיה ושכיב בערסיה וקב"ה קטיל לון ומה צדיקים אלין הוו דחלין מאלין חובין שאר בני עלמא על אחת כמה וכמה בגין כך אית ליה לבר נש לאסתמרא מאלין חובין >ולפשפשא בהון< כדקאמרן בגין דלא ישלטון עלוי אינון ימי רע דלא מרחמי [ע]ליה</p>	<p>חזקיה מלך יהודה כמו כן גם אמר, איני יכול לא לזמר ולא לרדוף ולא להלחם קרב, משום שפחד מהחטאים הללו שאמרנו. מה כתוב, "ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וישכימו בבוקר והנה כולם פגרים מתים". וחזקיה היה יושב בביתו, ושוכב במטתו, והקדוש ברוך הוא הרג אותם. ומה הצדיקים הללו היו פוחדים מן החטאים הללו, שאר בני העולם על אחת כמה וכמה. לכן יש לאדם להשמר מהחטאים הללו ולפשפש בהם כמו שאמרנו, כדי שלא ישלטו עליו אותם ימי רע, שלא מרחמים עליו.</p>

¹ הכי אתמר בי מדרשא באיכה רבתי שלהי פתיחתא ויש לרמוז ד' חלוקות מד' מלכים בפסוק שמע ה' קול יהודה וכו' ככתוב בספרי הקטן ראש דוד דף קס"ב ע"ש (מא"י) (נ"א).

² דוד רדף והרג ולא ירא שיתעורר עליו מדת הדין ולא שיקנטר עליו, שהוא נשמר ואין לו מקום לגלגל עליו עם היות שימי מלחמה הם ימי רע (אור יקר).

³ אסא אמר להרוג ממש צריך להתערבב עם הרעה הרבה, ויש קצת עון עקבות שיתעורר, אמנם לרדוף אין ימי רעה מתחזקים ככניסת המלחמה ממש, לכך היה יראה מליכנס, שלא יתעורר עליו הרעה בקנטוריא, אמנם ירדוף נטל רעה מועטת, כזה לא יתעורר עליו הדין (אור יקר).

30

<p>תא חזי ויכר יוסף את אחיו (בראשית מב ח) בשעתא דנפלו בידיה איהו רחים עלייהו בגין דאיהו שלים והם לא הכירוהו דאינון שמעון ולוי אתו מסטרא דדינא קשיא ועל דא לא רחימו עליה דהא כל אינון מאריהון דדינא קשיא לא מרחמי עלייהו דבני נשא בשעתא דנפלי בידיהו ובגין כך אמר דוד (תהלים מט ו) למה אירא יראתי לא כתיב אלא אירא (אלא) דאית <נ"א דלית> לי למדחל</p>	<p>בא וראה, "ויכר יוסף את אחיו". בשעה שנפלו בידו, הוא ריחם עליהם, משום שהוא שלם. "והם לא הכירוהו". שאותם שמעון ולוי באו מצד הדין הקשה, ועל כן לא רחמו עליו, שהרי כל אותם בעלי הדין הקשה לא מרחמים על בני אדם בשעה שנופלים בידיהם. ולכן אמר דוד "למה אירא". לא כתוב יראתי אלא "אירא", (אלא) שיש (שאינן) לי לפחד</p>
<p>קצט/א</p>	
<p>מאינון ימי רע כדקאמרן עון עקבי יסבני מאן עקבי אלין אינון ברזא דמהימנותא דכתיב (בראשית כה כו) וידו אוחות בעקב עשו¹ דא הוא עקיבא ואינון עקיבין² דמסתכלין בהו תדיר³ בההוא חובא דדש ביה בר נש תדיר בעקבוי</p>	<p>מאותם ימי רע, כפי שאמרנו. "עון עקבי יסובני", מי הם "עקבי", אלו הם בסוד האמונה, שכתוב "וידו אוחות בעקב עשו". זה הוא העקב, והם העקבים שמסתכלים בהם תמיד, באותו החטא שאדם דש בו תמיד בעקבו.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (ישעיה ה יח) הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה בחבלי השוא דדש ביה בעקבא ולא חייש עליה ולבתר אתתקף ואתעביד (בחבלי השוא) וכעבות העגלה ואתתקף ההוא חטאה ואסמי ליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי זכאין אינון צדיקייא דידעין לאסתמרא מחוביהון ואינון מפשפשין תדיר בעובדייהו בגין דלא ישתכח עלייהו מקטרגא בהאי עלמא ולא יסמון עלייהו לעלמא דאתי דהא אורייתא מתקנא להו ארחין ושבילין למיהך בהו דכתיב (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה". "בחבלי השוא", שדש בו בעקב ולא חושש עליו, ואחר כך מתחזק ונעשה (בחבלי השוא) כעבות העגלה, ומתחזק אותו החטא, ומסטה אותו בעולם הזה ובעולם הבא. אשריהם הצדיקים שיודעים להשמר מחטאיהם, והם תמיד מפשפשים במעשיהם כדי שלא ימצא עליהם מקטרג בעולם הזה, ולא ישטינו עליהם לעולם הבא, שהרי התורה מתקנת להם דרכים ושבילים ללכת בהם, שכתוב "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".</p>
<p>ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם וגו' (בראשית מב ט) רבי חייא פתח ואמר (שם כד יז) בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך תא חזי קב"ה עבד ליה לבר נש דיזכי ליקרא דיליה⁴</p>	<p>"ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם" וגו'. רבי חייא פתח ואמר, "בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך". בא וראה, הקדוש ברוך הוא עשה את האדם שיזכה לכבודו ולשמשו לפניו תמיד ולעסוק</p>

¹ פי' הם עקבי לאה שמשם יונקים החיצונים, ולכן נקראים הקלי' עקבין, וז"ש ואינון עקבין דמסתכלין בהו תדיר בההו' חובא דדש ביה בר נש, ועי' מ"ש בפ' חיי שרה בדף קנד כי אותם הפירושי שייכים גם הכא (מ"מ).

² פירוש הקליפו' נקראים עקב שהם בעקב השכינה כ"י ע"ד ורגליה יורדות מות והם רודפים אחר עון עקבים (נ"א).

³ הם כחות תחתונים למטה, והם משתלשלים מהחיצונים, והם מופקדים למטה על חקירת אותם הפרטים הנזכרים, הכל כפי ראיית העון או הדבור בפה וכיוצא, והם באים לידי חשבון גדול, ופרוטות הרבה באים לידי סלע גדול כדמסיק, ואלו החיצונים כשמתרבין עושים מחנה גדול, והיינו "עקבי" שהרי יצר הרע שעור קומת האדם עשו לנגד יעקב, ועקבות עשו ממונים על מה שדש יעקב בעקביו, דהיינו קליפות קלות סוף הקומה החיצונית שהם ממונים על דישת העקבות האלו, ואלו הכחות אינם קליפות קשות אלא קליפות אמצעייות בין הקדושה והחיצונית, והיינו "וידו אוחות" ידו של יעקב בחינת הקדושה אוחות בעקב עשו שהם הכחות האלו בתחתונים והם בינוניים, והם עיניים צופות באלו העוונות שאדם דש בעקביו (אור יקר).

⁴ שיוכר חכמתו בריאתו (אור יקר).

<p>ולשמשא קמיה¹ תדירא ולאשתדלא באורייתא² יממא ולילי³ בגין דקב"ה אתרעי בה באורייתא תדיר⁴ וכיון דברא קב"ה לאדם⁵ יהב קמיה אורייתא⁶ ואוליף ליה בה⁷ למנדע ארחהא⁸ מנלן דכתיב (איוב כח כז) אז ראה⁹ ויספרה¹⁰ הכינה¹¹ וגם חקרה ולבתר (שם כח) ויאמר לאדם הן יראת אדני היא חכמה וסור מרע בינה כיון דאסתכל בה ולא נשיר לה¹² עבר על פקודא דמאריה ואתפס בחוביה וכל אינון דעברו על מלה חדא דאורייתא אתפסו בה שלמה מלכא דאתחכם על כל בני עלמא עבר על מלה חדא דאורייתא וגרים ליה לאתעברא מלכותיה מניה¹³ ולאפתלגא מלכותא מן בנוי מאן דאעבר על אורייתא על אחת כמה וכמה</p>	<p>בתורה ימים ולילות, משום שהקדוש ברוך הוא רוצה בה בתורה תמיד. וכיון שהקדוש ברוך הוא ברא את האדם, נתן לפניו תורה, ולמד אותו בה לדעת את דרכיה. מנין לנו, שכתוב "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה". ואחר כך, ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה". כיון שהתבונן בה ולא שמר אותה, עבר על מצות רבונו ונתפס בחטאו. וכל אותם שעברו על דבר אחד של התורה נתפסו בה. שלמה המלך שהתחכם על כל בני העולם, עבר על דבר אחד של התורה, וגרם לו להעביר ממנו את מלכותו ולפלוג את המלכות מבנו. מי שעובר על התורה על אחת כמה וכמה.</p>
<p>ויוסף דהוה ידע אורייתא ואחוי נפלו בידה אמאי גלגל עלייהו כל גלגולא דא והא איהו ידע אורייתא דאוליף ליה אבוי אלא ח"ו דיוסף גלגל עלייהו גלגולין לנקמא מנייהו אלא כל דא לא עבד אלא לאייתאה לאחיה בנימן לגביה דתיאובתיה הוה לגביה ואיהו לא שבק לאחוי למנפל דהא כתיב (בראשית מב כה) ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר וגו' וכל דא בגין דלא ינפלו</p>	<p>ויוסף שהיה יודע תורה, ואחיו נפלו בידו, למה גלגל עליהם כל הגלגול הזה, והרי הוא ידע את התורה שלמד אותו אביו. אלא חס ושלום שיוסף גלגל עליהם גלגולים לנקום מהם, אלא כל זה לא עשה אלא להביא את אחיו בנימין אצלו, שתשוקתו היתה אליו, והוא לא השאיר את אחיו ליפול, שהרי כתוב "ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר" וגו', וכל זה כדי שלא יפלו.</p>
<p>רבי יהודה אמר כד ברא קב"ה לסיהרא הוה אסתכל בה תדיר כדכתיב (דברים יא יב) תמיד עיני יהו"ה אלהיך בה אשגחותא דיליה בה תדיר</p>	<p>רבי יהודה אמר, כשברא הקדוש ברוך הוא את הלבנה, היה תמיד מסתכל בה, ככתוב "תמיד עיני ה' אלהיך בה", השגחתו</p>

¹ לעבודתו במעשה התורה (אור יקר).

² הם ד' כנגד ד' אותיות שבשם, מצד י' חכמה, ליקרא דיליה, דהיינו כבוד חכמה כנודע, וניכר חכמה עליונה מבריאת האדם כאומרו אשר יצר את האדם בחכמה. ולשמשא קמיה כנגד ה' שבשם, דהיינו בינה מקום העבודה, ולזה לא אמר לשמשא ליה אלא קמיה, דהיינו תיקון הספירות אשר לפני הבינה להכינם כסא לה (אור יקר).

³ ת"ת ומלכות, ו"ה (אור יקר).

⁴ משפיע הרצון בת"ת תמיד, ולכך רוצה שהתחתונים יעסוק בה וימשיכו לה הרצון (אור יקר).

⁵ והגשימו בתחתונים (אור יקר).

⁶ והגשימה בתחתונים (אור יקר).

⁷ הדרך מציאותו למציאות התורה כדי שע"י עוסק בה (אור יקר).

⁸ להשפיע בדרכים ההם ממנה למטה במלכות ויתנהג ע"י בה (אור יקר).

⁹ בחכמה (אור יקר).

¹⁰ בבינה (אור יקר).

¹¹ בת"ת (אור יקר).

¹² משמע שקודם שחטא נמסרה לאדם התורה כולה (נ"א).

¹³ נראה שלפיכך נחלק מלכות ב"ד ובשבת נו ע"ב משמע שבחטא דוד שאמר אתה וציבא כו' ונ"ל דאי לאו חטא שלמה הוה נמשך הדבר עוד כמה מלכים. א"נ היינו שנעשה הוא עצמו הדיוט במלכותו ואתעבר מלכותיה מיניה (א"מ). ומ"מ צריך לתי' א' דהא קאמר ולאפתלגא. ומעין דוגמא לתירוצי תי' המפרש פ"ק דשבת במ"ש בשביל משקל ב' סלעים מילת נתגלגל הדבר וירדו למצרים ודו"ק (מא"י) (נ"א).

<p>וכתיב (איוב כח כז) אז ראה דהא שמשא באשגחותא דיליה בה אתנהיר ויספרה מאי ויספרה כמה דאת אמר (שם ו) מקום ספיר אבניה הכינה דאיהי יתבא בתקונא בתריסר תחומין¹ מתפלגא בשבעין קסירין² אתקין לה³ בשבעה סמכין עלאין לאתנהרא וליתבא על שלימו וגם חקרה לאשגחא עלה תדיר זמנא בתר זמנא דלא פסיק לעלמין ולבתר אזהר ליה לבר נש ואמר (שם כח) ויאמר לאדם הן יראת אדני היא חכמה וסור מרע בינה דהאי מתעטרא על תתאי לרחלא ולמנדע ליה לקב"ה בגינה⁴ וסור מרע בינה ברירו מפסלותא דלא למקרב בהדיה וכדין אשגחותא (נ"א אשכחותא) דבינה⁵ למנדע ולאסתכלא ביקרא דמלכא עלאה</p>	<p>בה תמיד. וכתוב "אז ראה", שהרי השמש בהשגחתו בה מאירה. "ויספרה", מה זה "ויספרה". כמו שנאמר "מקום ספיר אבניה". "הכינה", שהיא יושבת בתקון בשנים עשר תחומים המתחלקת לשבעים שרים, התקין אותה בשבעה עמודים עליונים להאור ולשבת על שלמות. "וגם חקרה", להשיגח עליה תמיד, פעם אחר פעם, שאין נפסק לעולמים. ואחר כך הזהיר את האדם ואמר, "ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה", שהיא מתעטרת על התחתונים לירא ולדעת את הקדוש ברוך הוא בגללה. "וסור מרע בינה", ברור מהפסולת שלא לקרב עמו, ואז השגחת (נמצא) הבינה לדעת ולהסתכל בכבוד המלך העליון.</p>
<p>רבי יוסי קם בליליא חד לאשתדלא באורייתא והוה תמן עמיה חד יודאי דאערע ביה בההוא ביתא פתח רבי יוסי ואמר (משלי י ב) לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות לא יועילו אוצרות רשע אלין אינון דלא משתדלי באורייתא ואזלי בתר מלי דעלמא ולמכנש אוצרין דחיובא מה כתיב (קהלת ה יג) ואבד העושר ההוא בענין רע בגין דאינון אוצרות רשע וצדקה תציל ממות (משלי י ב) >אלין דמשתדלי באורייתא וידעין אורחהא לאשתדלא בה דהא אורייתא עין חיים אקרי¹⁷ ואתקריאת צדקה דכתיב (דברים ו כה) וצדקה תהיה לנו דבר אחר וצדקה תציל ממות¹⁸ < דא צדקה ממש ובתרין גוויין איהו ובתרין סטרין קרי ביה אורייתא</p>	<p>רבי יוסי קם לילה אחד לעסוק בתורה, והיה שם עמו יהודי אחד שפגש בו באותו הבית. פתח רבי יוסי ואמר, "לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות". "לא יועילו אוצרות רשע", אלו הם שלא עוסקים בתורה, והולכים אחר דברי העולם, ולצבור אוצרות רשע. מה כתוב, "ואבד העושר ההוא בענין רע", משום שהם אוצרות רשע. "וצדקה תציל ממות", אלו שעוסקים בתורה ויודעים דרכיה לעסוק בה, שהרי התורה נקראת עץ חיים, ונקראת צדקה, שכתוב "וצדקה תהיה לנו". דבר אחר, "וצדקה תציל ממות", זו צדקה ממש, והיא בשני צבעים ובשני צדדים. קורא לו תורה</p>
<p>קצט/ב וקרי ביה צדקה וכלא חד⁶</p>	<p>וקורא לו צדקה, והכל אחד.</p>

¹ פי' י"ב בקר שתחת המלכות (מ"מ). בי"ב גבולי אלכסון לי"ב שבטי ישראל (ד"א).

² פי' ע' שרים הממונים על אומות העולם, ועי' בפ' ויקהל בז' סמכין עילאין פי' ז' ספי' דז"א (מ"מ). אותן י"ב גבולי אלכסון מתפשטים לשבעים אומות ומלת קסירין הוא מלשון קיסר ופלגו קיסר בפ' חלק ורמז לע' אומות אשר להם נחלקה כל הארץ ולהם למעלה שרים דהיינו ע' שרים לע' אומות והיינו אומרו התקין לה בשבעין סמכין עלאין פי' השבעים עמודים עליונים שהם שרי מעלה כאמור (ד"א). עי' ד"א ולא דק כי הם ז' סמכים ולא ע' ופ' ז' ס' דז"א חג"ת נה"ם המתקנים אותה וז"ש אתקין לה כי הם תיקוניה ומהם נשפעת כי הם עילאין עליה ועי' מק"מ (הרשב"ב) (נ"א). שמות נח ע"ב (הערת הזוהר).

³ כצ"ל וחשוב י"ב תחומין וע' קסירין וז' סמכין עם הכולל גימטריא הכינה (א"מ) (נ"א).

⁴ שיעור הכתוב הן יראת ה' עי' מי יראה האדם מה' ית' עי' חכמה תתאה, שהיא מתייסרת האדם וזהו היא חכמה (מ"מ).

⁵ שיעור הכתוב וסור מרע שהיא הקלי' ואז תהיה לך בינה גדולה לידע ולהשיג סודות התורה שכבודו ית' שידעו בני אדם שיעור קומה וז"ש למנדע ולאסתכלא ביקרא דמלכא עלאה (מ"מ).

⁶ קרי ביה אורייתא - מערך בחינתו ופניו מלמעלה מהתפשטות הספירה מפניה אשר לה מאצילותה מחכמה, וקרי ביה צדיקה - מפניה אל המלכות למטה (אור יקר).

<p>אמר ההוא יודאי וקרי ביה שלום¹ אמר רבי יוסי הכי הוא ודאי דאקרי שלום קם ההוא יודאי ואשתתף בהדיה פתח ההוא יודאי ואמר (משלי כח יט) עובד אדמתו ישבע לחם ומרדף רקים ישבע ריש האי קרא קשיא וכי שלמה מלכא דאיהו חכים מכל בני עלמא היך אמר דישתדל בר נש למפלה ארעא ולאשתדלא אבתרה וישבוק חיי עלמא אלא רזא איהו פתח ואמר (בראשית ב טו) ויקח יהו"ה אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה ואוקמוה ברזא דקרבנין איהו²</p> <p>תא חזי לעבדה דא מלכא עלאה³ ולשמרה דא מלכא תתאה⁴ עלמא עלאה⁵ > עלמא תתאה⁶ לעבדה (לדכורא⁷) ברזא דזכור ולשמרה^{8,9} ברזא דשמור ובגין כך עובד אדמתו דא גן עדן דאצטריך⁹ למעבד ולמפלה ולאמשכא ליה ברכאן מלעילא וכד אתברכא ואתמשכא לה ברכאן מלעילא איהו נמי אתברך בהדה¹⁰</p>	<p>אמר אותו היהודי, וקורא לו שלום. אמר רבי יוסי, כך זה ודאי שנקראת שלום. קם אותו היהודי והשתתף עמו. פתח אותו היהודי ואמר, "עובד אדמתו ישבע לחם ומרדף ריקים ישבע ריש". הפסוק הזה קשה, וכי שלמה המלך, שהוא חכם מכל בני העולם, איך אמר שיתאמץ אדם לעבוד את האדמה ולעסוק אחריה ויעזוב חיי עולם. אלא סוד הוא. פתח ואמר, "ויקח ה' אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", ובארוהו שהוא בסוד הקרבנות. בא וראה, "לעבדה", זה המלך העליון. "ולשמרה", זה המלך התחתון. העליון והעולם התחתון. "לעבדה", (לזכר) בסוד של זכור. "ולשמרה", בסוד של שמור. ולכן "עובד אדמתו" זה גן עדן, שצריך לעשות ולעבוד ולמשוך לה ברכות מלמעלה, וכשמתברכת ונמשכות לה ברכות מלמעלה, גם הוא מתברך עמה.</p>
<p>תא חזי דכהנא דמברך מתברך כמה דאת אמר (במדבר ו כז) ואני אברכם ובגין כך עובד אדמתו ישבע לחם¹¹ דא הוא מזונא דלעילא¹² ומרדף רקים מאן דיתדבק בסטרא אחרא דאיהו</p>	<p>בא וראה שהכהן שמברך מתברך, כמו שנאמר "ואני אברכם". ולכן "עובד אדמתו ישבע לחם", זהו המזון שלמעלה. "ומרדף ריקים", מי שיתדבק בצד האחר שהוא "מרדף ריקים", "ישבע ריש", ודאי. אמר רבי יוסי, אשריך שזכית לדבר הזה.</p>

¹ מציאות קשר ב' בחינות אלו כאומר' והיה מעשה הצדקה שלום, שהשלום קשר התורה והצדקה, ומפני זה יתייחסו ג' כנויין אלו לת"ת וליסוד ולמלכות והכל עולה לענין א' (אור יקר).

² הם היחודים בספירות (אור יקר).

³ לכאורה נראה על הת"ת, ועכ"ז יתבאר על הבינה, דהיינו שהת"ת יושפע (אור יקר). פי' שע"י מצות עשה שעושה האדם מתקן ז"א ומושך לו מוחין מאימא (מ"מ).

⁴ המלכות שבה השמירה מן החצונים (אור יקר). שע"י שהאדם שומר עצמו מלעבור מצות ל"ת הוא מתקן המלכות ושומרה מן החיצונים ושיעור הכתוב ויקח ה' אלהים את האדם ויניחהו בג"ע שהיא המלכות, וכמ"ש לקמן עובד אדמתו דא ג"ע, וכמה הוא תיקונה, פירש ואמר לעובדה ולשמרה, דהיינו שישמור עשה ול"ת, וע"י עשה מתקן הז"א, וזהו תיקון המלכות שאין לה הארה אלא מז"א, נמצא שבתיקונו תתוקן גם היא, וע"י מל"ת הוא שומרה מהחיצונים (מ"מ).

⁵ בינה (אור יקר).

⁶ מלכות (אור יקר).

⁷ דהיינו תיקוני השפעה וההמשכה (אור יקר).

⁸ מלכות ברזא דשמור, דהיינו להרחיק ממנה כל פגע וכל צרוע וכל זב וכו', והנה העבודה שהוא קשר הת"ת במלכות יתייחס במלכות (אור יקר).

⁹ מפני שהוא עולם הצריך, דלית ליה מדיליה, והעבודה היא תקון בה והמשכה מלמעלה (אור יקר).

¹⁰ חלק אשר לו מן הברכות ע"י דיוקן אשר לו בייחוד (אור יקר).

¹¹ מדת המלכות שהיא ג"ע בבחינתה עם הת"ת, ולכך לא קראה עלמא תתאה כדקאמר לעיל בערך בחינתה להצילה מן החצונים אלא גן עדן גן שהעדן העליון בא אליו על ידי העבודה (אור יקר).

¹² שפע הזווג (אור יקר).

<p>מרדף¹ רקים² ישבע ריש³ ודאי אמר רבי יוסי זכאה אנת דזכית להאי מלה</p>	
<p>תו פתח ואמר קרא אבתריה (משלי כח כ) איש אמונות רב ברכות דא הוא בר נש דמהימנותא דקב"ה ביה כגון רבי ייסא סבא דאף על גב דהוה ליה מיכלא דההוא יומא למיכל לא הוה מתקין ליה עד דשאל מזוניה קמי מלכא קדישא לבתר דצלי עלותיה ושאל מזוניה קמי מלכא כדין הוי מתקין והוה אמר תדיר לא נתקין עד דינתנון מבי מלכא ואין להעשיר לא ינקה (שם) בגין דלא בעא לאשתדלא באורייתא דאיהי חיינ דעלמא דין וחיינ דעלמא דאתי השתא דאיהי שעתיא לאשתדלא באורייתא נשתדל</p>	<p>עוד פתח ואמר פסוק אחריו, "איש אמונות רב ברכות". זהו אדם שבו אמונת הקדוש ברוך הוא, כמו רבי ייסא הזקן, שאף על גב שהיה לו מאכל של אותו היום לאכול, לא היה מתקין אותו עד שהיה מבקש מזונו לפני המלך הקדוש. אחר שהתפלל תפלתו ובקש מזונו מלפני המלך, אז היה מתקין, והיה תמיד אומר, לא נתקין עד שינתנו מבית המלך. "ואין להעשיר לא ינקה", משום שלא רצה לעסוק בתורה, שהיא החיים של העולם הזה והחיים של העולם הבא. עכשיו שהיא השעה לעסוק בתורה, נעסוק.</p>
<p>פתח ההוא גברא ברוא דחלמא ואמר ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם וגו' (בראשית מב ט) ויזכור יוסף את החלומות וכי יוסף אמאי <נ"א אמר או> אדכר לון⁴ אינון חלומות⁵ דחלם להו ומה סגיא ליה אלא²⁰ לא אדכר להו⁶ דהא יוסף חכים הוה וכתוב (משלי יג טז) כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרוש אולת אבל כיון דחמא דאינון אתו וסגדי ליה אפינ על ארעא כדין אדכר ממה דחלם להו כד הוה עמהון דכתיב (בראשית לו ז) והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבינה אלמותיכם ותשתחינה לאלמתי אמר יוסף בשעתא דחמא דכרעין אחוי קמיה דכתיב (שם מב ו) ויבאו אחי יוסף וישתחו לו אפים ארצה כדין ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם דהא חמא דהו קיימי תו ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם⁷ אדכר לון בגין דלית נשיו קמי קב"ה דהא חלמא דאיהו טבא בעי בר נש לאדכרא ליה</p>	<p>פתח אותו האיש בסוד החלום ואמר, "ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם" וגו'. "ויזכור יוסף את החלומות", וכי למה יוסף (אמר או) זכר להם אותם החלומות שחלם להם, ומה הועיל לו אלא לא הזכיר להם, שהרי יוסף היה חכם, וכתוב "כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרוש אולת". אבל כיון שראה שהם באו ומשתחוים לו אפים על הארץ, אז נזכר ממה שחלם להם כשהיה עמהם, שכתוב "והנה קמה אלומתי וגם נצבה והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחינה לאולמתי". אמר יוסף בשעה שראה שכורעים אחיו לפניו, שכתוב "ויבאו אחי יוסף וישתחו לו אפים ארצה", אז "ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם", שהרי ראה שהם קיימים. עוד, "ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם", זכר אותם, משום שאין שכחה לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי חלום שהוא טוב, צריך אדם להזכירו, שלא ישכח, ואז מתקיים, שהרי כמו שנשכח לפני האדם, כך נשכח עליו.</p>

¹ פירוש כי הם עלמא דפרודא ומשו"ה קאמר רקים משא"כ בקדושה כתיב עובד אדמתו כי הכל יחוד גמור. ויש לרמוז עובד אדמתו ישבע לחם רמז לתורה שבע"פ שהיא נגד השכינה (מא"ן) (נ"א).
² סטרא אחרא שהם ריקנים מכל שפע, כאומרו שהם משתחוים להבל וריק וכן והבור ריק (אור יקר).
³ עוני שעוני המלכות מצדם כנודע, כגון רב ייסא סבא וכו' (אור יקר).
⁴ מלת זכירה בלשון ולקח זכירה בפה, ולזה יקשה וכי יוסף וכו' וילקח זכרון המוח (אור יקר).
⁵ קס"ד שפי' ויזכור יוסף אל החלומות שנטל הגביע בידו, והיה מנחש בו, ואומר אני רואה שאחיהם חלם כך וכך, ולכך מקשה ומה סגי ליה, דאדרבא עי"ז ידעו שהוא יוסף, וכתוב כל ערום יעשה בדעת (מ"מ).
⁶ ואח"כ חזר ופי' זכרון בפה (אור יקר).
⁷ נתן טעם שמזכירת הפה ימשך תועלת לחדשם, שהפה והבל היוצא ממנה יש בו סגולה שאותיות אלה הנחצבות בפה פורחות ועולות ויתדבקו בשרשם העליונים, ולכך ע"י זכירת פה יזכור גזרת החלום העליונה הגזורה בספירות העליונות ויעביר חלודת השגחה החצונית שהיא משכחת אותם (אור יקר).

<p>דלא יתנשי¹ וכדין אתקיים דהא כמה דאתנשי קמיה דבר נש הכי אתנשי עליה²</p>	
<p>תא חזי חלמא דלא אתפשר כאגרתא דלא מתקריא³ ותא חזי בגין דלא אדכר כמאן דלא ידע⁴ >ליה< ועל דא מאן דאתנשי מניה חלמא ולא ידע ליה לא קיימא עליה לאתקיימא ובגין דא יוסף הוה דכיר חלמיה בגין לאתקיימא בגין דלא יתנשי חלמא מניה לעלם והוה מחכה ליה תדיר (בראשית מב ט) ויאמר אליהם מרגלים אתם איהו דכיר חלמא אבל מלה לא אמר לון אלא מרגלים אתם פתח רבי יוסי ואמר (קהלת ה ב) כי בא החלום ברוב ענין וקול כסיל ברוב דברים כי בא החלום ברוב ענין הא אוקמוה דכמה אינון סמכין בחלמא וממנן דרגין על דרגין עד דחלמין מנהון קשוט כלהו ומנהון דאית בהון קשוט וכדיבו אבל לאינון זכאי קשוט לא אתגלי לון מלין כדיבן כלום אלא כלהו קשוט</p>	<p>בא וראה, חלום שלא נפתר, כאגרת שלא נקראה. ובא וראה, משום שלא נזכר, כמי שלא הכיר אותו. ועל זה, מי שנשכח ממנו חלום ולא ידע אותו, לא עומד עליו להתקיים. ומשום זה יוסף היה זוכר את חלומו כדי להתקיים, משום שלא ישכח החלום ממנו לעולם, והיה תמיד מצפה לו. "ויאמר אליהם מרגלים אתם", הוא זכר את החלום, אבל לא אמר להם דבר, אלא מרגלים אתם. פתח רבי יוסי ואמר, "כי בא החלום ברוב ענין וקול כסיל ברוב דברים". "כי בא החלום ברוב ענין", הנה פרשוה, שכמה הם העוזרים בחלום, וממונים דרגות על דרגות, עד שהחלומות מהם כולם אמת, ומהם שיש בהם אמת וכזב. אבל לאותם צדיקי האמת, אין מתגלים להם דברים כוזבים כלום, אלא כולם אמת.</p>
<p>תא חזי דניאל מה כתיב ביה (דניאל ב יט) אדין לדניאל בחזא די ליליא</p>	<p>בא וראה דניאל מה כתוב בו, "אדין לדניאל בחזא די ליליא</p>
<p>ר/א</p>	
<p>רזא גלי וכתוב (דניאל ז א) דניאל חלם חזה וחזוי ראשיה על משכביה באדין חלמא כתב ואי אית ביה מלין כדיבן אמאי >איכתיב< (יכתוב) בין כתובים אלא (ל)אינון זכאי קשוט⁵ בשעתא דנשמתהון סלקין לא מתחברן בהו אלא מלין קדישין דאודעין ליה מלי דקשוט⁶ מלין קיימין⁷ דלא משקרן לעלמין⁸ ואי תימא הא תנן דרוד</p>	<p>רזא גלי". [אז לדניאל בחזיון הלילה גלה סוד]. וכתוב "דניאל חלם חזה וחזוי ראשיה על משכביה באדין חלמא". [דניאל ראה חלום בהיות ראשו על משכבו, אז כתב את החלום]. ואם יש בו דברים כוזבים, למה נכתב בין הכתובים. אלא אותם צדיקי אמת, בשעה שנשמותיהם עולות, לא</p>

¹ הענין שהחלום הוא גזרות תחתונות מהמלכות, והיא מקום אחיזת השכחה וישלוט שם, ויכולה להשקיע ולהשכיח החלום הטוב, מפני שאין כל האדם זוכה זכירה לטוב, ולכן אם יזכרהו יעזר מלמטה עזר רב מן הטעם שפי' (אור יקר).

² הנה נשמתו לא תפעל מהחלום, יאמרו הנה הוא בעצמו לא נתן לב לבשורה טובה שבשרוהו, ולא החשיב טובות הבורא, וישכחהו מלמעלה, לכך צריך להזכיר כך וכך, נראה לי טובה ויוצא (אור יקר).

³ ונראה כמי ששלחו לו כתב מתנה, ולא החשיב בעל המתנה לקרוא הכתב ההוא, ותו שצריך להזכיר מן הטעם שפירשנו ואם לא ידע אם טוב ואם רע מה יזכיר (אור יקר).

⁴ מכאן נראה דחלמא דלא אתפשר אינו מקיים כלל, שהרי הזוהר מדמה חלום דלא אדכר ונשכח מהאדם, לחלום שלא נפתר, ובחלום שנשכח ממנו אמר הזהר שאינו מתקיים כלל, ופשיטא ליה לזוהר דחלמא דלא אתפשר אינו מתקיים כלל, ותולה בהו חלמא דלא אדכר, שכן אמר ות"ח בגין דלא אדכר כמאן דלא ידע, וזה הפך ממ"ש בפרשת וישב בדף קפג, שאמר שם אתקיים ואיהו לא ידע (מ"מ).

⁵ היינו המדברים ברוח הקדוש, שנשמתם דבקה בהיכלות ממש, שואבים החלום בלי תבן כלל, ואין חצונים נאחזים בהם כדמסיק בדניאל (אור יקר).

⁶ ומפני שהחצונים יודיעו קשוט מהדברים הקלים העתידיים לשעה קלה (אור יקר).

⁷ הם עתידות, ואינם נדחים בפתרונות אלא הם עומדות לעולם, שאינם נעקרות על ידי פתרון או ע"י תענית כשאר החלומות או ע"י שכחה וכיוצא (אור יקר).

⁸ כשעוסק האדם בתורה ביום כתיב ביה בשכבך תשמור עליך ומתגבר יצר הטוב, ומוליק הנפש אצל המלאכים טובים שבעשיה, וכשיצר הרע שהוא השד גובר אז בלילה מוליק עמו יצר הטוב, והנפש לקליפת נוגה ורואה חלום תבן וקש שהם הקליפות, וז"ס משרז"ל כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד, כי הטוב שבנוגה הוא

<p>מלכא לא חמא חלמא טבא הא אשתמע דהוה חמי דוד מלין דלא קשוט</p>	<p>מתחברים בהם אלא דברים קדושים, שמודיעים לו דברי אמת, דברים קיימים שלא משקרים לעולמים. ואם תאמר, הנה שנינו שדוד המלך לא ראה חלום טוב, הנה נשמע שהיה רואה דוד דברים שלא אמת.</p>
<p>אלא ודאי כל יומי הוה משתדל¹ לאושדא דמין ואנח קרבין וכל חלמוי לא הוו אלא חלמין בישיין חורבא ושוממותא ודמא ואושידו דדמין ולא חלמא דשלם ואי תימא לבר נש טב² אחזיא ליה חלמא בישא הכי הוא ודאי³ כל אינון בישיין דזמינין לאתדבקא <על> אינון דעברי על פתגמי דאורייתא ואינון עונשין דזמינין לאתענשא בההוא עלמא כלהו חמי בגין דכל שעתא יהא דחילו דמריה עליה והא אתערו <דכתיב> <קהלת ג יד> והאלהי"ם עשה שייראו מלפניו זה חלום רע ועל דא לההוא זכאה אחזיו ליה חלמא בישא כמה דאתמר</p>	<p>אלא ודאי, כל ימיו היה עוסק לשפוך דמים ונלחם קרבות, וכל חלומות לא היו אלא חלומות רעים, חרבן ושממה ודם ושפיכות דמים, ולא חלום של שלום. ואם תאמר, לאדם טוב מראים חלום רע. כך זה ודאי. כל אותם רעות שעתידים לדבק לאותם שעוברים על דברי תורה, ואותם עונשים שעתידים להענש בעולם ההוא, כולם רואה, כדי שכל שעה תהיה יראת אדונו עליו. והנה העירו שכתוב "והאלהים עשה שייראו מלפניו", זה חלום רע. ועל זה מראים לאותו צדיק חלום רע, כמו שנתבאר.</p>
<p>תא חזי דהא תנינן דההוא בר נש דחמי חלמא בעי ליה למפתח פומיה ביה קמי בני נשא דרחמי ליה בגין דיסלק רעותא⁴ דלהון לגביה לטב ויפתחון פומיהו⁵ לטב וישתכח רעותא⁶ ומלה⁷ כלא לטב רעותא דאיהי מחשבה שרותא דכלא ומלה דאיהי סיומא דכלא ועל דא אשתכח דהא שלימו איהו ברזא עלאה ובגין כך אתקיים כלא ובעינן רחמיין דבר נש <נ"א רחמין עליה דבר נש בגין> לאתקיימא בההוא פשרא טבא וכלא איהו כדקא יאות ובגין כך קב"ה אודע ליה לבר נש⁸ כל חד וחד בההוא דרגא דיליה כמה דאיהו ובההוא גוונא דכל חד וחד כמה דאיהו אמר ההוא יודאי</p>	<p>בא וראה, שהנה שנינו, שאותו אדם שרואה חלום, צריך לו לפתוח את פיו בו לפני אנשים שאוהבים אותו, כדי שיעלה רצונם אליו לטוב ויפתחו פיהם לטוב, וימצא הרצון והדבר הכל לטוב. הרצון שהוא המחשבה ראשית הכל, והמלה שהיא סיום הכל. ועל כן נמצא שהנה הוא שלמות בסוד עליון. ולכן הכל מתקיים. וצריכים אוהבי האיש (רחמים על האדם כדי) להתקיים באותו פתרון טוב, והכל הוא כראוי. ולכן הקדוש ברוך הוא מודיע לאדם כל אחד ואחד באותה הדרגה שלו כמו שהוא, ובאותו צבע, שכל אחד ואחד כמו שהוא. אותו יהודי אמר, ודאי שהחלום אינו אלא לאדם צדיק, שהוא</p>

יצר הטוב, ורע שבנוגה הוא יצר הרע, וז"ס ושבע ילין בל יפקד רע, ושבע מן התורה אינו נפקד מן רע שבנוגה (מ"מ).

¹ והיו מראים לו מעין אותם העניינים המראים על הדם והשממה שהיה משומם הגוים ובהכרח היו ע"י מדרגות ומשלים מהבילים, מפני הפעולה ההיא שגורמת כך ולא היה מן החצונים אלא משלי הפעולה ענין מבהיל מפני אכזריות הפעולה ומן הקדושים היו מראים לו המלחמות שעתיד לנצח והיה מתבהל במראת המשל ההוא (אור יקר).

² וא"כ מאי שבחיה שיתדבק בחצונים (אור יקר).

³ אמנם אינו מן החצונים אלא מראים לו גזרותיו של הקב"ה על הרשעים, כדי שיבקש עליהם רחמים ועל כל העולם (אור יקר).

⁴ כתר (אור יקר).

⁵ מלכות, והכוונה שאם יאמרו בפה ולא בלב אין הסכמת הספירות כולם, לכך יאמר אותו לפני אהוביו כדי שיפתחו פיהם ברצון טוב, ויהיה הסכמת כל הספירות (אור יקר).

⁶ אבא (מ"מ).

⁷ מלכות (מ"מ).

⁸ כדי שיהיו הענין נשלם ומתקן למטה (אור יקר).

<p>ודאי דחלמא לאו איהו אלא לבר נש זכאה דאיהו חמא חלמא כדקא חזי</p>	<p>ראה חלום כראוי.</p>
<p>ותא חזי דכד בר נש נאים על ערסיה נשמתיה נפקא ושמיא בעלמא לעילא ועאלת! באתרא דעאלת וכמה חבילי טהירין² קיימין ואזלין בעלמא ופגעין <בה בההיא> <לה לההיא> נשמתא אי זכאה היא סלקא לעילא וחמאת מה דחמאת ואי לאו אתאחדת בההוא ספרא ומודיעין לה מלין כדיבן³ או מלין דזמינין למיתי לזמן קריב וכד אתער ההיא נשמתא⁴ דביה איהי מודעא ליה מה דחמאת ועל דא לבר נש דלאו איהו זכאה מודיעין ליה חלמא טבא דלאו איהו קשוט כלא בגין לאסטאה ליה מההוא ארח קשוט כיון דאיהו אסטי אורחיה מארח קשוט מסאבי ליה דכל מאן דאתי לאתדכאה מדכאין ליה ומאן דאתי לאסתאבא מסאבין ליה >הא ודאי אתמר הכי</p>	<p>ובא וראה, שכאשר אדם יושן על מטתו, נשמתו יוצאת ומשוטטת בעולם למעלה ונכנסת למקום שנכנסת, וכמה קבוצות מזיקים עומדים והולכים בעולם ופוגשים את אותה הנשמה. אם היא צדיקה, עולה למעלה ורואה מה שרואה. ואם לא, נאחזת בצד ההוא, ומודיעים לה דברים כוזבים או דברים שעתידיים לבא לזמן הקרוב. וכשמתעוררת אותה הנשמה שבו, היא מודיעה לו מה שראתה. ועל כן לאדם שאינו צדיק מודיעים לו חלום טוב שאינו אמת, הכל כדי להסיטו מאותה דרך האמת. כיון שהוא הסיט את דרכו מדרך האמת, מטמאים אותו. שכל מי שבא להטהר, מטהרים אותו, ומי שבא להטמא, מטמאים אותו. הנה ודאי כך נתבאר.</p>
<p>יתבו עד דסליק צפרא > אמר רבי יוסי ודאי לא זכר שמיה דיוסף באינן דגלים דכתיב (במדבר ב יח) דגל מחנה אפרים ולא כתיב דגל מחנה יוסף בגין דאתגאי על אחוי והא אתמר אמר ההוא יודאי ודאי שמענא⁵ דיוסף איהו בעלמא דדכורא⁶ וכלהו שבטין בעלמא דנוקבא אינן ועל דא לא אתכליל יוסף (דאיהו בעלמא דדכורא עמהון) <עמהון בגין דאיהו בעלמא דדכורא > מה כתיב (בראשית מב יא) כלנו בני איש אחד נחנו נחנו אנחנו מיבעי ליה אמאי חסר א' אלא בגין דרוא דברית לא אשתכח עמהון אסתלק מתמן א' דהא(י) א' דכורא איהו ועל דא ב' איהי נוקבא א' דכורא ובגין דא אסתלק א' מתמן ואשתארו אינן</p>	<p>ישבו עד שעלה הבוקר. אמר רבי יוסי, ודאי לא זכר שמו של יוסף באותם דגלים, שכתוב "דגל מחנה אפרים", ולא כתוב דגל מחנה יוסף, משום שהתגאה על אחיו. והנה נתבאר. אמר אותו היהודי, ודאי שמעתי, שיוסף הוא בעולם הזכר, וכל השבטים הם בעולם הנקבה, ועל כן לא נכלל יוסף עמהם, משום שהוא בעולם הזכר עמהם ("א ל"ג עמהם). מה כתוב, "כולנו בני איש אחד נחנו". "נחנו", היה צריך לכתוב אנחנו, למה חסר אל"ף. אלא משום שסוד הברית לא נמצא עמם, הסתלק משם אל"ף, שהרי אל"ף הוא זכר, ועל כן אות ב' היא נקבה, ואל"ף זכר, ולכן אל"ף הסתלק משם, ונשארו אותן נקבות</p>

¹ דרך המדורין עד עלותה אל המדור השביעי בסוד מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו עד היותה נכללת במדת המלכות (אור יקר).

² בין האויר מן העולם הזה עד העליה למעלה (אור יקר).

³ דברי כזב (ד"א).

⁴ מחתמת בדמיון האדם מה שחמת ולזה החלום לגוף האדם אינו קרוב אלא ליקיצה ותעוררתו משנתו, והנשמה יודעת קודם בעת היותה למעלה, וזה ירגיש אדם בעצמו בחלום, פעמים יראה לו בעת תעוררתו פעמים רחוק יותר ושניהם אמת, ופעמים יראה לו שאותו הענין נאמר לו שני פעמים הא' למעלה הב' למטה וכך הוא באמת ומי ששייג ענין זה צריך שישלוט הרבה בנשמה (אור יקר).

⁵ פליג אדר' יוסי דלאו משום גאות הוא, אלא משום שהדגלים הם מעולם הנקבה, ותיקוני נוק' הו, ויוסף מעלמא דדכורא, ואלו נזכר יוסף ביניהם היו זכרים תיקוני דכורא לכך נסתלק יוסף מהדגלים כדי שיהיו תיקוני הנקבה, ויוסף תיקון עולם הזכר ולא פליגי, דאית למימר שאלמלא לא נתגאה יוסף לא היה הזכר מסתלק מן הנקבה, והיה הזכר והנקבה יחד, ואמר לבני יוסף לאפרים ויורה על תיקוני דכורא בהדי תיקוני נוק' בזווג וייחודא חדא, אמנם כיון שנתגאה נתעלה הזכר מן הנקבה, והיינו שנתגאה על אחיו והבדיל בינו ובינם ולא היה בבחי' שהיא נקשרת זכר בנקבה והוא ישן על אבנים דילה (אור יקר).

⁶ פי' כי יוסף הוא יסוד דאצילות וי"ב שבטין בבריאה ששם וי"ו כפולה י"ב בקר דבריאה וכולם בז"א דברים הנק' עלמא דנוק' חיילי מלכות דאצילות (זהר הרקיע).

<p>נוקבי¹ לגבי שכינתא ולבתר אמרו (שם) כנים אנהנו אתוסף א' אמרו ולא ידעי מה קאמרו בגין דיוסף אשתכת תמן ואשלימו מלה ואמרו אנהנו מנלן דכתיב (שם יג) ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים אנהנו ויוסף איהו בחושבנא כד עאל בחושבנא אמרו אנהנו וכד לא עאל בחושבנא אמרו נחנו</p>	<p>אצל השכינה. אחר כך אמרו "כנים אנהנו". נוספה אל"ף, אמרו ולא ידעו מה אמרו, משום שיוסף נמצא שם, והשלימו הדבר ואמרו "אנהנו". מנין לנו, שכתוב "ויאמרו שניהם עשר עבדיך אחים אנהנו", ויוסף הוא בחשבון. כשנכנס בחשבון, אמרו "אנהנו", וכשלא נכנס בחשבון, אמרו "נחנו".</p>
<p>אמר רבי יוסי כל הני מלין דקאמרן הכא קב"ה אתרעי בהו דהא שכינתא</p>	<p>אמר רבי יוסי, כל הדברים הללו שאמרנו כאן, הקדוש ברוך הוא רוצה בהם, שהרי השכינה</p>
<p>ר/ב</p>	<p>לא</p>
<p>לא אעדי מהכא כדכתיב (מלאכי ג טז) אז נדברו יראי יהו"ה איש אל רעהו ויקשב יהו"ה וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי יהו"ה ולחושבי שמו ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים (בראשית מב יז) אמר רבי אלעזר הני תלת יומין אמאי אלא הני תלת יומין לקביל תלת יומין דשכם דכתיב (שם לד כה) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים תא חזי מה כתיב ביה ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו (שם מב יח) לאחזאה דלא עבד איהו כמה דאינון עבדו בשכם² דגרמו לאנשי שכם לקבלא עליהו האי זאת רוא דברית ולבתר דעבדו קיומא דא קטילו לון ולא אשתאר מנהון חד ואיהו מה כתיב זאת עשו וחיו מאי טעמא בגין (שם) דאת האלהים אני ירא³ נפיר קיימא וכל גלגולא דא לא הוה אלא בניניה דבנימין⁴²¹</p>	<p>לא זזה מכאן, ככתוב "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו". "ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים". אמר רבי אלעזר, שלשת הימים הללו למה, אלא שלשת הימים הללו כנגד שלשת הימים של שכם, שכתוב "ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים". בא וראה מה כתוב בו, "ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו", להראות שהוא לא עשה כמו שהם עשו בשכם, שגרמו לאנשי שכם לקבל עליהם את זאת, סוד הברית, ואחר שעשו הברית הזו, הרגו אותם, ולא נשאר מהם אחד. ואצלו, מה כתוב, "זאת עשו וחיו". למה, משום ש"את האלהים אני ירא", שומר הברית. וכל הגלגול הזה לא היה אלא בשביל בנימין.</p>

¹ הענין ששעור קומת הזכר ושעור קומת הנקבה הכל ענין א', במה יתר הזכר מן הנקבה ויבדל בברית, אם יש לשעור קומה אבר זה הוא זכר, ואם אין אבר זה היא נקבה, לכך השבטים הם קומת הגוף והצורה העליונה, אם יוסף עמהם הם זכרים שהרי יש לשעור הקומה אבר הברית ואם יוסף מסתלק מהם יורדים מזכרים אל נקבות, והיינו לישנא דאשתארו אינון נוקבין וכו', והם גרמו לעצמן במכירת יוסף שהפרידו אות ברית מהם, ונעשו נקבות תיקוני עלמא דנוק', לכך יוסף נתגאה עליהם ואמר, הם נתרצו להיות בעולם הנקבה יהיה כרצונם ונסתלק מהדגלים כדפי' ובאו דברי ר' יוסי לדברי ההוא יודאי וכו' (אור יקר).

² אינה עבירה, אלא שמעון ולוי במלכות עולם הנקבה מצד הדין, לכך מי שנוטל זאת מצדס גורם להם מיתה, שהרי מיתה כרוכה שם למטה ממנה מצד הדין, ויוסף חי ממתק מדת זאת, וכל מי שנוטל אותה מצד יוסף בקדושתה היא גורמת חיים, לכך יוסף נתן זאת לשבטים הקדושים גורמין חיים, שמעון ולוי נותנים זאת לחצונים אנשי שכם גורם להם מיתה (אור יקר).

³ שלא תתלהב בדיניה לכך טלו אותה מידי שאני אחיינה מצדי (אור יקר).

⁴ שהרי כל תאות אות ברית לנקודת ציון עולם הנקבה, ושם בנימן בסוד ויהי בצאת נפשה כי מתה, ולזה כל זמן שהנקבה אין בה תקון זה אין הזכר מוצא בה נחת רוח לכך יוסף מגלגל אחר בנימן דהיינו נקודת ציון כניסת היסוד ביניהם, ולזה ע"י בנימן יתגלה אליהם שאין גילוי אות ברית אלא תוך אותה נקודה ומה גם בחוצה לארץ ונתן הגביע דהיינו המלכות גביע הכסף המתיק בימין באמתחת בנימן ששם מקומו ודאי ולזה בנימן עבד ליוסף בסוד נקודה בנקודה ואתם עלו לשלום להקשר בשש קצוות אל אביכם וסוד זה הוא קשר היכל הרצון בת"ת וקדש הקדשים ביסוד (אור יקר).

<p>ויאמרו איש אל אחיו¹ אבל אשמים אנחנו על אחינו וגו' (שם מב כא) ויאמרו איש אל אחיו דא שמעון ולוי כמה דהוה בקדמיתא דכתיב (שם לו יט) ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא מה להלן שמעון ולוי אוף הכא שמעון ולוי תא חזי מאן איש² ומאן אחיו³ אלא איש דא שמעון כתיב הכא איש וכתיב התם (במדבר כה ו) והנה איש מבני ישראל בא מה להלן משמעון אוף הכא נמי שמעון ובנין דאהדר בתשובה⁴ <בכה> (בדא) ואתנחם⁵ על דא ואמר ללוי אבל אשמים אנחנו על דא אתבני²² מזליה⁶ שור כגוונא דמזליה דיוסף שור דכתיב (דברים לג יז) בכור שורו⁷ הדר לו⁸ ומזליה דשמעון שור איהו ועל דא (בראשית מב כד) ויקח מאתם את שמעון בנין דלא יקטרג בהדיה דלוי בנין דשמעון ולוי כד מתחברן תרוייהו יכלי לקטרגא</p>	<p>"ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו" וגו'. "ויאמרו איש אל אחיו", זה שמעון ולוי, כמו שהיה בראשונה, שכתוב "ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא", מה להלן שמעון ולוי אף כאן שמעון ולוי. בא וראה, מי איש ומי אחיו, אלא איש זה שמעון. כתוב כאן "איש", וכתוב שם "והנה איש מבני ישראל בא", מה להלן משמעון, אף כאן גם שמעון. ומשום שחזר בתשובה, בכה והתנחם על זה, ואמר ללוי "אבל אשמים אנחנו". על כן נבנה מזלו שור, כדוגמא שמזלו של יוסף שור, שכתוב "בכור שורו הדר לו". ומזלו של שמעון הוא שור. ועל כן "ויקח מאתם את שמעון", כדי שלא יקטרג עם לוי, משום ששמעון ולוי כששניהם מתחברים, שניהם יכולים לקטרג.</p>
<p>ויאסור אותו לעיניהם (שם) הא אוקמוה לעיניהם אסרו ולבתר דנפקו הוה מאכיל ליה ומשקי ליה ואי תימא דרעותא דיוסף איהו בנין דכתיב (משלי כה כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים אי הכי יוסף דאיהו זכא>ה- היכי עביד הכי דהא כתיב (שם כה כב) כי גחלים אתה חותה על ראשו ויהוה ישלם לך אלא ח"ו דיוסף להכי הוא דחייש אלא כבר נש לאחיו הכי נמי הוה עביד אתנהיג עמיה באחיה ולא בגוונא אחרא ולא עמיה בלחודוי אלא עם כל אחיו כמה דכתיב (בראשית מב כה) ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר ולהשיב כספיהם איש אל</p>	<p>"ויאסור אותו לעיניהם". הנה פרשוה לעיניהם אסרו, ואחר שיצאו היה מאכיל אותו ומשקה אותו. ואם תאמר שרצונו של יוסף הוא, משום שכתוב "אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים". אם כך, יוסף שהוא צדיק איך עשה כך, שהרי כתוב "כי גחלים אתה חותה על ראשו וה' ישלם לך". אלא חס וחלילה שיוסף חשש לכך, אלא כאדם לאחיו כך גם היה עושה, והתנהג עמו באחיה ולא בצורה אחרת, ולא עמו בלבדו, אלא עם כל אחיו, כמו שכתוב "ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר ולהשיב כספיהם איש אל שקו ולתת להם צדה לדרך ויעש להם כן", כדי להתנהג עמם</p>

¹ ודאי איש בעולם הזכר, אחיו בעולם הנקבה, שתי כחות הדין החזק, גבורה תתאה וגבורה עילאה, ששניהם תיקון הדין בקשרם יחד והעשותם שעור קומה אחת כדפי' בפ' ואיש כי ימרט ראשו (אור יקר).

² בגבורה עליונה (אור יקר).

³ בגבורה תתאה, ולכאורה היה נראה שלוי הוא בעולם הזכר מפני מעלתו ומתיקות הדינים ואינו דהיינו תיקוני נוק' אמנם שעור קומת הדין שהאיש הזה פועל בחצונים ובא על כזבי להשפיעה הדינים אם לא שפנחס הכהן יהרוג אותו ויכבה אש הדין מן הימין, א"כ שמעון הוא איש בעולם הזכר ואחיו לוי בעולם הנקבה (אור יקר).

⁴ ונכנסה הגבורה בבינה להתמתק מדינה (אור יקר).

⁵ על השפעת הדינים כדכתיב וינחם ה' על הרעה, ומיד חפץ ביוסף, שהזווג מתעורר מצד הגבורה ביוסף יצחק ק"ץ ח"י נטיל לשמאלא (אור יקר).

⁶ כח הגבורה שור, הדין בהדר ומתיקות ביוסף (אור יקר).

⁷ בהיות השור מתבכר בבינה שמשם פטר רחם ומתמתק מדיניו (אור יקר).

⁸ ליסוד, שהדרת הזקן מאות ברית הוא, ולזה שמעון מזליה שור, דהיינו ראובן טלה, שמעון שור, וכיון שידע יוסף סוד זה, אמר שמעון עם לוי תרי דינין, עם יוסף מתיקות הדין, נטל יוסף שמעון עמו נכלל ביוסף ונתרחק מלוי שכך צריכה הגבורה להרחיקה מן המלכות, ולקרבה אל היסוד (אור יקר). פי' שור הוא גבורה והם הה"ג שנוטל היסוד בסוד יצחק ק"ץ ח"י וגם שמעון הוי בגבורה כי ראובן הוא אור ב"ן שהוא חסד בסוד ה' פעמים אור' הנזכר במעשה בראשית ושמעון הוא ש"ם עו"ן כי עו"ן יונק מגבורה (זהר הרקיע).

<p>שקו ולתת להם צדה לדרך ויעש להם כן בגין לאנהגא עמהון באחזה</p>	<p>באחזה.</p>
<p>רבי יוסי פתח ואמר (נחום א יב) אם שלמים וכן רבים וכן נגזו ועבר ועניתיך לא אענך עוד האי קרא אוקמוה דכד עמא כלהו אית בהו שלם ולא אית בהו מארי דבבו קב"ה היים עליהו ודינא לא שלטא <בהו> ואף על גב דכלהו פלחי לכו"ם¹ ואינן בשלם דינא לא שליט עליהו ואוקמוה דכתיב (הושע ד יז) חבור עצבים אפרים הנח לו² וכן נגזו ועבר (נחום א יב) מאי וכן נגזו ונגזו מבעי ליה אלא דא הוא רישא דקרא דאיהו שלם³ אופ הכא שלם ומאי איהו דא צדקה בגין דצדקה דא הוא שלום ומאן דאסגי בצדקה אסגי שלם לעילא⁴ ואסגי שלם לתתא ובגין כך וכן נגזו ועבר דגזוי ממונהון בצדקה ועבר ועברו מבעי ליה מאי ועבר אלא דא הוא דינא דרוגזא כמה דאת אמר (ישעיה כו ב) עד יעבור זעם עבר דינא מעליהו</p>	<p>רבי יוסי פתח ואמר, "אם שלמים וכן רבים וכן נגזו ועבר ועניתיך לא אענך עוד". הפסוק הזה בארוהו, שכאשר בכל העם יש שלום ואין בהם בעלי שנאה, הקדוש ברוך הוא חס עליהם, והדין לא שולט בהם. ואף על גב שכולם עובדים לעבודה זרה והם בשלום, הדין לא שולט עליהם. ובארוה שכתוב "חבור עצבים אפרים הנח לו". "וכן נגזו ועבר". מה זה "וכן נגזו", היה צריך לכתוב ונגזו. אלא זהו ראש הפסוק שהוא שלום, אף כאן שלום, ומיהו, זהו צדקה, משום שצדקה זהו שלום, ומי שמרבה בצדקה מרבה שלום למעלה ומרבה שלום למטה, ולכן "וכן נגזו ועבר", שגוזזים ממונם בצדקה. "ועבר", היה צריך לכתוב ועברו, מה זה "ועבר". אלא זה הדין של הרוגז, כמו שנאמר "עד יעבור זעם". עבר הדין מעליהם.</p>
<p>דבר אחר (נחום א יב) כה אמר יהו"ה אם שלמים אלין ישראל דקב"ה יהב לון ברית קיימא לנטרא ליה תדיר ולמהוי ביה בר נש שלים בכל סטרין לעילא ותתא ואי לא נטיר ליה בר נש תדיר הא איהו פנים פגום בכלא מנלן דכתיב (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים מאי תמים שלים דעד לא אתקיים ביה ברית איהו פנים ובגין כך אם שלמים וכן רבים אם שלמים דנטרי פקודא דא למהוי שלימין דלא יהון פגימין וכן רבים יפשוין</p>	<p>דבר אחר, "כה אמר ה' אם שלמים", אלו ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם ברית לשמור אותו תמיד, ושהאדם יהיה בו שלם בכל הצדדים, למעלה ולמטה. ואם אין האדם שומר אותו תמיד, הרי הוא פגום, פגום בכל. מנין לנו, שכתוב "התהלך לפני והיה תמים". מה זה "תמים", שלם, שעד שלא התקיימה בו ברית, הוא פגום. ולכן "אם שלמים וכן רבים". "אם שלמים", ששומרים המצוה הזו להיות שלמים, שלא יהיו פגומים. "וכן רבים", ירבו</p>
<p>ר/א</p>	
<p>ויסגון ביה בגין דנשמתיין לא נפקי לעלמא אלא בהאי ברית וכן נגזו האי אם שלמים דנטרי</p>	<p>ויגדלו בו, משום שאין הנשמות יוצאות לעולם אלא בברית הזו. "וכן נגזו", זה אם</p>

¹ פי' זהו וכן רבים דקרא כמרז"ל על נפשות ביתו, ושיעור הכתוב אם שלמים אע"פ שוכן רבים שעובדים לאלהות הרבה (מ"מ).

² פי' שעיקר התיקון הוא היותם בבחינת רה"י ועיקר הקלקול היא היותם בבחי' רה"ר (פת"ש שבירה יג).
³ הספירות העליונות יתבטל מהם הדין ויתמתק ע"י שני דרכים: הא', מצד המזגת הספירות וקשרם זו בזו, כיצד חסד בגבורה וגבורה בחסד, ת"ת בין שתיהם, קושרת אותם ומשלימן, וכן נצח בהוד והוד בנצח יסוד ביניהם ומשלימן, וג' נקשרות בג' שהם אבות ובנים, הרי קשר אחדות הספירות עם המלכות שהיא שביעית חותם העליונות וג' ראשונות הם אבות לאבות הרי סודם בייחוד אחד מצד האצילו, שכולו א'. הב', מצד הזווג כאשר יתעורר הזווג והזכר ישפיע לנקבה אי אפשר להשפיע אם לא ע"י שיתקשרו האברים כולם עליונים בזכר ותחתונים בנקבה בסוד שמע וברוך שם, ואז יזווגו יחד, והנה כל זמן שהזכר מתרצה בנקבה אין דין כלל, והרי ב' דרכים אלו הם מתיקות הדינים וכו' (אור יקר).

⁴ פירוש כי ע"י הצדקה מיחד הדודים ומרבה שלום דהוא היסוד וז"ש אסגי שלם לעילא וגם בש"ס בגיטין דף ז' אמרו דפסוק זה מדבר בצדקה ועמ"ש אפיתחא (מא"ן) (נ"א).

<p>ליה תדיר נגזו¹ מאן דאתגזר וקבל עליה קיימא דא ועבר² מאי ועבר ההוא זוהמא דערלה דהוה ביה בקדמיתא דבר אחר (נחום א יב) כה אמר יהו"ה אם שלמים וכן רבים אלין בני יעקב³ דהא כל זמנא דהוו לגביה דיוסף אינון שלמים דקיימי בהדיה²³ דברית⁴ וכן נגזו⁵ דאזלו ושבקו ליה ליוסף ולשמעון ועבר⁶ כדין דינא שריא בנייהו (נ"א שכינתא שריא בנייהו) כמה דאת אמר (שמות יב כג) ועבר יהו"ה לנגוף את מצרים</p>	<p>הם שלמים ששומרים אותו תמיד, נגזו, מי שנמול וקבל עליו את הברית הזו. "ועבר", מה זה ועבר, [שהעביר] אותה זוהמת הערלה שהיתה בו בראשונה. דבר אחר, "כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים", אלו בני יעקב. שהרי כל זמן שהיו אצל יוסף, הם שלמים, שעומדים עם הברית. "וכן נגזו", שהלכו והשאירו את יוסף ואת שמעון. "ועבר", אז הדין שורה בגללם (השכינה שרתה ביניהם), כמו שנאמר "ועבר ה' לנגוף את מצרים".</p>
<p>תא חזי אית דינא קשיא⁷ ואית דינא רפיא⁸ דינא קשיא תקיף דינא רפיא חלש וכד ינקא האי דינא רפיא מדינא קשיא כדין אתתקף ואיהו תקיף בשעתא דאתעביד דינא על ישראל⁹ אתעביד בהאי דינא רפיא ולא אתתקף בההוא דינא קשיא וכד דינא אתעביד עליהו דעמין עעכו"ם אתתקף האי דינא רפיא כדינא קשיא דלעילא בגין לאתתקפא הה"ד (שמות יב כג) ועבר יהו"ה לנגוף את מצרים ועבר דאתמלי עברה וזעמא ואתתקף כדינא קשיא אוף הכא ועבר¹⁰ ותא חזי בשעתא דמתכנשי עשרה בני</p>	<p>בא וראה, יש דין קשה ויש דין רפה. הדין הקשה חזק, הדין הרפה חלש, וכאשר יונק הדין הרפה הזה מהדין הקשה, אז מתגבר, והוא חזק. בשעה שנעשה דין על ישראל, נעשה בדין הרפה הזה, ואינו מתגבר באותו הדין הקשה. וכשהדין נעשה על העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, מתגבר הדין הרפה הזה בדין הקשה שלמעלה כדי להתגבר. זהו שכתוב "ועבר ה' לנגוף את מצרים". "ועבר", שהתמלא עברה וזעם והתגבר בדין הקשה. אף כאן ועבר. ובא וראה, בשעה שנכנסים עשרה בבית הכנסת ואחד מהם נשמט, אז הקדוש ברוך הוא רוגז עליו.</p>

¹ מלבד ששמר בריתו שלא טימא אותה ח"ו עוד מל ופרע וזהו נגזו (מ"מ).
² שתעבור מעליהם תמיד, ולא ישובו לטמא אות ברית ולא יפגמו אותו, ותחזרו הקלי' להתאחז בהם (אור יקר).
³ אם שלמים כדפי' לעיל, ששלמות השבטים תלוי בהיותם עם יוסף, שאז נקשרים בעולם הזכר (אור יקר).
⁴ דהיינו מלת רבים, ירצה עם היות שהם למטה בעולם הנקבה רבים כל א' וא' לעצמו, אם שלמים היו עולים למדת היסוד שלום הבית ונעשים שלמים, או ירצה רבים לשון רבי המלך שהם גדולים במעלה שם (אור יקר).
⁵ דגזיזו מנייהו בשתי דרכים: הא', שנטל יוסף דהיינו אות ברית ונטל שמעון, והיו ט' שלא נשלמו לעשרה (אור יקר).
⁶ ח"ו היה הדין יכול לשלוט בהם, והיתה גזרת יוסף שולטת בהם והם חלשים בהליכתם וביאתם, וכל זה שלא יתגברו עליו ויהרגוהו כענין ויקח מאתם את שמעון (אור יקר).
⁷ גבורה (אור יקר).
⁸ מלכות, ובהתקשר ב' מדות אלו, דהיינו "כד ינקא" יגבר הדין מאד (אור יקר).
⁹ שהקב"ה פוקדם תמיד דבר יום ביומו, אין המדות מתלהבות בדין כדי שינק המלכות מהגבורה, שהרי אין עונשם כ"כ, לכך דין רפה שבמלכות מוכיחם כאם המייסרת הבנים, כאומרו אשר יסרתו אמו, אמנם "כד אתעביד דינא" דשאר עמין, אין הדין נעשה עליהם עד שתמלא סאתם, ולזה צריך להתגבר המלכות בדין הגבורה ליפרע מהם, ולכך "אתמלי עברה" (אור יקר).
¹⁰ כיון שנגזו חסרו מעלת המלכות שאינם עשרה אלא ט', וחסרו מעלת הזכר שאין יסוד עמהם, לכך ב' מדות הדין מתקשרות (אור יקר).

<p>כנישתא וחד מנייהו¹ אשתמיט² כדין קב"ה ארגיז עליה³</p>	
<p>דבר אחר (נחום א יב) וכן נגזו⁴ [כד מתעברין] (דמתעברין) מנייהו <אינון> עובדין בישין⁵ כדין ועבר⁶ מאי ועבר רבי שמעון אמר בזמן דנשמתא נפקת מהאי עלמא בכמה דינין אתדנת⁷ עד לא תיעול לאתרה לבתר כל אינון נשמתין אית לון למעבר בהך נהר דינור⁸ דנגיד ונפיק ולאסתהאה (מ)תמוץ⁹ ומאן איהו דיקום תמן ויעבר בלא דחילו כד"א (תהלים כד ג) מי יעלה בהר יהו"ה וגו' ונשמתא דזכאה אעבר בלא דחילו ויקום במקום קדשו¹⁰ ומאן דאשתדל בצדקה בהאי עלמא ויתן מממוניה בצדקה¹¹ כדין ועבר¹² בההוא אתר ולא דחיל וכרוזא קרי לה לההיא נשמתא (נחום א יב) ועניתיך¹³ לא אענך¹⁴ עוד מאן דזכה למעבר בהאי¹⁵ לית ליה דינא יתיר כלל</p>	<p>דבר אחר, "וכן נגוזו", כשמתבטלים מהם אותם המעשים הרעים, אזי "ועבר". מה זה "ועבר". רבי שמעון אמר, בזמן שהנשמה יוצאת מן העולם הזה, היא נדונית בכמה דינים בטרם שתכנס למקומה. אחר כך כל אותן הנשמות יש להן לעבור בזה הנהר דינור ששופע ויוצא ולרחוץ שם. ומי הוא שיעמוד שם ויעבור בלי פחד, כמו שנאמר "מי יעלה בהר ה'" וגו'. ונשמת הצדיק עוברת בלי פחד, "ויקום במקום קדשו". ומי שעוסק בצדקה בעולם הזה ויתן מממונו בצדקה, אזי ועבר באותו המקום ולא פוחד, והכרוז קורא לנשמה ההיא, "ועניתיך לא אענך עוד". מי שזוכה לעבור בזה, אין לו יותר דין כלל.</p>
<p>תא חזי כל דא דיוסף עם אחיו וכל הני מילי אמאי אצטריך אלא אורייתא דקשוט איהי אורייתא וכל ארחהא ארחין קדישין ולית לך מלה באורייתא דלאו אית בה רזין עלאיין¹⁵</p>	<p>בא וראה, כל זה של יוסף עם אחיו וכל הדברים הללו למה צריך, אלא תורת אמת היא התורה, וכל דרכיה דרכים קדושות, ואין לך דבר בתורה שאין בו סודות עליונים וקדושים ודרכים לבני אדם להתחזק בהם. פתח ואמר, "אל תאמר</p>

¹ פירוש דריש קרא הכי שלמים והיו שלמים אם וכן רבים שיש עשרה אבל וכן נגוזו דאשתמיט חד מנייהו ולא נשאר י' אז ועבר ארגיז קב"ה לפי שנתבטלו מקדיש וקדושה. מק"מ (נ"א).

² פי' ד' בפסוק והכי קאמר אימתי יקראו הציבור שלמים כשוכן רבים דהיינו עשרה אבל וכן נגוזו דהיינו דאשתמיט חד מנייהו ונשאר בלי מנין (מ"מ).

³ והיינו נגוזו מעשרה לט' (אור יקר). לפי שביטל הציבור מקדיש וקדושה (מ"מ).

⁴ אהדר למה שפי' אם שלמים אלו ישראל וכן בבני יעקב (אור יקר).

⁵ והשתא יקשה מאי ועבר, אמנם במה שפי' ר' שמעון הכתוב לפי אורחיה יתבאר ועבר לפי דרך זה (אור יקר).

⁶ ושיעור הכתוב, וכן נגוזו מן העבירות ועבר כנהר דינור (מ"מ).

⁷ עד בואה לג"ע של מטה, דין מיתה, דין קבר, דין גהנם, אמנם אחר עליתה מג"ע של מטה לג"ע של מעלה צריכה טבילה בנהר דינור וכו' והנה אם שלמים וכן רבים בדינים החולפין עליה, ולא נשאר לה אלא טבילת הנהר וכן נגוזו בצדקה, ועבר ולא תטבע באש הנהר כדמסיק (אור יקר).

⁸ "נהר דינור" הוא כינוי לגיהנם, והוא גמר התיקון שבכל עולם ועולם (דע"ה ח"א ג ע"ב). ישנם כאלה שנצרפים בה, ויש שרק טובלים בה (דע"ה ח"ב סט ע"א). עי' עוד פקודי רמז ע"א רנב ע"ב, לעיל מג ע"ב, מ סע"א ויט ע"א (דע"ה ח"ב עז ע"ב).

⁹ ויקהל ר"א ע"ב פקודי רמז ע"א (לש"ו).

¹⁰ היכל קה"ק למעלה, וטבילת הנשמה בהיכל עצם השמים ונוגה כדפי' שם (אור יקר).

¹¹ פי' אחר דהיינו שגוזז ממנו לכך ועבר בנהר דינור (מ"מ).

¹² בדינים הקודמים (אור יקר).

¹³ בדין זה, שהצדקה מבינה או אפשר ועיניתיך במה שצויתך לתת ממונך לצדקה וראשון עיקר (אור יקר).

¹⁴ ונתענה בדין זה, שוב אין דין אחר משם ולמעלה, ולפי זה הכרוז יהיה לכל הנשמות שנתענו בעיניו זה, ואין עוד עינוי זה דוחק דלישני' משמע דכרוזא כריז לההוא נשמתא דיהב צדקה לא אענך וכו' (אור יקר).

¹⁵ והסוד נעלם ונסתר בפשטים וספורי העניינים, וגם באותם הספורים כפי פשטם (אור יקר).

<p>וקדישין וארחין לבני נשא¹ לאתתקפא בהו² פתח ואמר (משלי כ כב) אל תאמר אשלמה רע וגו' תא חזי קב"ה עביר ליה לבר נש לאתתקפא בה באורייתא ולמיהך בארח קשומ³ ולסטר ימינא ולא יהך לסטר שמאלא ובגין דבעי להו למיהך לסטר ימינא אית לון לאסנאה רחימו דא עם דא ולא יהא דבכו דא עם דא בגין דלא לאכחשא ימינא דאיהו אתר דישראל מתדבקן ביה</p>	<p>אשלמה רע" וגו'. בא וראה, הקדוש ברוך הוא עושה לאדם להתגבר בתורה וללכת בדרך אמת ולצד הימין, ולא ילך לצד השמאל. ומשום שצריך להם ללכת לצד הימין, יש להם להרבות אהבה זה עם זה, ולא תהיה שנאה זה עם זה, כדי שלא להכחיש את הימין, שהוא המקום שישראל נדבקים בו.</p>
<p>ותא חזי בגין כך איהו יצר טוב ויצר רע וישראל בעיין לאתתקפא ליצר טוב על יצר רע באינן עובדין דכשרן ואי סמי בר נש לשמאלא כדין אתתקף יצר רע על יצר טוב ומאן דהוה פנים אשלים ליה בחטאוי דהא לא אשתלים דא מנוולא אלא בחטאין דבני נשא ובגין כך בעי בר נש לאזדהרא דלא ישתלים ההוא יצר רע בחטאוי ויסתמר תדיר דהא יצר טוב בעי לאשלמא ליה בשלימות תדיר ולא יצר הרע ובגין כך אל תאמר אשלמה רע קוה ליהו"ה ויושע לך (משלי כ כב)</p>	<p>ובא וראה, לכן הוא יצר טוב ויצר רע, וישראל צריכים לחזק את יצר טוב על יצר רע באותם המעשים הכשרים. ואם אדם סוטה לשמאל, אז מתגבר יצר רע על יצר טוב. ומי שהיה פגום, משלים לו בחטאו, שהרי אין המנוול הזה נתקן אלא בחטאים של בני האדם. ולכן צריך האדם להיזהר שלא יתקן אותו יצר רע בחטאו, ותמיד ישמור, שהרי יצר טוב רוצה להשלימו תמיד בשלמות, ולא יצר הרע, ולכן "אל תאמר אשלמה רע קוה אל ה' וישע לך".</p>
<p>דבר אחר אל תאמר אשלמה רע כדכתיב (תהלים לח כא) ומשלמי רעה תחת טובה למאן דשלים ליה טובה דלא ישלים ליה רע בגין (דחילו דקב"ה כד"א (בראשית מב יח) זאת עשו וחיו וגו' ואוף איהו הוי תדיר עביר) דכתיב (משלי יז יג) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו (אוף הכא) אפילו למאן דאשלימו ליה בישין⁴ לא אית ליה לאשלמא בישא חלף ההוא בישא דשלימו ליה⁵ <אלא> קוה ליהו"ה ויושע לך והאי קרא אוקמוה ביוסף זכאה דלא בעא לאשלמא בישא לאחוי בשעתא דנפלו בידוי קוה ליהו"ה ויושע לך בגין דהוא הוה</p>	<p>דבר אחר, "אל תאמר אשלמה רע", ככתוב "ומשלמי רעה תחת טובה". למי ששילם לו טובה, שלא ישלם לו רע, משום (יראת הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "זאת עשו וחיו" וכו'. וגם הוא תמיד עושה) שכתוב "משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו". אפילו למי שהשלימו לו רעות, אין לו להשלים רע תמורת אותו הרע ששלמו לו, אלא "קוה אל ה' ויושע לך". והפסוק הזה בארוהו ביוסף הצדיק, שלא רצה לשלם רע לאחיו בשעה שנפלו בידו. "קוה אל ה' ויושע לך", משום שהוא היה</p>
<p>רא/ב</p>	
<p>דחיל לקב"ה דכתיב (בראשית מב יח) זאת עשו וחיו וגו' (ואוף ואיהו תדיר הוה מחכה לקב"ה</p>	<p>ירא מן הקדוש ברוך הוא, שכתוב "זאת עשו וחיו" וגו', (וגם) והוא היה תמיד מצפה לקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "קוה לה'</p>

¹ לא שהם ענייני התורה שאותם העניינים באו בה בפירוש (אור יקר).

² שיתחזק האדם בעבודה ויקנה המדות הטובות בראותו הנהגת החסידים הקדמונים, וזכות לבם ותקוני מעשיהם כדפי'. "לאתתקפא וכו'" מצד הגבורה, ולזה הוא חוזק מצדה (אור יקר).

³ היינו אמת מצד קו האמצעי (אור יקר).

⁴ כן כתב ג"כ במדרש וכתב עליו הרב היפה ז"ל דדייקי לה רז"ל מדלא כתיב עושה רעה תחת טובה, דאז משמע דווקא כשעשה לו טובה וחברו עשה לו רעה תחתיה, אבל השתא דכתיב משיב משמע שעשה לו חברו רעה תחלה וזה השיב לו רעה תחתיה ואפ"ה לא תמוש רעה מביתו, ופי' תחת טובה ר"ל טובה שראוי לו לעשות לאותו אדם שעשה לו רעה תחלה וכן היא ג"כ כוונת הזהר כאן (מ"מ).

⁵ פירש הרב יפ"ת דמדלא כתיב עושה רעה תחת טובה פי' משיב דאפי' חברו עשה לו רעה וזהו משיב תחת טובה שה"ל לעשות לו וכמ"ש הזהר דאפי' דאשלימו ליה בישין. ודו"ק (נ"א).

<p>כד"א קוה ליהו"ה ויושע לך) [ואיהו הוה תדיר מחכה לקב"ה]</p>	<p>וישע לך".</p>
<p>רבי אבא פתח ואמר (משלי כ ה) מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה מים עמוקים עצה בלב איש דא קב"ה בגין דאיהו עביד עצות¹ <דאייתי> (ואייתי) טעמין² לגלגלא גלגולין על עלמא³ על ידא דיוסף⁴ לקיימא ההוא גזרה⁵ דגזר כפנא על ארעא <נ"א עלמא> ואיש תבונה⁶ ידלנה⁷ דא יוסף דגלי אינון עמיקין דגזר קב"ה על עלמא תא חזי יוסף לא די ליה דאיהו לא שלים בישא לאחוי אלא דעבד עמהון מיבו וקשוט וכך ארחיהון דזכאי תדיר בגין [דא קב"ה] (דקב"ה) חיים עלייהו⁸ תדיר בעלמא דין ובעלמא דאתי⁹ מים עמוקים עצה בלב איש¹⁰ דא יהודה¹¹ והא אוקמוה בשעתא דאתקריב לגביה דיוסף על עסקא דבנימין ואיש תבונה¹² ידלנה דא יוסף</p>	<p>רבי אבא פתח ואמר, "מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה". "מים עמוקים עצה בלב איש", זה הקדוש ברוך הוא, משום שהוא עושה עצות, שמביא טעמים לגלגל גלגולים על העולם על ידי יוסף, לקיים את אותה הגזרה שגזר רעב על הארץ (העולם). "ואיש תבונה ידלנה", זה יוסף שגילה אותם עומקים שגזר הקדוש ברוך הוא על העולם. בא וראה, לא די ליוסף שהוא לא שילם רע לאחיו, אלא שעשה עמהם חסד ואמת, וכך דרכי הצדיקים תמיד. משום זה הקדוש ברוך הוא חס עליהם תמיד בעולם הזה ובעולם הבא. "מים עמוקים עצה בלב איש" זה יהודה. והנה פרשוה, בשעה שהתקרב ליוסף על העסק של בנימין. "ואיש תבונה ידלנה" זה יוסף.</p>
<p>רבי אבא הוה יתיב אתרעא דאבבא דלוד חמא חד בר נש דהוה אתי ויתיב בחד קולטא¹³ דתלא דארעא והוה לאי מארחא ויתיב ונאים תמן אדהכי חמא חד חויא דהוה אתי לגביה נפק קוסטפא¹⁴ דגורדנא וקטיל ליה לחויא¹⁵ כד אתער ההוא בר נש חמא ההוא חויא לקבליה דהוה מית</p>	<p>רבי אבא היה יושב בשער הכניסה של לוד. ראה איש אחד שהיה בא וישב על בליטה בצד הר קטן, והיה עיף מן הדרך, וישב וישן שם. בינתיים ראה נחש אחד שהיה בא אליו. יצא חתיכת עץ משרש האילן והרג את הנחש. כשהתעורר אותו</p>

¹ ירצה הקב"ה מביא לעולם עניינים שיביא עצות בלבות איש, דהיינו יוסף המשיך הענין בדרך שכשיבואו בני אדם להתייעץ על אותו הענין, יבא הענין לרצון עליון (אור יקר).
² לבני אדם למעשיהם (אור יקר).
³ פי' שגלגל והביא רעב לעולם כדי שכל הכסף שבכל הארצות יביאו אותו למצרים וילקט אותו יוסף, וז"ש על ידא יוסף (מ"מ).
⁴ דהיינו שנתיעץ אגלגל עליהם מרגלים יורידו לבנימין, אגלה אליהם ואורידם כולם אלי לאהבת בנימין ואביו ואזננם ואפרנסם להמשיכם לגלות (אור יקר).
⁵ פי' מ"ש ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, ומ"ש דגזר כפנא, ר"ל על ידי מה ילקוט יוסף כל הכסף, בגין דגזר כפנא וכמ"ש לעיל בדף קצו (מ"מ).
⁶ איש מהיסוד בעל המלכות הנקראת תבונה (אור יקר).
⁷ להמשיכם אל הגלות כאומרו רדו שמה (אור יקר). ועי' ע"ח שער או"א פרק ח, ושער הזווגים פרק ד.
⁸ כעובדא דר' אבא (אור יקר).
⁹ מעביר הדין מעליהם מטעם שהיו מעבירים על מדתם (אור יקר).
¹⁰ ועתה מים עמוקים הוא הקב"ה שהוא מים, והשפעות נגרות מהעמקים שבחכמתו לגלגל גלגולים שיהיה רצונו מתקיים ע"י עצה בלב יוסף, אותם הטעמים שחושבים בני אדם לעשות כך או כך הם גלגוליו של הקב"ה (אור יקר).
¹¹ שנתיעץ להרוג את יוסף (אור יקר).
¹² שהבין יוסף כוונתו ותקן הענין (אור יקר).
¹³ לשון קולטתו הרוח יהיה תל המתלקט (אור יקר). שהיה יושב עצמו בסדק א' שהיה בהר קטן אחד שהיה בו בקיעה אחת ובאותה בקיעה ישב עצמו והיה טרוד מהדרך ומכח טרדותו התחיל לישן שם ומלת קולטא פי' סדק ובקיעה מלשון פרסות קלוטות שפי' סדוקות (ד"א).
¹⁴ שלהבת אש (אור יקר).
¹⁵ חתיכת עץ משרש האילן ונפל על הנחש והרגו (ד"א).

<p>אזדקף ההוא בר נש ונפל ההוא קולטא¹ לעומקא דתחתוי ואשתזיב אתא רבי אבא לגביה א"ל אימא לי מאן עובדך דהא קב"ה רחיש לך אלין תרין נסין לאו אינון למגנא² א"ל ההוא בר נש כל יומאי לא אשלים לי בר נש בישא בעלמא דלא אתפייסנא בהדיה ומחילנא ליה</p>	<p>האיש, ראה את אותו הנחש כנגדו שהיה מת. הזדקף אותו האיש, ונפלה אותה הבליטה לעומק שתחתיה ונצול. בא אליו רבי אבא, אמר לו, אמור לי מה מעשיך, שהרי הקדוש ברוך הוא עשה לך שני הנסים הללו שאינם לחנם. אמר לו אותו האיש, כל ימי לא שלם לי איש רע בעולם שלא התפייסתי עמו ומחלתי לו.</p>
<p>ותו אי לא יכילנא לאתפייסא בהדיה לא סליקנא לערסי עד דמחילנא ליה ולכל אינון דמצערין לי ולא היישנא כל יומא לההוא בישא דאשלים לי ולא די לי <דא> אלא דמההוא יומא ולהלאה אשתדלנא למעבד עמהון טבא בכה רבי אבא ואמר יתיר עובדוי דדין מיוסף דיוסף הוו אחוי ודאי והוה ליה לרחמא עלוי אבל מה דעביד דא יתיר הוא מיוסף יאות הוא דקב"ה ירחיש ליה ניסא על ניסא</p>	<p>ועוד, אם לא יכולתי להתפייס עמו, לא עליתי על מטתי עד שמחלתי לו ולכל אותם שצערו אותי, ולא חששתי כל היום לאותו הרע ששילם לי. ולא די לי זה, אלא שמאותו היום והלאה עסקתי לעשות עמהם טוב. בכה רבי אבא ואמר, מעשיו של זה הם יותר מיוסף, שיוסף היו אחיו ודאי, והיה לו לרחם עליהם, אבל מה שזה עשה יותר מיוסף, נאה הוא שהקדוש ברוך הוא ירחיש לו נס על נס.</p>
<p>פתח ואמר (שם י ט) הולך בתום ילך בטח ומעקש דרכיו יודע הולך בתום ילך בטח³ דא ההוא בר נש דאזיל בארחהו דאורייתא ילך בטח⁴ דלא יכילו נזקי דעלמא לאבאשא ליה ומעקש דרכיו⁵ יודע מאן יודע דא הוא מאן דאסמי מארחא דקשוט ובעי גבי דחבריה⁶ יודע מהו יודע ישתמודע⁷ איהו בעיניהון דכל מארי דינא דלא יתאביד מנייהו דיוקנא דההוא בר נש בגין לאייתאה ליה לאתרא דינקמון מניה ובגין כך יודע ותא חזי ההוא דאזיל בארחה קשוט⁸ קב"ה חפי עליה בגין דלא אתידע ולא אשתמודע לגבי מאריהון דינא אבל מעקש דרכיו יודע וישתמודע לגבייהו זכאין אינון בני נשא דאזלי בארחה קשוט ואזלי לרוחצן על עלמא דלא דחלי אינון בעלמא דיין ולא בעלמא דאתי</p>	<p>פתח ואמר, "הולך בתום ילך בטח ומעקש דרכיו יודע". "הולך בתם ילך בטח", זה האדם ההוא שהולך בדרכי התורה. "ילך בטח", שלא יכולים נזקי העולם להרע לו. "ומעקש דרכיו יודע", מי "יודע", זה הוא מי שסוטה מדרך האמת ורוצה לגבות מחברו. "י. דע". מה זה "יודע", הוא יוכר בעיני כל בעלי הדין שלא יאבד מהם הדמות של אותו האדם, כדי להביא אותו למקום שינקמו ממנו, ולכן "יודע". ובא וראה, אותו שהולך בדרך אמת, הקדוש ברוך הוא מכסה עליו כדי שלא ייודע ולא יוכר לבעלי הדין. אבל מעקש דרכיו יודע ויכר להם. אשרי אותם בני האדם שהולכים בדרך אמת, והולכים לבטח על העולם, שהם אינם פוחדים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.</p>

¹ נפל הבקיעה היא למטה תחתיו ונצול (ד"א). פירוש קולטא אצטבא עשויה מן תל עפר וישן עליה ובא נחש להמיתו ונפק קוסטפא שרץ מין אפעה והרג הנחש ונפלה האצטבא לעומקא והאפעה והנחש עליה וניצול האיש משניהם ומ"ש קלוטות סדוק ולהפך כי החמור פרסותיו קלוטות והחזיר סדוקות וסימן קלוט במעי פרה בש"ס (הרשב"ב) (נ"א).

² אינון בחנם (ד"א).

³ היינו המתדבק בת"ת מדת אמת, דהיינו תום, והיינו שהוא מתנהג באמת (אור יקר).

⁴ שכך הת"ת הולך למלכות ומתלבש בו (אור יקר).

⁵ היינו שמתדבק בנחש העקש, א"כ ראוי שיודע למיודעיו שהם החצונים ובעלי הדין (אור יקר).

⁶ ירצה ממה שהוא תובע חבירו ונוטל ממנו (אור יקר).

⁷ שירשם בפיו והכרת פניו ענתה בו כדי שבעלי הדין יפגעו בו ויכירוהו ומסיפא דקרא נפקא לן השתא לרישא דקרא כי טעם הולך בתוך ילך בטח מפני שהקב"ה מכסה עליו (אור יקר).

⁸ וכל הליכותיו בתוך התום, הנה החצונים אין להם אחיזה במדה זו ונתעלה מהם, לכך ילך בטח, שהשכינה הנקראת בטחון תדבק בו (אור יקר).

<p>ויראו האנשים כי הובאו בית יוסף (בראשית מג יח) רבי יוסי אמר ווי לון לבני נשא דלא ידעי ולא מסתכלין בארחי דאורייתא ווי לון בשעתא דקב"ה ייתי למתבע לון דינא על עובדיהון ויקום גופא ונפשא למיהב חושבנא מכל עובדיהון עד לא יתפרשון נפשא מן גופא¹ וההוא יומא דדינא איהו² יומא דספרין פתיחן³ ומאריהון דדינא קיימין⁴ בגין דההוא זמנא⁵ קיימא נחש בקיומיה⁶ לנשכא ליה⁷ וכל שייפי מתרגשין לנביה⁸ ונשמתא אתפרשא מן גופא ואזלא ושטיא⁹ ולא ידעת לאן ארחה תהך¹⁰ ולאן אתר סלקין לה ווי לההוא יומא דרוגזא ונאיצו ההוא יומא בגין כך אבעי ליה לבר נש לארגזא יצריה כל יומא ולאדכרא קמיה ההוא יומא דייקום בדינא דמלכא דקא עאלין ליה תחות ארעא [לאתרקבא] [לאתרקבא] ונשמתא אתפרשא</p>	<p>"ויראו האנשים כי הובאו בית יוסף". רבי יוסי אמר, אוי להם לבני האדם שאין יודעים ואין מתבוננים בדרכי התורה. אוי להם בשעה שיבא הקדוש ברוך הוא לתבוע אותם על דין מעשיהם, ויקום הגוף והנפש לתת חשבון על כל מעשיהם, בטרם יפרדו הנפש מן הגוף. ואותו היום הוא יום הדין, היום שספרים פתוחים ובעלי הדין עומדים, משום שבאותו הזמן עומד הנחש בקיומו לנשוק אותו, וכל האיברים מתרגשים אצלו, והנשמה נפרדת מן הגוף והולכת ומשוטטת, ואין יודעת לאיזו דרך תלך ולאיזה מקום מעלים אותה. אוי לאותו היום, היום של רוגז ונאצה אותו היום. לכן צריך לאדם להרגיז את יצרו כל יום, ולהזכיר לפניו אותו יום שיעמוד בדין המלך, שמכניסים אותו תחת הארץ להרקב, והנשמה נפרדת</p>
<p>רב/א</p>	
<p>מניה</p>	<p>ממנו.</p>
<p>ותנן לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע¹¹ וישתדל אבתריה¹² אי אזיל מניה יאות¹³ ואי לא¹⁴ ישתדל באורייתא¹⁵ דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא אי אזיל מוטב ואי</p>	<p>ושנינו, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וישתדל אחריו. אם הולך ממנו, יפה, ואם לאו, יעסוק בתורה, שהנה אין לך דבר לשבור את היצר הרע אלא התורה. אם הולך, מוטב, ואם לא, יזכיר לו את יום המות, כדי לשבור אותו. כאן יש להתבונן,</p>

¹ קודם הפטירה עת הפרידה (אור יקר).

² לאדם פרטי (אור יקר).

³ מכל מעשיו טובים ורעים שהם שני ספרים כדכתיב וכל מעשיך בספר נכתבים (אור יקר).

⁴ לדון אותו בכל בתי דינים כפי מעשיו, ומה שיגזר מן הדין בעלי הדין מזומנים לקיים הגזרה (אור יקר).

⁵ ראש לכולם (אור יקר).

⁶ לשלוט באדם במיתה (אור יקר).

⁷ והיינו ואתה תשופנו עקב בסוף ימינו במיתה, ואינו כנחש הנושך באבר א', אלא נשיכתו הוא להיותו נכנס בין הנפש והגוף, ומבדיל בכל הקומה הגשמית לרוח החיים הקדושים, וזה כענין שהוא נכנס בין העשיה והעולם הגשמי ושולט בו, ממש כמוהו נכנס בין העשיה הגשמית אשר לאדם לעשיה הרוחנית שהם החיים ומבדיל בין החיים ובין הגוף בכל פרטי שעור קומתו (אור יקר).

⁸ שהרי סכינא חריפא הבדיל וחתך קשורי הנשמה עם הגוף (אור יקר).

⁹ בעוד שלא נקבר הגוף שאין לה רשות לעלות ואחר שנקבר שיש לה רשות לעלות "לא ידע וכו'" (אור יקר).

¹⁰ שאינה יודעת אם דרך זו טובה או זו, ואפילו שמזדקקין לה שלוחים להוליכה אינה יודעת (אור יקר).

¹¹ ירצה שילמד יצר הרע שיתפחד מיצר הטוב כעין עבד מאדוניו, ואדוניו מנהיגו בעגרה וירגז מאדוניו, מפני שגורם למעלה הקדושה גוערת בשטן ושולטת עליו, ויעשה כמי שיצר הטוב רודף אחרי יצר הרע ויצר הרע נרדף (אור יקר).

¹² אחר מדה זו תמיד, והרי ענין זה מצד המלכות ודאי (אור יקר).

¹³ שהרי לא הטריח הספירות העליונות (אור יקר).

¹⁴ שהוא מתגבר אפילו כנגד המלכות (אור יקר).

¹⁵ דהיינו כנגד ו"ק, שכח רחמים בהם יותר, ואין כח ליצר הרע הנחש טמא כ"כ (אור יקר).

<p>לאו ידבר ליה יומא דמותא¹ בגין לתברא ליה הכא אית לאסתכלא דהא דא הוא² יצר הרע ודא הוא מלאך המות וכי מלאך המות מתבר מקמי יומא דמותא והא איהו קטולא דבני נשא הוי ואשתמע דחדוה הוא דיליה ובגין כך אסמי לון לבני נשא תדיר בגין לאמשכא לון לדא</p>	<p>שהרי זה הוא יצר הרע וזה הוא מלאך המות, וכי מלאך המות נשבר לפני יום המות, והרי הוא ההורג של בני האדם, ונשמע שזו שמחה שלו, ולכן מסטה את בני האדם תמיד כדי להמשיכם לזה.</p>
<p>אלא ודאי מה דאתמר דיכור ליה בר נש ההוא יומא דמותא ודאי הכי הוא בגין דמתבר לבא דבר נש³ דהא יצר הרע לא שריא אלא באתר דאשתכח חדוה דהמרא וגסותא דרוחא וכד אשתכח רוחא תבירא כדין אתפרש מניה ולא שריא בהדיה ובגין כך בעי לאדכרא ליה יומא דמותא ויתבר גופיה ואיהו אזיל ליה תא חזי יצר טוב בעי חדוה דאורייתא ויצר רע חדוה דהמרא וניאופין וגסותא דרוחא ובגין כך בעי בר נש לארגזא (ליה) תדיר מההוא יומא רבא יומא דדינא יומא דחושבנא דלית ליה לבר נש לאגנא עליה אלא עובדוי דכשרן דאיהו עביד בהאי עלמא בגין דיגינו עליה בההיא שעתא</p>	<p>אלא ודאי מה שנתבאר שיזכור לו אדם אותו יום המות, ודאי כן זה, כדי לשבור את לב האדם, שהרי אין יצר הרע שורה אלא במקום שנמצאת שמחת היין וגסות הרוח, וכשנמצאת רוח שבורה, אז נפרד ממנו ואין שורה עמו, ולכן צריך להזכירו את יום המות, וישבור גופו, והוא הולך לו. בא וראה, יצר טוב צריך שמחה של תורה, ויצר הרע שמחה של יין ונאופים וגסות רוח, ולכן צריך אדם לרגוז (לו) תמיד מאותו היום הגדול, יום הדין, יום החשבון, שאין לו לאדם להגן עליו אלא מעשיו הכשרים שהוא עושה בעולם הזה, כדי שיגנו עליו באותה השעה.</p>
<p>תא חזי וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף (בראשית מג יח) ומה כלהו הוו גיברין כלהו תקיפין וחד עולימא דאייתי לון לביתא דיוסף⁴ דחלו כד ייתי קב"ה למתבע ליה לדינא לבר נש על אחת כמה וכמה בגין כך בעי ליה לבר נש לאזדהרא בהאי עלמא לאתתקפא ביה בקב"ה וישוי ביה רוחצניה דאף על גב דאיהו חטי⁵ >אי יהדר< (ויהדר) מניה בתיובתא שלמתא⁶ >הא< (דא) תקיף איהו ויתתקף ביה בקב"ה כאילו לא חטא דהא שבטין בגין דחטו על גניבת יוסף הוו דחלין דאלמלא לא חטו לא הוו דחלין כלל בגין דחובוי דבר נש מתברין >ל< ביה ולית ליה חילא כלל מאי טעמא דהא ההוא יצר הטוב אתבר עמיה ולית ליה חילא לאתתקפא [על ההוא] (בההוא) יצר הרע ועל דא כתיב (דברים כ ח) מי האיש הירא ורך הלבב >הירא מחובין< (דיראה דא מחובין) [מחובין] דבידוי דאינון תבירא דלבר נש דבר נש</p>	<p>בא וראה, "וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף". ומה כולם היו גבורים, כולם חזקים, ונער אחד שהביא איתם לבית יוסף פחדו, כשיבא הקדוש ברוך הוא לתבוע את האדם לדין, על אחת כמה וכמה. לכן צריך לאדם להזהר בעולם הזה להתחזק בקדוש ברוך הוא, וישים בו את בטחונו. שאף על גב שהוא חוטא, אם יחזור ממנו בתשובה שלימה, הרי הוא תקיף חזק, ויתחזק בו בקדוש ברוך הוא כאלו לא חטא. שהרי השבטים, משום שחטאו על גניבת יוסף היו פוחדים, שאלמלא לא חטאו לא היו פוחדים כלל, משום שחטאי האדם משברים את לבו, ואין לו כלל כח. למה, שהרי אותו יצר הטוב נשבר עמו, ואין לו כח להתחזק על אותו יצר הרע, ועל זה כתוב "מי האיש הירא ורך הלבב", הירא (שיראה זו) מן החטאים שבידו, שהם שוברים את הלב של האדם.</p>

¹ דהיינו סוד התשובה בינה שמשם בטולו והכנעתו והשכחתו (אור יקר).

² קסא ע"ב (הערת הזוהר).

³ בתשובה, ואין כלי לשרות בו יצר הרע החצוני מפני שנדבק בתשובה (אור יקר).

⁴ נער א' היה מוליכם לבית יוסף (ד"א).

⁵ לא יתייאש מן הרחמים ויאמר כיון דאטרדוה לההוא גברא מההוא עלמא להני מעלמא דין (אור יקר).

⁶ בדיני התשובה, שיחזור להתחזק בו שאין לך חולשא כחולשת חיל העונות (אור יקר).

<p>ותא חזי לכמה דריין! אתפרע קב"ה מאינן חובין דשבטין דהא לא אתאביד מקמיה דקב"ה כלום ואתפרע מדרא לדרא ודינא קיימא קמיה? תדיר עד דאתפרע ושרי דינא באתר דאצטריך מגלן מחזקיהו חזקיהו חב ההוא חובא דגלי סתירין דקב"ה³ לשאר עמין עעכו"ם דלא <הוה> אצטריך לגלאה וקב"ה שדר ליה לישיעיהו ואמר ליה (ישעיה לט ו) הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבותיך עד היום הזה וגו' תא חזי כמה גרים ההוא חובא בגין דגלי מה דהוה סתים⁴ דכיון דאתגלי⁵ אתייהיב דוכתא לאתר אחרא⁶ דלא אצטריך לשלטאה עליה בגין כך לאו ברכה שריא אלא באתר סתים ואוקמוה מה דאיהו [סתים ברכה] (הוה סתים וברכה דהוה) שריא עלוי כיון דאתגלי אתייהיב דוכתא לאתר אחרא לשלטאה עלוי</p>	<p>ובא וראה לכמה דורות נפרע הקדוש ברוך הוא מאותם חטאי השבטים, שהרי אין נאבד מלפני הקדוש ברוך הוא כלום, ונפרע מדור לדור, והדין תמיד עומד לפניו עד שנפרע, ושורה הדין במקום שצריך. מנין לנו, מחזקיהו. חזקיהו חטא את אותו החטא, שגילה את נסתרות הקדוש ברוך הוא לשאר העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שלא היה צריך לגלות, והקדוש ברוך הוא שלח את ישעיהו ואמר לו, "הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבותיך עד היום הזה" וגו'. בא וראה כמה אותו החטא גרם משום שגלה מה שהיה נסתר, שכיון שהתגלה, נתן המקום [שליטה] למקום אחר שלא צריך לשלוט עליו. לכן אין ברכה שורה אלא במקום נסתר. ובארוה, מה שהוא (היה) נסתר, הברכה (שהיתה) שורה עליו. כיון שנתגלה, ניתן מקום [שליטה] למקום אחר לשלוט עליו.</p>
<p>כתיב (איכה א ח) כל מכבדיה⁷ הזילוה⁸ כי ראו ערותה⁹ ואוקמוה אבל כל מכבדיה הזילוה דא הוא מלכות בבל דהא מתמן אשתדר דורון לירושלם דכתיב (ישעיה לט א) בעת ההיא שלח</p>	<p>כתוב "כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה", ובארוה. אבל "כל מכבדיה הזילוה" זו מלכות בבל, שהרי משם נשלח דורון לירושלים, שכתוב "בעת ההיא שלח מרוך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים</p>

¹ ירצה לא יאמר אדם היום לא עשיתי רעה, שאפילו מה שעשה זה כמה שנים נפרעים וראה מהשבטים לכך ישוב לפני קונו מהישנות עם כל החדשות והעיקר תלוי בתשובה (אור יקר).

² סטרא דשמאלא תובע העון, ועד שמחק מכל וכל לא יתרצה, ולכך יגבה ויחזור ויגבה עד שיבא הכל לחשבון (אור יקר).

³ היינו שהגויים הם כחות נחש הקדמוני, ואינו שולט אלא במלכות בהתפשטותה ביצירה בהיכלות מבחון, שמשם אחיזתו לבד. אמנם הנעלם הנפלא פנימה אין לו אחיזה, ולכך כל הדבר הרמוז במקום גבוה, אין לגלותו לאומות העולם, שמשליטם בנעלם, מקום שאין להם אחיזה. וכאשר ח"ו יתגלה אליהם יהיה ערוה, ר"ע בין ר"ה, ולזה לא היה לו לחזקיהו המלך לגלות לחצונים הדברים הנסתרים. וכמו שגלה למטה, כך ממש גלה למעלה ושלטו החצונים בעון הרע למקום גבוה, וזה היה סבה שיכלו החצונים ליכנס פנימה לפגום (אור יקר).

⁴ מקום בית קדש הקדשים ששם נקודת השפעת הברכות בסוד ברוך, כל הכורע בברוך, דהיינו יסוד משפיע בנקודת ציון לא היה ראוי לגלות בית התורף לחצוני משום שגרמו שם נדות (אור יקר).

⁵ פירוש שע"י הגלוי היה ח"ו יניקה לקליפה מיסוד נוק'. ולכך מלכות בבל החריב' בה"מ שהקלי' של בבל ינקה. מק"מ. וע"י הגלוי היה גלות וזהו כל מכבדיה הזילוה ר"ת מכה דינקה הקליפה מכ"ל שהוא יסוד פירוש יסוד נוקבא כי ראו ערותה. וד"ק (מאי"ן) (נ"א).

⁶ סוד הענין ארז"ל כי הלוחות שבארוה הרה להם חזקיה, ונודע שהארוה היא המלכות כמ"ש בפרשת ויקהל אית ארון ואית ארון וכו'. ולוחות התורה הם ה"ח וה"ג שביסוד דידיה, ולכך הלוחות היו ה' דברות בכל לוח. ותאות הקליפות לינק מיסוד דנוק', ואינם יכולים. וכשהראה חזקיה לוחות של ארון לבני בבל, אז באתערותא דלתתא וכו', גם למעלה נתגבר הקלי' וינקה ח"ו מיסוד דמלכות, ולכך אמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה דייקא, שהוא יסוד דידיה, ולכך לא החריב בית המקדש אלא מלכות בבל, שהקליפה שלהם היא שינקה ונתגברו בזה, והחריבו בית המקדש (מ"מ).

⁷ שלא יכלו לשלוט מקום הכבוד העליון כאומרו ובהיכלו כלו אומר כבוד (אור יקר).

⁸ גרם שם דם נדות נוזל מן המקור (אור יקר).

⁹ ושלט שם ערר"ה ר"ע שהפריד בין ר"ה, והיינו שלום יסוד, ואמת ת"ת יהיה בימי שיתדבקו בימי מלכותו, אמנם לעתיד יסתלק השלום והאמת דהיינו ו' ומשך ו' מן ה' (אור יקר).

<p>מרודך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו ומה כתיב בהו שלם לחזקיה מלך יהודה ושלם לאלהא רבא ושלם לירושלם כיון דנפק פתקיה מניה¹ אהדר ללביה ואמר לא יאות עבדיה לאקדמא שלמא דעבדא לשלמא דמאריה קם מכורסיה² ופסע ג' פסיען ואהדר פתקיה וכתב אחרנין תחותיהו וכתב הכי שלם לאלהא רבא שלם לירושלם ושלם לחזקיה ודא הוא מכבדיה</p>	<p>ומנחה אל חזקיהו". ומה כתוב בהם, שלום לחזקיהו מלך יהודה ושלום לאלהים הגדול ושלום לירושלים. כיון שיצא הפתק שלו ממנו, החזיר על לבו ואמר, לא נאה שעשיתי שהקדמתי את שלום העבד לשלום רבו. קם מכסאו ופסע שלש פסיעות, והחזיר את הפתק שלו, וכתב אחרים תחתיהם. וכך כתב, שלום לאלה הגדול, שלום לירושלים, ושלום לחזקיה. וזהו "מכבדיה".</p>
<p>רב/ב</p>	
<p>ולבתר הזילוח מאי טעמא הזילוח בגין כי ראו ערותה דאחוי לון חזקיה דאלמלא כך לא הזילוח לבתר ומגו דהוה זכאה חזקיהו יתיר אתעכב מלה מלאייתאה ולא אתא ביומוי דכתיב (ישעיה לט ח) כי יהיה שלום ואמת בימי ולבתר פקיד ההוא חובא לבנוי אבתריה כגוונא דא ההוא חובא דשבטין קאים עד לבתר בגין דדינא דלעילא לא יכיל לשלטאה עליהו³ עד דאשתכח שעתא⁴ לאתפרעא ואתפרע מינייהו ובגין כך כל מאן דאית חובין בידוי דחיל תדיר כמה דאת אמר (דברים כח סו) ופחדת לילה ויומם וגו' ועל דא (בראשית מג יח) ויראו האנשים כי הובאו וגו'</p>	<p>ואחר כך "הזילוח", למה "הזילוח". משום "כי ראו ערותה", שהראה להם חזקיה, שאלמלא כך לא הזילוח אחר כך. מתוך שחזקיהו היה יותר צדיק, התעכב הדבר מלבא, ולא בא בימיו, שכתוב "כי יהיה שלום ואמת בימי". ואחר כך פקד את אותו החטא על בניו אחריו. כדוגמא זו אותו החטא של השבטים עמד עד לאחר מכן, משום שהדין שלמעלה לא יכל לשלוט עליהם, עד שנמצא השעה להפרע ונפרע מהם. ולכן כל מי שיש בידו חטאים, תמיד פוחד, כמו שנאמר "ופחדת לילה ויומם" וגו'. ועל כן "ויראו האנשים כי הובאו" וגו'.</p>
<p>וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו וגו' (שם כט) רבי חייא פתח ואמר (משלי יג יב) תוחלת ממושכה מחלה לב ועץ חיים תאוה באה דא הוא דתנן דלית ליה לבר נש לאסתכלא⁵ בבעותיה לגבי קב"ה אי אתי אי לא אתי מאי טעמא בגין דאי איהו אסתכל ביה כמה מאריהון דדינא אתו לאסתכלא ביה בעובדוי ורזא איהו</p>	<p>"וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו" וגו'. רבי חייא פתח ואמר, "תוחלת ממושכה מחלה לב ועץ חיים תאוה באה". זהו ששינונו, שאין לאדם להתבונן בבקשתו אל הקדוש ברוך הוא אם באה ואם לא באה. למה, משום שאם הוא מתבונן בה, כמה בעלי הדין באים להתבונן במעשיו. וסוד הוא, שהרי אותה ההתבוננות שהוא</p>

¹ מיד שיצא הכתב מידו (ד"א).

² ולפי זה נבוכדנצר הוא בנו, אבל לפי ש"ס נ"נ הוא שפסע, א"כ אינו בנו של מרודך (אור יקר).

³ שמדת רחמים מלמדת זכות עליהם, שהם לשם שמים כווננו, והקב"ה גרם להם והביא המעשה לידם לקיים עצות מרחוק, וממש נשתתפה שכינה עמהם לגלגל הגלגולין, א"כ אינם חייבים. אמנם מצד הדין החזק, כיון שנדחת השכינה בגלות ולא עמדה מדת הרחמים במקומה, התחיל הדין לתבוע תביעה זו, ולכך לא תבעוה אלא בחרבן בית שני, שגלתה שכינה בגלות שלימה ונסתמו הרחמים מכל וכל, והיה כח בדין לשלוט עליהם (אור יקר).

⁴ ומעין זה לכל אדם בפרטי ענייניו לו ולבניו אחריו (אור יקר).

⁵ היינו עיון תפלה, שמעיין בתפלתו, ונראה לו שהוא הגון וראוי להתקבל תפלתו, ולכך מעורר בעלי הדין עליו לקטרגו על עוונותיו, והיא החצונים נקראים מחלת לב, שהם כואבים השכינה שהיא נקראת לב, וגם מפני שגורמין לתחתונים מכאובי לבותם בצרות ומיתות ורעות בני אדם, והכל ענין א' שפוגמין ברע למעלה ופועלים למטה, לכך יניח התפלה שהיא מלכות ולא יעיין בה, שהנחש כרוך אחריה, ויתפוס בת"ת שאין החצונים מגיעים שם, מפני שהוא עץ חיים, מהספירות העליונות חכמה ובינה כנודע, ואז תאוה שהיא מלכות באה לפניו למעלה, ויתנו לה צרכי האדם הזה ושאלותיו, שאין החצון מעכב ולא שולט כלל, ונקראת המלכות תאוה מפני שכל תפלות תאוה בני אדם היא, והת"ת מתאוה לה בהתעוררותה מלמטה בתפלות כלל העולם (אור יקר).

<p>דהא ההוא אסתכלותא דאיהו מסתכל בההוא בעותא גרים ליה למחלת לב מאי מחלה לב דא איהו מאן דקאים תדיר עליה דבר נש לאסמאה לעילא ותתא ועץ חיים תאווה באה תנינן מאן דבעי דקב"ה יקבל צלותיה ישתדל באורייתא דאיהו עץ חיים וכדין תאווה באה מאן תאווה דא הוא דרגא דכל צלותין דעלמא בידיה ועאיל לון קמי מלכא עלאה כתיב הכא באה וכתוב התם (אסתר ב יד) בערב היא באה ודא הוא תאווה באה¹ באה קמי מלכא עלאה לאשלמא רעותא דההוא בר נש</p>	<p>מתבונן באותה הבקשה, גורמת לו למחלת לב. מה זה מחלת לב, זהו מי שעומד תמיד על האדם להסטיין למעלה ולמטה. "ועץ חיים תאווה באה". שנינו מי שרוצה שהקדוש ברוך הוא יקבל את תפילתו, יעסוק בתורה, שהיא עץ חיים, ואז תאווה באה. מי התאווה, זהו הדרגה שכל תפלות העולם בידיה, ומכניסה אותם לפני המלך העליון. כתוב כאן "באה", וכתוב שם "בערב היא באה". וזוהי "תאווה באה", באה לפני המלך העליון להשלים את רצון אותו האיש.</p>
<p>דבר אחר תוחלת ממושכה מחלה לב דא הוא אתר² דאתיהיב ההיא מלה באתר אהרא דלא אצטריך ואתמשכא עד דאתיהיב מידא לידא ולזמנין דלא ייתי מאי טעמא בגין דאתפשטא ואתמשכא בכל אינון ממנן לנחתא ליה לעלמא ועץ חיים תאווה באה דא הוא תוחלת דלא אתמשכא בגין אינון ממנן רתיבין אלא דקב"ה יהיב (לון) [ליה] לאלתר בגין דכד אתמשכא בין אינון ממנן רתיבין כמה אינון מאריהון דדינא דאתיהיב לון רשותא לעיינא ולאסתכלא בדיניה עד לא ינתנון ליה ומה דנפיק מבי מלכא ואתיהיב ליה לבר נש בין דוכי בין דלא זכי אתיהיב מיד ודא הוא עץ חיים תאווה באה</p>	<p>דבר אחר, "תוחלת ממושכה מחלה לב", זהו המקום שנתן אותו הדבר במקום אחר שאינו צריך, ונמשך עד שנתן מיד ליד, ולפעמים שלא יבא. למה, משום שמתפשט ונמשך בכל אותם הממונים להוריד אותו לעולם. "ועץ חיים תאווה באה", זוהי התוחלת שלא נמשכת, לפי אותם ממוני המרכבות, אלא שהקדוש ברוך הוא נותן (להם) לו מיד, משום שכאשר נמשכת בין אותם ממוני המרכבות, כמה הם בעלי הדין שניתנת להם רשות לעין ולהסתכל בדינו טרם יתנו לו. ומה שיצא מבית המלך ונתן לו לאדם, בין שזוכה בין שלא זוכה, נתן מיד, וזהו "עץ חיים תאווה באה".</p>
<p>דבר אחר תוחלת ממושכה דא יעקב דאתמשכא ליה³ תוחלתא דיוסף עד זמן אריך ועץ חיים⁴ תאווה באה דא הוא בנימן דהא מזמנא דתבע ליה יוסף עד ההוא זמנא דאתא לגביה לא הוה אלא זמנא זעיר דלא אתמשכא ההוא זמנא</p>	<p>דבר אחר, "תוחלת ממושכה", זה יעקב, שנמשכה לו התוחלת של יוסף עד לזמן ארוך. "ועץ חיים תאווה באה", זה הוא בנימין, שהרי מזמן שבקש אותו יוסף עד אותו זמן שהוא בא אליו לא היה אלא זמן מועט, שאותו הזמן לא נמשך. זהו שכתוב</p>

¹ פירוש דע"י עץ חיים לימוד התורה גורם זיווג וזהו תאווה גימטריא בית באה לז"א פב"פ וגם באה גימטריא ח' שהיא מדה שמינית מבינה כידוע ומשם נענה בשאלתו וד"ק (מא"י) (נ"א).

² הענין שהתוחלת היא שאלת האדם בתפלתו שהוא מייחל אותה, ולפעמים היא ממושכה שנמשכת דרך כל המדרגות וכחות הדין, וכל א' מלמד קטיגוריא על האדם, אם ראוי לינתן לו, שאלה זו ואם אינו ראוי ויתגלגל הענין מבית דין לבית דין, והנה לזה יתעכב זמן עד בואה דרך כל בתי דינים, וידונו בה כפי הראות בכל בית דין ובית דין, ולפעמים ימצא קטיגור שיעכב בקטרוגו השאלה כולה שלא ינתן לו כלל, ומה גם אם בין זה לזה עשה שלא כהוגן שהתעכב מכל וכל מצד הקטרוג רעתו שעשה בשעתו. ולפעמים תבא מב"ד העליון חתומה ושלימה, ולא ינתן לבתי דינים לבדוק בה אלא היא משאת מאת פני המלך, ולא יבדק בבתי דינים כלל, דהיינו עץ חיים ממש משם תאווה באה ולא תבדק (אור יקר).

³ הענין שיעקב גופא, ומכיון שהתחיל הזווג להתעורר, עד גמר הענין נמשך כמה עד שיתוקן המלכות עד שתטבול ותעלה בין ב' זרועות כדי שיתעורר היסוד אל הזווג, לכך בין יעקב ליוסף תוחלת שהיא מלכות היא ממושכה ויש מחלת לב עד שתטהר המלכות מדיניה וישפיעם למטה כדי שתתעלה אמנם עץ חיים דהיינו היסוד עץ (אור יקר).

⁴ היינו היסוד עץ פרי עושה פרי דהיינו א"ל ח"י שהוא משפיע החיים למלכות אין בין התעוררות היסוד להתאוות המלכות עד שתבא שום עכוב אלא מיד תאווה שהיא מלכות בנימן נקודת ציון בסוד ויהי בצאת נפשה כדפי' לעיל ועיקרו בפרשת ויצא מיד באה ליוסף, והיינו בן אמו ודאי אמו רחל בחי' גופא ליעקב ו"ק ב"ק דהיינו גופא בגופא, אמנם בנימין בן אמו נקודה ידועה ברחל (אור יקר).

<p>הה"ד (בראשית מג כט) וישא עיניו וירא את בנימן אחיו בן אמו מאי בן אמו דדיוקניה דאמיה! הוה ביה והוה דמי דיוקניה לדיוקנא דרחל בגין כך כתיב וישא עיניו וירא את בנימן אחיו בן אמו</p>	<p>"וישא עיניו וירא את בנימן אחיו בן אמו". מה זה "בן אמו", שדמות אמו היתה בו, והיתה דומה דמותו לדמות רחל, לכן כתוב "וישא עיניו וירא את בנימן אחיו בן אמו".</p>
<p>רבי יוסי אמר והא כתיב בקדמיתא וירא יוסף אתם את בנימן והשתא כתיב וישא עיניו וירא את בנימן אחיו מאי ראייה הכא אלא חמא ברוחא דקודשא² לבנימן דחולקיה הוה עמהון בארעא ובחולקיה דבנימן ויהודה תשרי שכינתא דהא חמא ליה ליהודה ובנימן [ד]בחולקיה הוה מקדשא³ ודא הוא וירא יוסף אתם את בנימן ליה חמא עמהון ויוסף דהוה אחוה לא חמא עמהון בהווא חולקא אוף הכא וישא עיניו⁴ וירא את בנימן אחיו בן אמו מה כתיב בתריה וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות ויבא החדרה ויבך שמה</p>	<p>רבי יוסי אמר, והרי כתוב בראשונה "וירא יוסף אתם את בנימן", וכאן כתוב "וישא עיניו וירא את בנימן אחיו", איזו ראייה כאן. אלא ראה ברוח הקודש את בנימן, שחלקו היה עמהם בארץ, ובחלקם של בנימן ויהודה תשרה השכינה, שהרי ראה את יהודה ואת בנימן שבחלקם יהיה המקדש. וזהו "וירא יוסף אתם את בנימן", ראה אותו עמהם, ואת יוסף שהיה אחיו לא ראה עמהם באותו החלק. אף כאן, "וישא עיניו וירא את בנימן אחיו בן אמו". מה כתוב אחריו, "וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות ויבא החדרה ויבך שמה".</p>
<p>רבי חזקיה פתח ואמר (ישעיה כב א) משא גיא חזיון מה לך אפוא כי עלית כלך לגגות. תא חזי הא אוקמוה בזמנא דאתחריב בי מקדשא והומו מוקדין ליה בנורא⁵ סליקו כל אינון כהני</p>	<p>רבי חזקיה פתח ואמר, "משא גיא חזיון מה לך אפוא כי עלית כלך לגגות". בא וראה, הרי פרשוה (אבות דר"נ פ"ד מ"ה), בזמן שנחרב בית המקדש והיו שורפים אותו באש, עלו כל אותם הכהנים</p>
<p>ר/ג א</p>	
<p>על כותליהון <נ"א גניהון> דמקדשא וכל מפתחין בידיהו⁶ ואמרו עד הכא הוינא גזברין דילך מכאן ואילך טול דילך אבל תא חזי גיא</p>	<p>על כתלי (גגות) המקדש, וכל המפתחות בידיהם, ואמרו, עד כאן היינו גזברים שלך, מכאן ואילך קח את שלך. אבל בא וראה, "גיא חזיון", זו השכינה שהיתה במקדש, וכל בני העולם היו יונקים ממנה יניקת</p>

¹ לדיוקנא דרחל, שכל חשק הנקבה שם נכללות כל אבריה שם (אור יקר).

² סוד המלכות מן החכמה לבנימן, אותה נקודה שהיא נקשרת עם ה"ב אבנים שהם השבטים, ולכך יהודה מקבץ כל הרוחניות כל האברים ונקשר עם בנימן, לכך לא נחלקו לעולם יהודה ובנימן, ונעלם בנימן בין יהודה מפני שהוא מקום צנוע לא ניכר (אור יקר).

³ שבו סוד הבחי' כולם, והנקודה האמצעית היה בין שניהם, הלכך בנימן נדבק בנקבה ויוסף הוא מהזכר, ולכך יוסף ממעלה למטה ובנימן חלק כל השבטים ממטה למעלה, ועם היותו בן אמו ונדבקים מצד רחל יוסף ובנימן, וזה חלק לעצמו בעולם הזכר וזה חלק לעצמו בעולם הנקבה (אור יקר).

⁴ ולא היה עת זווג ויחוד שיעקב גופא אינו שם לכך נכמרו רחמיו ואין כח להגלות אליהם (אור יקר). פי' אע"פ שפסוק זה איצטריך לגופיה אפ"ה מדהא לדרשא הא נמי לדרשא כשם שוירא יוסף הוא ברוח הקדש הכי נמי וירא את בנימן אחיו הוא ברוח"ק שראה חורבן ב"ה שבחלק בנימן ולכך בכה והביא משא גיא חזיון (מ"מ).

⁵ בית המקדש הוא בחי' המלכות, והכהנים הם בחי' החסד, וכיון שראו שהשיב אחר ימינו [בשריפת בית המקדש] סליקו וכו' (אור יקר).

⁶ מפתחות הם בחי' היסוד, וחלקי הכהנים שהיא בחי' החסד אחוז ביסוד, שהם שושבינין דמטרוניתא [עי' רח"ו בח"ג קנ ע"א שהם מעוררים מ"ן, ועי' שעה"פ שמיני: שאהרן [כשושבינין דמלכא] הוא יסוד דאבא, והוא מכונן [ומתקן] – שער מאמרי רשב"י מד ע"א] את הנוק'. ושם בספר שופטים משמע שהוא לשון של שומר שלה. ועי' רמ"ז ח"ג קעז ע"ב שהוא המזווג המלכה עם בעלה בהורדת החסדים להמתיק גבורותיה], ועתה סלקו המפתחות מן המלכות כלפי מעלה, והיינו שהכהן יסוד מצד החסד גובר, ועתה שהדין שולט מתעלה מקור הברכות לבינה, וחסד השיב אחר בסוד אחרים, ולכן נפלו לאש הדין ונשרפו באש הגבורה השורף במלכות המקדש (אור יקר).

<p>חזיון¹ דא שכינתא דהות במקדשא² וכל בני עלמא מינה הוו ינקין יניקו דנבואה דאף על גב דכל נביאין קא הוו מתנבאין מאתר אחרא מגווה הוו ינקין נבואתהון ועל דא אתקרי איהי גיא חזיון חזיון הא אוקמוה דאיהו חזיו דכל גוונין עלאין</p>	<p>הנבואה. שאף על גב שכל הנביאים היו מתנבאים ממקום אחר, מתוכה היו יונקים את נבואתם, ועל כן היא נקראת "גיא חזיון". "חזיון", הנה פרשוה שהוא המראה של כל הצבעים העליונים.</p>
<p>מה לך איפה³ כי עלית כלך לגגות דהא כד אתחרב מקדשא שכינתא אתאת וסליקת בכל אינון אתריין דהוה מדורה בהו בקדמיתא והות בכת על בית מדורה⁴ ועל ישראל דאזלו בגלותא ועל כל אינון צדיקי⁵ וחסידי⁶ דהוו תמן ואתאבידו ומנלן דכתיב (ירמיה לא יד) כה אמר יהוה קול ברמה⁷ נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה והא אתמר וכדין קב"ה שאיל לה⁸ לשכינתא ואמר לה מה לך איפה⁹ כי עלית כלך לגגות מהו כלך דהא (עלית סלקא) <כי עלית> סגיא מהו כלך לאכללא בהדה כל חילין וכל רתיכין אחרנין דכלהו בכו עמה על חרבן בי מקדשא ובגין כך מה לך איפה אמרה קמיה וכי בני בגלותא ומקדשא אתוקרא ואנא מה לי הכא שריאת ואמרת (ישעיה כב ב) תשואות מלאה¹⁰ עיר¹¹ הומיה¹² קריה¹³ עליזה¹⁴ חלליך לא חללי חרב ולא מתי מלחמה על כן אמרתי שעו מני אמרר</p>	<p>"מה לך אפוא כי עלית כלך לגגות", שהרי כשנחרב המקדש, השכינה באה ועלתה לכל אותם המקומות שהיה בהם מדורה בראשונה, והיתה בוכה על בית מדורה, ועל ישראל שהלכו לגלות, ועל כל אותם החסידים והצדיקים שהיו שם נאבדו. ומנין לנו, שכתוב "כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה", והרי נתבאר. ואז הקדוש ברוך הוא שואל את השכינה ואומר לה, "מה לך אפוא כי עלית כלך לגגות". מה זה "כלך", שהרי כי עלית זה מספיק, מה זה "כלך", להכליל עמה כל הצבאות והמרכבות האחרים שכולם בכו עמה על חרבן בית המקדש. ולכן "מה לך אפוא". אמרה לפניו, וכי בני בגלות, והמקדש נשרף, ואני מה לי כאן, התחילה ואומרת, "תשואות מלאה עיר הומיה קריה עליזה חלליך לא חללי חרב ולא מתי מלחמה על כן אמרתי שעו מני אמרר בבכי" וגו'. והנה בארנו, שהקדוש ברוך הוא אמר לה "כה אמר ה'</p>

¹ דא שכינתא, שהיא בבית המקדש מראה וחזיון שבה חוזים כל הנביאים נבואתם ע"י נ"ה המשפיעים בה ומתלבשים בה, והיינו שהיא גי למטה והם למעלה נ"ה שהם שוקיו עמודי שש, ששה וששה הם י"ב והמייחד י"ג, והיינו גי חזיון, שכל המדרגות נראין במלכות שהיא עמוקה למטה גיא הזה (אור יקר).

² הוא הנהר הגדול המתחלק לד' ראשים שהם סוד ד' מוחין שיורדים מעדן עילאה סתימאה, שהם כנגד ד' אותיות שם הו"ה ב"ה, והוא שפע המוחין המתפשט בז"א (פת"ש שבירה ה).

³ ירצה למה את מתלהבת בדיניך כי עלית ונסתלקת לגגות הם בחינות עליונות על בחי' המקדש הם גגות לה, דהיינו גג ו"ק על בחינותיה במקדש והיתה בוכה בדיני' שהבכי דין ברחמים, והיא בכת על ג' ענינים (אור יקר).

⁴ היא בעצמה (אור יקר).

⁵ מצד היסוד (אור יקר).

⁶ מצד החסד (אור יקר).

⁷ שקולה עולה אל הבינה שהיא מצד החכמה רמה על הספירות (אור יקר).

⁸ היא הבינה המתפעלת מהתעוררותה (אור יקר).

⁹ למה ההתעוררות הזה באף ודין, ואין העליה כסדר לקשר הכחות בנקודה א' בדקות, אלא "עלית" כולך דרך ערבוביא בפירוד ההיכלות כאומר הן אראלים צעקו חוצה, שאינם נכללים בהיכלין דדכורא מלאכי שלום שהם מדכורא מר יבכיון ואינם נכללים והיינו עלית כולן לגגות (אור יקר).

¹⁰ במקום שהיה לה להתמלאות מהתעוררות התחתונים ומעשיהם ותקונם, נתמלאה תשואות מהדינים הנעשה בהם וצעקתם (אור יקר).

¹¹ המלכות (אור יקר).

¹² הומה למעלה ובוכה לאותיות י"ה (אור יקר).

¹³ משכן לאותיות י"ה (אור יקר).

¹⁴ מ"ק מהבינה והדין הנעשה בהם קשה מאד (אור יקר).

<p>בבכי וגו' והא אוקימנא דקב"ה אמר לה (ירמיה לא טו) כה אמר יהו"ה מנעי קולך מבכי וגו'</p>	<p>מנעי קולך מבכי" וגו'.</p>
<p>ותא חזי מיומא דאתחריב בי מקדשא לא הוה יומא דלא אשתכח ביה לווטין בגין דכד בי מקדשא הוה קיים הווי ישראל פלחין פולחנין וקרבין עלוון וקרבנין ושכינתא שריא בבי מקדשא עליהו כאמא דרביעא על בנייא! והווי כל אנפיין נהירין עד דאשתכחו ברכאן לעילא ותתא ולא הוה יומא דלא אשתכח ביה ברכאן וחדוון והווי ישראל שריין לרחצן בארעא וכל עלמא הוה אתון בגינייהו השתא דאתחריב בי מקדשא ושכינתא עמהון בגלותא לית לך יומא דלא אשתכח ביה לווטין ועלמא אתלטיא וחדוון לא אשתכחו לעילא ותתא וזמין קב"ה לאקמא לה לכנסת ישראל מעפרא כמה דאתמר ולמחדי עלמא בכלא כמה דאת אמר (ישעיה נו ז) והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפלתי וגו' וכתוב (ירמיה לא ח) בבכי יבואו ובתחנונים אובילים כמה דבקרמיתא דכתיב (איכה א ב) בכה תבכה בלילה ודמעתי על לחיה הכי נמי לבתר בבכי יתהדרון דכתיב בבכי יבאו וגו'</p>	<p>ובא וראה, מיום שנחרב בית המקדש, לא היה יום שלא נמצאו בו קללות, משום שכאשר בית המקדש היה קיים, היו ישראל עובדים עבודות ומקריבים עולות וקרבנות, והשכינה שורה בבית המקדש עליהם כמו אם שרובצת על בניה, והיו כל הפנים מאירות, עד שנמצאו ברכות למעלה ולמטה, ולא היה יום שלא נמצאו בו ברכות ושמחות, והיו ישראל שרויים לבטח בארץ, וכל העולם היה נזון בגללם. עכשיו שנחרב בית המקדש, והשכינה עמהם בגלות, אין לך יום שלא נמצאים בו קללות, והעולם מקולל, ואין נמצאות שמחות למעלה ולמטה. ועתיד הקדוש ברוך הוא להקים את כנסת ישראל מן העפר, כמו שנתבאר, ולשמח את העולם בכל, כמו שנאמר "והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי" וגו', וכתוב "בבכי יבאו ובתחנונים אובילים". כמו שבהתחלה, שכתוב "בכו תבכה בלילה ודמעתי על לחיה", כך גם כן לאחר כך, בבכי יחזרו, שכתוב "בבכי יבאו" וגו'.</p>
<p>הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמוריהם (בראשית מד ג) רבי אלעזר אמר הכא אית לאסתכלא אי אינון הווי אזלי ואשתדרו מה לן למכתב באורייתא המה וחמוריהם אלא² בגין דכתיב (שם מג יח) ולקחת אותנו לעבדים ואת חמורינו בגין כך והאנשים שלחו המה וחמוריהם בגין דלא ישתארוני אינון וחמוריהון³ כדקאמרו פתח ואמר⁴ (שם כב ג) וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו וגו' ההוא בקר דאברהם הוה נהיר לקיימא עליהו <בזכותיה> (בזכותהון) כדין זכותא דאברהם קיימא עליהו ואזלו בשלם</p>	<p>"הבוקר אור והאנשים שלחו המה וחמוריהם". רבי אלעזר אמר, כאן יש להתבונן, אם הם היו הולכים ונשלחים, למה לנו לכתוב בתורה "המה וחמוריהם". אלא משום שכתוב "ולקחת אותנו לעבדים ואת חמורינו", לכן "והאנשים שולחו המה וחמוריהם", כדי שלא ישארו הם וחמוריהם כמו שאמרו. פתח ואמר, "וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו" וגו'. אותו הבוקר של אברהם היה מאיר לעמוד עליהם בזכותו, אז זכותו של אברהם עמדה עליהם והלכו בשלום ונצלו מן הדין, משום שאותה השעה עמד עליהם</p>

¹ היינו בחי' מרכבתה על ישראל שהיא אופן א' בארץ, ומצד התעוררותה למעלה ע"י בניה, אלא שהם ו' בנים והאם רובצת עליהם נוטלת תיקון' לעורר אביהם הזכר על ידי אהבתם והיינו אם על הבנים (אור יקר).

² פירוש כי הנהרגים בטענת גנבים נכסיהם למלך כי ממונים מגניבה שאין לו תובעים וזהו חמורינו ואת ממונינו והשתא שולחו המה וחמוריהם פירוש נכסיהם. ז"ח. (ולכאורה ק"ק במ"ש דבטענת גנבים נכסיהם למלך דמשמע דשאר הרוגי מלכות אין נכסיהם למלך והלא קי"ל כרבנן בסנהדרין דף מ"ט דהרוגי מלכות נכסיהם למלך ואפשר דסבר כמו שנסתפק הרשב"א בתשובה סימן אל"ף קנ"ט דבאו"ה לא נאמר זה ודו"ק (מא"ן) (נ"א).

³ השבטים היו מתפחדים שלא ישארו חומר גופיהם עצמם במצרים ולא יקומו לעתיד לבוא לזה כתיב הבוקר של הגאולה אור והאנשים שולחו המה וחמוריהם באותם הגופות עצמם, וכ"ש שעצמותיהם נקבור בארץ ישראל (מ"מ).

⁴ השתא רוצה לדרוש וחמוריהם רמז דבזכות אברהם אע"ה דהשכים ויחבוש חמורו ניצולו. ז"ח עש"ב (נ"א).

<p>ואשתזיבו מן דינא בנין דההיא שעתא קיימא עלייהו דינא לאתפרעא מנייהו בר דזכותא דההוא בקר דאברהם אנין עלייהו ואשתלחו מן דינא דלא שליט עלייהו בההוא זמנא</p>	<p>הדין להפרע מהם, רק שזכות אותו הבוקר של אברהם הגינה עליהם ונשלחו מן הדין, שלא שלט עליהם באותו זמן.</p>
<p>רבי יהודה פתח (ש"ב כג ד) וכאור בקר יזרח שמש דא הוא נהורא דההוא בקר¹ דאברהם יזרח שמש דא הוא שמשא דיעקב דכתיב (בראשית לב לא) ויזרח לו השמש (שמואל ב' שם) בקר לא עבות דההוא בקר לא איהו עבות כל כך אלא (שם) מננה ממטר² נגה ממטר (דאיהו מטר דאתי) [איהו] מסטרא דיצחק דההוא מטר אפיק דשא מארץ דבר אחר וכאור בקר בההוא³²⁵ נהירו דבקר דאברהם</p>	<p>רבי יהודה פתח ואמר, "וכאור בוקר יזרח שמש", זהו האור של אותו בוקר של אברהם. "יזרח שמש", זהו השמש של יעקב, שכתוב "ויזרח לו השמש". "בוקר לא עבות", שאותו בוקר הוא לא כל כך עבות [דינים], אלא "מננה ממטר". "נגה ממטר" הוא המטר שבא מצד יצחק, שאותו מטר מוציא דשא מן הארץ. דבר אחר, "וכאור בוקר", באותו אור הבוקר של אברהם</p>
<p>רנ/ב</p>	
<p>יזרח שמש דא הוא יעקב דנהירו דיליה כנהירו דההוא בקר בקר לא עבות בנין דההוא בקר⁴ לאו איהו חשוך אלא נהיר⁵ דהא בשעתא דאתי בקר לא שלטא דינא כלל⁶ אלא כלא נהיר בסטרא דאברהם⁷ מננה ממטר דא הוא סטרא דיוסף⁸ הצדיק דאיהו אמטיר על ארעא לאפקא דשאה וכל טיבו דעלמא⁹</p>	<p>יזרח שמש, זהו יעקב, שאורו כאורו של אותו בוקר. "בוקר לא עבות", משום שאותו בוקר אינו חשוך אלא מאיר, שהרי בשעה שבא הבוקר, הדין לא שולט כלל, אלא הכל מאיר בצד של אברהם. "מננה ממטר", זהו הצד של יוסף הצדיק, שהוא ממטיר על הארץ להוציא דשא וכל טוב העולם.</p>
<p>אמר רבי שמעון תא חזי בשעתא דליליא עאל ופריש גדפוי על עלמא כמה גרדיני¹⁰ מהירין¹¹ זמינין לנפקא¹² ולשלטאה בעלמא וכמה מאריהון</p>	<p>אמר רבי שמעון, בא וראה, בשעה שנכנס הלילה ופורש כנפיו על העולם, כמה שומרים מזיקים מזומנים לצאת ולשלוט בעולם, וכמה בעלי הדינים</p>

¹ פי' ה"ח שבאו מיסוד דאימא לז"א ומהם הוא תיקונו כנודע, שעטרא דחסד הוא לז"א ושיעור הכתוב וכאור בוקר כשיאיר הבוקר שהם החסדים אזי יזרח שמש שהוא ז"א (מ"מ).

² יובן במ"ש באוצ"ח שהחסדים לוקחים בחי' קצתית מהגבורות בשעת מיתוקם, וז"ש בוקר לאו איהו עבות כ"כ שר"ל שאין בו שום דין אלא מנוגה ממטר פי' כשמתחברים עם הגבורות וז"ש איהו מטר דאתי מסטרא דיצחק (מ"מ).

³ ור"ל בהאר"ח שאימא שהם זכים ומאירים, כך הארת ז"א כ' של "וכאור" היא כ' הדמיון (מ"מ).

⁴ פי' זה הפך הקודם, וירצה בוקר וחסד זה לא עבות, אין בו חצוני ועביות הדין, מפני שבשעת שליטת החסד הזה משבית דין הגבורה מכל וכל וממתקו, בענין שאין הדינים התחתונים נכללים בו (אור יקר).

⁵ פי' שהחסדים אפילו כשמתפשטים אינם משתנים כמו הגבורות, אלא הולכים ומאירים, וזש"ה בוקר שהם החסדים לא עבות, שאין בהם עביות כמו הגבורות (מ"מ).

⁶ לשלוט החצונים ועם היות שזווג עליון בשתי זרועות (אור יקר).

⁷ דהיינו אפילו גבורה נכללת בחסד (אור יקר).

⁸ ירצה יוסף יש בו אור מן הימין, והמטר בו אינו מטר הדין כמו מטר הגבורה, אלא מטר השפע רסיסי הזרע, זה אמר "דא הוא סטרא דיוסף" לא אמר יוסף ממש אלא סטרא דיוסף, שהוא נוגה מצד מעלה ומטר מצד מטה שהם ב' בחי' (אור יקר). פי' הארות שנותן היסוד למלכות (מ"מ).

⁹ היינו דשא מארץ, וענין היחוד הזה, והזרע הזה הוא כאור בוקר, כהאיר חסד כאור בוקר גשמי ממש (אור יקר).

¹⁰ הם ממונים ללכוד בני אדם (אור יקר).

¹¹ לשון שרגא בטיהרא דהיינו שהם פשוטים מכלי גשם כצהרים (אור יקר). חיילות אורות בעלי דינים וכן גרדיני נימוסין הממונים על עוברי דת ונימוסי בני העולם (ד"א).

¹² ממקום מחבואם דהיינו נוק' דתהומא רבא (אור יקר).

<p>דינין! מתערין בכמה סטריין לזנייה² ושלטי על עלמא כיון דאתי צפרא ונהיר כלהו מסתלקי ולא שלטי וכל חד וחד עאל לדוכתיה ותב לאתריה כמה דאת אמר (בראשית מד ג) הבקר אור דא בקר דאברהם (שם) והאנשים שלחו אלין מאריהון דדינא³ דהוון שלטין בליליא המה וחמוריהם²⁶⁴ אינון גרדיני נימוסין דאתיין מסטרא דמסאבא דלאו אינון קדישין ולא שלטין ולא אתחזון מכי אתי צפרא</p>	<p>מתעוררים בכמה צדדים למינם, ושולטים על העולם. כיון שמגיע הבוקר ומאיר, כולם מסתלקים ולא שולטים, וכל אחד ואחד נכנס למקומו ושב למקומו. כמו שנאמר "הבוקר אור", זה בוקר של אברהם. "והאנשים שולחו", אלו בעלי הדין, שהיו שולטים בלילה. "המה וחמוריהם", ("המה" אותם בעלי הדינים שאמרנו, "וחמוריהם") הם שומרי החוקים שבאים מצד הטומאה, שאינם קדושים ולא שולטים ולא נראים מאז שבא הבוקר.</p>
<p>ואינון מסטר אינון חמרי גרדיני נימוסין⁵ דקאמרן דהא לית לך דרגין עלאין דלא איתאי <בהו> ימינא ושמאלא רחמי ודינא דרגין על דרגין קדישין מסטרא דקדושה ומסאבין מסטרא דמסאבא וכלהו דרגין על דרגין אלין על אלין ובכל אתר דבקר דאברהם אתער בעלמא כלהו <מתעברי> (מתבערי) ולא שלטי בגין דלית לון <קיומא> לקיימא בסטר ימינא אלא בסטר שמאלא וקב"ה עבד יממא וליליא⁶ לאנהגא כל חד וחד לסטריה כדקא חזי ליה זכאה חולקהון דישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי</p>	<p>והם מצידם של אותם החמורים, שומרי החוקים שאמרו. שהרי אין לך דרגות עליונות שאין בהם ימין ושמאל, רחמים ודין, דרגות על דרגות קדושות מצד הקדושה, וטמאות מצד הטומאה. וכולם דרגות על דרגות, אלו על אלו. ובכל מקום שמתעורר הבוקר של אברהם בעולם, כולם עוברים ולא שולטים, משום שאין להם (קיום) לעמוד בצד ימין, אלא בצד שמאל. והקדוש ברוך הוא עשה יומם ולילה להנהיג כל אחד ואחד לצד שלו כראוי לו. אשרי חלקם של ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>רבי חייא פתח ואמר (מלאכי ג כ) וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה תא חזי זמין קב"ה לאנהרא לון לישראל ההוא שמשא⁷ דגניז קב"ה מיזמא דאתברי עלמא⁸ דגניז קב"ה מקמי רשיעי דעלמא כמה דכתיב (איוב לח טו) וימנע מרשעים אורם וההוא נהורא גניז ליה קב"ה דכד נפק בקדמיתא הוה נהיר מסיפי עלמא⁹ ועד</p>	<p>רבי חייא פתח ואמר, "וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה". בא וראה, עתיד הקדוש ברוך הוא להאיר לישראל אותו השמש שגנז הקדוש ברוך הוא מיום שנברא העולם (שגנז הקדוש ברוך הוא) מפני הרשעים של העולם, כמו שכתוב "וימנע מרשעים אורם". ואת אותו האור גנז אותו הקדוש ברוך הוא, שכאשר יצא בראשונה, היה מאיר מסוף העולם ועד סוף העולם. כיון שהסתכל בדור אנוש</p>

¹ עליונים הנאחזים בגבורה, מהם קדושים מהם חצונים (אור יקר).

² שהם כמה מינים שונים (אור יקר).

³ הם כחות הדין (אור יקר).

⁴ הם כחות החצונים שכחות הדין רוכבים עליהם (אור יקר).

⁵ חמור הוא כח תוקף הדין שבחיצונים אשר בסוד זה נאמר לא תחרוש בשור ובחמור יחדו שלא לעורר תוקף הדין בעולם. ואותן חמורים הם כחות הדין החזק ואלו גרדיני נימוסין משתלשלין ומתאחזין מהם ובהם (ד"א).

⁶ הם להנהגת הרחמים מדת יום, ליליא להנהגת הדין מדת לילה (אור יקר).

⁷ לאו דווקא שמשא, שהאור היה משמש קודם בריאת השמש, אמנם הטביעו הקב"ה בשמש, והיינו שהוא אור הבינה ומשמש ראשון חסד ושני גבורה ושלישי ת"ת, ועומד שם ומאיר משם כל הימים נה"י, וכשנאצלה המלכות בדיניה והמדרגות התחתונות, והיו שם חצונים שעתידיים לימשך אחריהם הרשעים (אור יקר).

⁸ לעיל קלא ע"א (לש"ו), עי' לעיל לא ע"ב שהקב"ה אכן הראה את זה לאדם ודוד וכו', אלא שכל גילוי מלמעלה הוא מהאור הגנוז דרך מסכים ועל דרך מטי ולא מטי (דע"ה ח"ב קי ע"א).

⁹ בינה (אור יקר).

<p>סייפי עלמא¹ כיון דאסתכל בדריה דאנוש ובדריה דמבול ובדריה דפלגה ובכל אינון חייביא גניז ליה לההוא נהורא</p>	<p>ובדור המבול ובדור הפלגה ובכל אותם הרשעים, גנז את אותו האור.</p>
<p>כיון דאתא יעקב ונדבק בההוא ממנא רברבא דעשו ואכיש ליה בירכא דיליה והוה נכי כדין מה כתיב (בראשית לב לב) ויזרח לו השמש מאן שמש ההוא שמשא דגניז בגין דאית ביה אסותא לאתסאה ליה מארכובתיה ולבתר אתסי בההוא שמשא דכתיב (שם לג יח) ויבא יעקב שלם שלם בגופיה דאתסי ועל דא זמין קב"ה לגלאה ההוא שמשא² ולאנהרא ליה לישראל דכתיב (מלאכי ג כ) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה מאי שמש צדקה דא שמשא דיעקב דאתסי ביה ומרפא בכנפיה דבההוא שמשא יתסון כלהו</p>	<p>כיון שבא יעקב ונדבק באותו הממונה הגדול של עשו והכיש אותו בירכו, והיה נכה, אז מה כתוב, "ויזרח לו השמש". איזה שמש, אותו השמש שגנז, משום שיש בו רפואה לרפא אותו מארכובתו. ואחר כך נרפא בשמש ההוא, שכתוב "ויבא יעקב שלם", שלם בגופו שנרפא. ועל כן עתיד הקדוש ברוך הוא לגלות את השמש ההוא ולהאיר אותו לישראל, שכתוב "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה". מה זה "שמש צדקה", זה השמש של יעקב שנרפא בו. "ומרפא בכנפיה", של אותה שמש כולם יתרפאו.</p>
<p>בגין דהא בזמנא דיקומון ישראל מעפרא כמה חגרינן וכמה סומין יהון בהון וכדין קב"ה ינהיר לון ההוא שמשא לאתסאה בה דכתיב ומרפא בכנפיה וכדין יתנהיר ההוא שמשא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא ולישראל יהא אסותא ועמין עעכו"ם ביה יתוקדון אבל לישראל מה כתיב (ישעיה נח ח) אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד יהו"ה יאספך</p>	<p>משום שהנה בזמן שישראל יקומו מן העפר, כמה חייגרים וכמה סומים יהיו בהם, ואז הקדוש ברוך הוא יאיר להם אותה השמש להרפא בה, שכתוב "ומרפא בכנפיה". ואז יואר אותו השמש מסוף העולם ועד סוף העולם, ולישראל תהיה רפואה, והעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות ישרפו בו. אבל לישראל מה כתוב, "אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך".</p>
<p><אהדרנא למילי קדמאי> וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב וגו' (בראשית מא נ) רבי יצחק פתח (מיכה ה ז) והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל מאת יהו"ה כרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא יחל לבני אדם תא חזי בכל יומא ויומא כד נהורא סלקא אתער חד ציפרא³ באילנא דגנתא דעדן וקרי תלת זמנין ושרביטא יודקף⁴ וכרוזא קרי</p>	<p>אנו חוזרים לדברים הראשונים. "וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב" וגו'. רבי יצחק פתח, "והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל מאת ה' כרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא יחל לבני אדם". בא וראה, בכל יום ויום כשהאור עולה, מתעוררת צפור אחת בעץ של גן העדן, וקוראת שלש פעמים, והשרביט מזדקף, והכרוז קורא בחיל, לכם אומרים שְׁרֵי הממשלה, מי מכם שרואה ולא רואה, שעומדים בעולם ולא יודעים על מה קיימים, ולא משגיחים בכבוד רבונם.</p>

¹ מלכות, ולכך בהאיר שפעו בשמש הגשמי יהיה האדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, וידע כל המציאות וישיג בעין שכלו כדור העולם ומציאותו, ולכך כרצה הקב"ה לרפאות ליעקב הלבישו לו בחמה הגשמית, והיינו ויזרח לו השמש לו לרפואתו, שאין רשעים נהנהים ממנו, ולזה אמר וזרחה לכם דווקא לכם (אור יקר).

² ויאיר החכמה העליונה בסוד הדעת מן הכתר, ולכך יהיה בו רפואה כדפי', ויהיה מאיר בסוד הדעת מן הבינה עד המלכות, והיינו שיהיה מאיר מסוף העולם וכו' וכמוהו בגשמי כדפי' (אור יקר).

³ פי' מלכות (מ"מ).

⁴ היינו יסוד דז"א (מ"מ).

<p>בחיל לבון אמרין הורמני¹ דבוריירי²⁷² מאן מנכון דחמי ולא חמי דקיימי בעלמא ולא ידעי על מה קיימי לא משניחין ביקרא דמאריהון</p>	
<p>רד/א</p>	
<p>אורייתא קיימא קמיהו ולא משתדלי בה טב לון דלא יברון³ על מה יקומון בלא סכלתנו⁴</p>	<p>התורה עומדת לפניהם, ולא עוסקים בה, טוב להם שלא נבראו, על מה יקומו בלי תבונה.</p>
<p>ווי לון (ד)כד יתערוון יומי דרע⁵ עלייהו ויטרדון להון מעלמא מאן אינון יומין דרע אי סלקא דעתך דאינון יומי דסיבו לאו הכי דהא יומי דסיבו אי זכה בכנין ובני בנין יומי דטב אינון מאן אינון יומין דרע אלא אינון כמה דאתמר דכתיב (קהלת יב א) וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה לאו אינון יומין דסיבו אלא רזא דמלה כד ברא קב"ה עלמא ברא ליה באתוון דאורייתא וכל את ואת עאלת קמיה עד דאתקיימו כלהו אתוון באת ב"ת⁶</p>	<p>אוי להם כשיתעוררו ימי רע ויטרדו אותם מן העולם. מי הם הימים של רע, אם תעלה על דעתך שהם ימי הזקנה, לא כך, שהרי ימי הזקנה, אם זכה בבנים ובני בנים, הם ימי טוב. מי הם ימי רע, אלא הם כמו שנאמר, שכתוב "וזכר את בוראך בימי בחורתך עד אשר לא יבאו ימי הרעה". אינם ימי הזקנה, אלא סוד הדבר, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ברא אותו באותיות התורה, וכל אות ואות נכנסה לפניו, עד שהתקיימו כל אותיות באות ב"ת.</p>
<p>וכל אינון אלפא ביתות דאתגלגלו אתוון כלהו קיימי (כלהו) למברי עלמא כיון דאתגלגלו ואתחברו תרין אתוון אלין ט"ר⁷ כחדא סלקא טי"ת ולא אתיישבת עד דגער בה קב"ה ואמר לה טי"ת טי"ת על מה את סלקא ולא אתיישבת בדוכתיך אמרה קמיה וכי עבדת לי למהוי את [ברישא] (ברירא) דטוב⁸ דהא אורייתא פתח בי כי טוב היך אנא מתחברא לאתיישבא באת רע אמר לה תוב לאתריך דהא את צריך לה דהא בר</p>	<p>וכל אותן אלפא ביתות שהתגלגלו האותיות, כולן עומדות (כולן) לברוא העולם. כיון שהתגלגלו והתחברו שתי אותיות הללו ט"ר יחד, עלתה טי"ת, ולא התיישבה, עד שגער בה הקדוש ברוך הוא ואמר לה, טי"ת טי"ת, על מה אתה עולה ואינך מתיישבת במקומך. אמרה לפניו, וכי עשית אותי להיות אות בראש של טוב, שהרי התורה פתחה בי כי טוב, איך אני מתחברת להתיישב עם אות רע. אמר לה, שובי למקומך, שהרי את צריכה אותה,</p>

¹ השרים המושלים בבני אדם נקראים כן כי מלת ביבר"י הוא מקום שנצודי' בו חיות ועופות או דגים וכל אחד לפי עניינו והנה העוה"ז הוא בדמיון הביבר"י אשר בני אדם ניצודים בהם כארז"ל ומצודה פרוסה על כל החיים. והשרים המושלים בהם נקראים הורמני דביבר"י ולהם יוצא הכרוז מאן מנכון וכו' כמבואר (הרשב"ב) (ד"א). פירוש השרים בעלי הורמנא ושולטנא דבוריירי פירוש המבוררים להיות בעלי ממשלה והורמנא (הרשב"ב) (נ"א).

² שליטים דסרנים (אור יקר).

³ מפני הדין שהם חייבים, כיון שיש להם הבנת התורה ואינם משגיחים בה (אור יקר).

⁴ על מי להם להשען אחר שאין השכל אתם (אור יקר).

⁵ מדרגות החצונים כדמסיק אי ס"ד כפשטיה דקרא (אור יקר).

⁶ ונכללו באות ב' לברוא העולם, כל אותיות נכללות באות ב' דבראשית ונתגלגלו כ"ב אלפי ביתות כדפי' בס"י (אור יקר). עיין ז"ח רות ל ע"א פ' ע"ד אלא מלמד כו' ע"ש ולעיל ב ע"ב ולקמן רה ע"ב (לש"ו).

⁷ היינו אות ט' טוב צד הקדושה, ואות ר' רע צד החצוני. ולא שהאותיות הקדושות יהיה בס רע ח"ו, אלא מעורר למטה הרע כנודע. והנה דבקות ב' אותיות מגיע אל בחי' דבקות הקדוש בחצוני שכינה שאינה מתישבת ב' הפכים יחד (אור יקר). כדמפרש ואזיל והתחברות הזה בא בסוד רל"ד שערים פנים ואחור כנז' בס"י בא"ב המתחלף א"פ. ב"ע. ג"ס. ד"ן. ה"ם. ו"ל. ז"ך. ח"י. צ"ת. ק"ש. ט"ר. הרי ט"ר ביחד. ז"ח. והרא"ם פירש בא"ב דא"ל ב"ם מסיים ט"ר. י"ש. כ"ת. לפי שא"ב זאת נעשה מפסיקת המלבוש כנודע (נ"א).

⁸ למעלה תחלת הטוב הוא אות ט', ולא נזכרה בתורה בשום תיבה עד בא טוב, א"כ המדרגה העליונה כזה שאינה תחתונה בבחי' המתקרבת הקדושה אל החוץ, ולכך צריך שתד מרום טובתה למטה אל הרעה אל החצונים (אור יקר).

<p>נש דאנא בעי למברי בכון תרוויכו אתכליל כהדא! ויתברי אבל את לימינא² ואיהו לשמאלא וכדין תבו ואתיישבו דא בדא כהדא</p>	<p>שהרי האדם שאני רוצה לברוא בכס, שתיכן ייכלל כאחד ויברא, אבל את לימין והוא לשמאל. ואז שבו והתיישבו זו עם זו יחד.</p>
<p>בההיא שעתא פריש לון קב"ה³ וברא לון לכל חד וחד יומין ושנין ידיען אלין לימינא ואלין לשמאלא אלין דימינא אתקרון ימי הטוב ואלין דשמאלא אתקרון ימי הרעה ועל דא אמר שלמה (קהלת יב א) עד אשר לא יבאו ימי הרעה דאלין מסחרין ליה לבר נש בחובוי דאיהו עביד כיון דאתברון יומין דטוב ויומין דרע כדין תבו ואתיישבו לאתכללא בהו בבר נש⁴ ובגיני כך אמר דוד (תהלים מט ו) למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני ימי רע ודאי ורזא דא אלין אקרון ימי רעב שנין דרעב ואלין אקרון ימי שבע שני שבע ורזא דמלה דלא לאפקא מבוועא דברית קדישא ביומי רעב בשנת הרעב⁵ ובגין כך יוסף דאיהו רזא דברית סתים מבוועיה בשנת הרעב ולא יהב ליה דוכתא לאסגאה בעלמא נודא בעי ליה לבר נש דכד שלמא שנת הרעב דיסתים מבוועא דברית <קדישא דיליה> בגין דלא יהיב ליה דוכתא לאסגאה בעלמא</p>	<p>באותה שעה הפריד אותם הקדוש ברוך הוא, וברא אותן, את כל אחת ואחת ימים ושנים ידועות, אלו לימין ואלו לשמאל. אלו של הימין נקראים ימי הטוב, ואלו של השמאל נקראים ימי הרעה. ועל כן אמר שלמה, עד אשר לא יבאו ימי הרעה, שאלו טובים את האדם בחטאיו שהוא עושה. כיון שנבראו ימים של טוב וימים של רע, אזי שבו והתיישבו להיכלל באדם. ולכן אמר דוד, "למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני", ימי רע ודאי. וזה הסוד, אלו נקראים ימי רעב, שנות הרעב, ואלו נקראים ימי השובע, שנות השובע. וסוד הדבר, שלא להוציא את מעיין הברית הקדוש בימי הרעב, בשנת הרעב. ולכן יוסף שהוא סוד הברית, סתם את מעיינו בשנת הרעב, ולא נתן לו מקום לרבות בעולם. ואת זה צריך לאדם, שכאשר שולטת שנת הרעב, שיסתום את מעיין הברית קודש שלו, כדי שלא יתן לו מקום לרבות בעולם.</p>
<p>רבי שמעון אמר⁶ רזא דא איהו רזא עלאה בההיא שנת הרעב כיון דאיהו שלמא בעי לאסתמא מבוועיה בגין דאי לא סתים ליה גרים לאמשכא רוחא לההוא ולדא מההוא סטרא ויהיב דוכתא לההוא סטרא למפשי בעלמא סטרא דמסאבא בסטרא דקודשא ותו רזא דכתיב</p>	<p>רבי שמעון אמר, סוד זה הוא סוד עליון. בשנת הרעב היא, כיון שהיא שולטת, צריך לסתום את מעיינו, משום שאם אינו סותם אותן, גורם למשוך רוח לאותו הולד מהצד ההוא, ונותן מקום לצד ההוא לגדול בעולם, צד הטומאה בצד הקדושה. ועוד סוד, שכתוב "תחת שלוש רגזה ארץ" וגו'.</p>

¹ לא בבחי' מתדבקת הרע והטוב, אלא נוטל הטוב בטוביותו העליון ונוטל הרע ברעתו התחתון ונכלל זה בזה (אור יקר).

² להדריך אל הדברים הימיניים הטובים, להקשר אל מקומך אל הקודש וצורך גבוה חבורך בה (אור יקר).
³ נתן הבדל בינם לשאר המדרגות, דהיינו שיש לטוב יומין ושנין מדרגות הטוב ויש לו מדרגות, ולכן הימים לטוב הם מדרגות שמשתלשלות, והענין כי נקודת מבווע הקדש ט', אמנם ישתלשלו ממנה כמה מדרגות, והיינו מדרגות הקדושים שהם ימים ושנים, והם מדרגות נער מטטרון שיש בה כמה השתלשלות מדרגות, ו' ימים הם ו' מדרגות דומות לו' ספירות, וכן שנים כמו שהם שנים בספירות כך יש בהיכלות, וכן לחצונים מדרגות לסמאל ולילית והיכלות וספירות טמאות, וכמו שהקדושים נקראים ימי טובה כך החצונים נקראים ימי רעה (אור יקר).

⁴ היינו יצר הרע שהוא כח נאצל מהחצונים וע"י פעולת האדם יתדבק בחצוני בכל מחמת הנצוץ ההוא הקטן המתלהב בו, וכן יצר הטוב נצוץ הקדושה, וע"י מעשיו נכלל בקדושה העליונה בענין שנכלל בב' נצוצות, ויש כח בהם להכלל בכל המציאות כולו יחד. וטעם ימים ושנים, מפני שיש בהם בחי' שהם ב', דהיינו ז' שנים, ויש בחינה שהם ימים דהיינו ז' ימים, והענין תלוי לפי הכללות וכו' והנה ט' דהיינו טוב הוא היסוד ור' דהיינו רע הם החצוני (אור יקר).

⁵ דהיינו יסוד אות הברית ט' כדפי' מפני שהרע נעשה נקבה אליו והוא נובע ברע ומרבהו ומגדלו (אור יקר).

⁶ שאפילו נשמה טמאה יש לה יכולת לכלול בגוף ההוא ולהמשיך שם הטומאה יתרכב הטוב ברע, דהיינו ישראל סטרא דטוב, ומלביש בזרעו סטרא דרע ומרבהו ומערב טוב ברע (אור יקר).

<p>(משלי ל כא) תחת שלש רגזה ארץ וגו'¹ ובגין כך יוסף צדיקא רזא דברית סליק וסתים מבועיה בשנת הרעב דלא [לאתערבא] [לאתערא] בהדה כלל ולמיהב לה דוכתא ומאן דאפתח מבועיה בההוא זמנא עליה כתיב (הושע ה ז) ביהו"ה בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכלם וגו'² דהא אלין אקרון בנים זרים ודאי ביהו"ה בגדו ודאי ובגין כך זכאה חולקהון דישראל קדישין דלא אחלפו דוכתא קדישא בדוכתא מסאבא</p>	<p>ולכן יוסף הצדיק, סוד הברית, סילק וסתם את מעיינו בשנת הרעב, שלא להתערב עמה כלל, ולתת לה מקום. ומי שפותח מעיינו בזמן ההוא, עליו כתוב "בה' בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכלם" וגו'. שהרי אלו נקראים "בנים זרים" ודאי. "בה' בגדו" ודאי. ולכן אשרי חלקם של ישראל הקדושים, שלא החליפו מקום קדוש במקום טמא.</p>
<p>ועל דא כתיב (בראשית מא ג) וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב דהא מההוא זמנא דשלמא שנת הרעב אסתים מבועיה וסליק מקוריה דלא למיהב בגין לסטרא מסאבא ולא לאחלפא דוכתא דקודשא בדוכתא דמסאבא ובעי בר נש לחכאה למאריה דקודשא כד ייתי וישלוט כדכתיב (ישעיה ח יז) וחכיתי ליהו"ה המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו</p>	<p>ועל זה כתוב "וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב", שהרי מהזמן ההוא ששלטה שנת הרעב, סתם את מעיינו וסילק את מקורו שלא לתת בנים לצד הטומאה ולא להחליף מקום של קודש במקום של טומאה. וצריך אדם לצפות לרבנו כשיבא קדושה וישלוט, ככתוב "וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו".</p>
<p>זכאין אינון צדיקא דידעין אורחוי דקב"ה ונפרי פקודי דאורייתא למיהך בהו דכתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהו"ה וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם וכתוב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום (נ"א) וכתוב (ויקרא כ ז) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יהו"ה²⁸ דהא קב"ה בעא לקדשא להו לישראל</p>	<p>אשריהם הצדיקים שיודעים את דרכי הקדוש ברוך הוא ושומרים את מצוות התורה ללכת בהם, שכתוב "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם". וכתוב "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום". (ר"א ל"ג וכתוב "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני" (ה'), שהרי הקדוש ברוך הוא רוצה לקדש את ישראל</p>
<p>רד/ב</p>	
<p>בכלא ולא יהא לון בסטרא דמסאבא כלום</p>	<p>בכל, ולא יהיה להם כלום בצד הטמאה).</p>
<p>תא חזי כד סטרא דא שלמא בעלמא לא אצטריך ליה לבר נש לאתחזאה בשוקא³ קמיה בגין דיכיל לנזקא⁴ ואתייהב ליה רשותא לחבלא ותא חזי ביעקב מה כתיב (בראשית מב א) ויאמר יעקב לבניו למה תתראו⁵ דלא בעי לאתחזאה</p>	<p>(בא וראה, כשהצד הזה שולט בעולם, אדם צריך לא להראות לפניו בשוק, משום שיכול להזיק וניתנה לו רשות להשחית. ובא וראה מה כתוב ביעקב, "ויאמר יעקב לבניו למה תתראו", שלא רצה להראות</p>

¹ הג' לבד הם רמז לענין זה דהיינו עבד מולך סמאל שולט, ושנואה שהיא לילית תבעל שהרי ימי הרעה מתפשטים בעולם על ידי לילית, והוא פותח המקור גורם ששנואה תבעל ודאי, ושפחה לילית תירש גברתה וינק ממבוע העליון, בנים זרים שנשמתם מהזר החצוני (אור יקר).

² המשך הפסוק: חדש את חלקיהם. דהיינו שהחדש מתחדש והם נכפין (אור יקר).

³ אלא שיתחבא בביתו וימעט הליכתו בחוצות, ששוד וכפן הם מתפשטים (אור יקר).

⁴ וימות ברעב ויכפן יותר מדאי שלא בטעם אפילו שיאכל, מפני שיש כח בכפן להשליט הרעבון במיעים, ואח"כ שוד ימיתו ויש כח באדם להשמר ממנו ולהתחבא (אור יקר).

⁵ והיינו נמי והתקדשתם, שיש כח לאדם להתקדש ולא ישלוט בהם הרעה, והיינו שיתדבק ב"אני" ויברח מ"אחר", והטעם שעם היות שאחר שולט, יש חלק במציאות לאני, מטעם שאני שולטת גם בעולם (הזה) [הבא], ואחר אינו שולט אלא בעולם הזה כדמסיק. ולזה כששולט אני בעולם, יהלך בגלוי, שאני שולטת. וכאשר אחר שולט יחביא עצמו תחת יד אני, שהיא מתאספת וכו' מפני שליטת אחר השולטת, ומטעם זה אמר אחר כיון דאטרודה לההוא גברא מעלמא עילאה שאין שם שליטת אחר, א"כ להני מעלמא דין שבה

<p>קמיה) ובגין דא קב"ה אזהר להו לישראל לאתקדשא (כמה דאתמר) [דכתיב] [ויקרא יא מד] והייתם קדושים כי קדוש אני מאן אני דא קודשא בריך הוא מלכות שמים קדישא¹ מלכותא אחרא דעעכו"ם אקרי אחר דכתיב (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהו"ה קנא שמו</p>	<p>לפניו). ומשום זה הקדוש ברוך הוא הזהיר את ישראל להתקדש, (כמו שנאמר ס"א שכתוב) "והייתם קדושים כי קדוש אני". מי זה "אני", זה הקדוש ברוך הוא, מלכות השמים הקדושה, המלכות האחרת של עובדי עבודת כוכבים ומזלות נקראת אחר, שכתוב "כי לא תשתחוה לאל אחר כי ה' קנא שמו".</p>
<p>ותא חזי אני שלטנו דעלמא דין ועלמא דאתי וכלא ביה תליא אחר סטרא מסאבא אחר סטרא אחרא בסטרא מסאבא ושולטנו דיליה בהאי עלמא ולית ליה בעלמא דאתי כלום ובגין דא מאן דאתדבק בהאי אני אית ליה חולקא בעלמא דין ובעלמא דאתי ומאן דאתדבק בהאי אחר אתאביד מההוא עלמא ולית ליה חולקא בעלמא דאתי ואית ליה חולקא בהאי עלמא במסאבו בגין דההוא מלכות אחרא² עעכו"ם כמה אינון תריסין גרדינין ממנן³ ביה לשלטאה בהאי עלמא⁴</p>	<p>ובא וראה, "אני" הוא שלטון העולם הזה והעולם הבא, והכל תלוי בו. "אחר" צד הטומאה, "אחר" צד האחר בצד הטומאה, ושלטונו בעולם הזה, ואין לו כלום בעולם הבא, ומשום זה מי שנדבק ב"אני" הזה יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ומי שנדבק ב"אחר" הזה, נאבד מאותו העולם ואין לו חלק בעולם הבא. ויש לו חלק בעולם הזה בטומאה, משום שאותה המלכות האחרת, עובדי עבודת כוכבים ומזלות, כמה הם מגנים שומרים ממונים בה לשלוט בעולם הזה.</p>
<p>ובגניי כך [אלישע] אחר דנחת ואתדבק בהאי דרגא אתטריד מההוא עלמא דאתי ולא אתייהיב ליה רשו למהדר⁵ בתיובתא ואתטריד מההוא עלמא ועל דא אקרי אחר ובגין כך בעי [בר נש] לאתפרשא מכל סטרין דלא לאסתאבא בההוא סטרא למזכי בהאי עלמא ובעלמא דאתי ועל דא דא ברכה ודא קללה דא שבע ודא רעב כללא בהפוכא דא מן דא והא אוקימנא ובגין כך בההוא זמנא דשנת הרעב לית ליה לבר נש לאתחזאה בשוקא ולא (לאפתהא) [לאפתהא] מבועיה לאולדא למיהב בגין לאל אחר והא אתמר</p>	<p>ולכן אלישע [בן אבויה] אחר שירד ונדבק בדרגה הזו, נטרד מן העולם הבא ההוא, ולא ניתנה לו רשות לחזור בתשובה, ונטרד מן העולם ההוא, ועל כן נקרא "אחר". ולכן צריך אדם להיפרד מכל הצדדים שלא להטמא בצד ההוא, לזכות בעולם הזה ובעולם הבא. ועל זה, זה ברכה וזה קללה, זה שובע וזה רעב. הכל בהיפוך זה מזה, והנה בארנו. ולכן באותו זמן של שנת הרעב, אין לאדם להראות בשוק, ולא לפתוח מעיינו להוליד בנים לאל אחר, והנה נתבאר.</p>
<p>זכאה איהו בר נש דאסתמר למיהך בארח קשוט ולאתדבקא במאריה תדיר דכתיב (דברים</p>	<p>אשרי האיש שנשמר ללכת בדרך אמת ולהדבק תמיד ברבונו, שכתוב "ובו תדבק". (וכתוב "את יי אלהיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק"). "ובשמו תשבע", ובו תשבע</p>

שליטת אחר, והוא נדבק באחר. ועם היות שחלקי מציאות התחתונים הרבה מאד יש כח בחצוני להתשוטט בו ולשלוט מפני רבוי כחותיו (אור יקר).

¹ עי' תרומה קנו ע"א וכן מאמרי רשב"י תרומה ד ע"א שהוא מבחינת מידת היסוד שבה, שכן במקום הזה יכירה שהיא הנקבה. ועיי"ש עוד יז ע"ג (ביאורים ח"א עב ע"א).

² מלכות שלימה ושליטאה והנהגה יש בה (אור יקר).

³ שהם כחות שולטים תחת יד ממשלתו והשליטם בכל פרטי המציאות כולו (אור יקר).

⁴ בעלי תריסין שלוחי הדין הממונים על בני העולם (ד"א).

⁵ והענין, שבעוד שהאדם לא עקר עצמו מן הקדש מכל וכל, ונשאר לו שורש מושרש בקדושה, כשישוב בתשובה שהיא עולם הבא, ישתרש שם ע"י השורש ההוא הנשאר לו, כאומרו ברם עקר שרשוהו בארעא שבוקו וכו', וכך הוא המתגרשים בעונם, אם נשאר להם שם שורש מורה תשובתם מזומנת, אמנם אם הרבה לפשוע וחטאו, עקרו השורש מכל וכל, ואין להם כח בתשובה, שהרי נשתרשו ממנה מכל וכל, ואין ספק בידם לשוב בתשובה (אור יקר).

<p>יכ) ובו תדבק! וכתיב (שם ו יג) את יהו"ה אלהיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע² ובו תשבע לא כתיב אלא ובשמו מאי תשבע כמה דאוקימנא למהוי מתדבק ברזא דמהימנותא שבעה דרגין לעילא³ עלאין על כלא⁴ רזא דשלימו דמהימנותא⁵ ורזא דשבעה דרגין דלתתא⁶ מנייהו⁷ דאינון חבורא חד וקשורא חד אלין באלין למהוי כלהו חד ובגין כך כתיב (מ"א ח סה) שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום וכלא חד וקשורא חד ועל דא כתיב (דברים ו יג) ובשמו תשבע מלעילא ומתתא⁸ זכאה איהו מאן דוכי לאתדבקא ביה בקב"ה כדקא יאות זכאה הוא בעלמא דין ובעלמא דאתי דקב"ה פתח ליה אוצרין טבין קדישין בשעתא דאצטריך לקבלא צלותיה <כד"א> [נ"א ומאן דמייחד אלין באלין עליה כתיב] (כדכתיב) (שם כה יב) יפתח יהו"ה לך את אוצרו הטוב את השמים אלין אוצרין⁹ דלעילא ותתא שבעת ימים ושבעת ימים כלהו חד¹⁰ דכתיב את אוצרו הטוב את השמים אוצרו חד ואיהו את השמים (זכריה ד ב) שבעה ושבעה מוצקות ואינון חד</p>	<p>לא כתוב אלא "ובשמו", מה זה "תשבע", כמו שבארנו, להיות דבק בסוד האמונה. שבע דרגות למעלה עליונות על הכל, הסוד של שלמות האמונה, והסוד של שבע דרגות שלמטה מהם, שהם חיבור אחד וקשר אחד, אלו עם אלו, שכולם יהיו אחד. ולכן כתוב "שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום", והכל אחד וקשר אחד. ועל כן כתוב "ובשמו תשבע", מלמעלה ומלמטה. אשריו, (מי שזוכה להתדבק בקדוש ברוך הוא כראוי, אשרי הוא בעולם הזה ובעולם הבא. שהקדוש ברוך הוא פותח לו אוצרות טובים קדושים בשעה שיצטרך לקבלת התפלה, כמו שנאמר נ"א ומי שמיחד אלו עם אלו, עליו כתוב) "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים", אלו האוצרות שלמעלה ולמטה. שבעת ימים ושבעת ימים כולם אחד, שכתוב "את אוצרו הטוב את השמים". אוצרו אחד, והוא "את השמים", "שבעה ושבעה מוצקות", והם אחד.</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארמא אדהכי חמו חד בר נש דהוה אתי מתעטף בעטופא דמצוה וכלי זיינין קטורין תחותוי¹¹ אמר רבי חייא בר נש דין חד מתרין אית ביה או זכאה שלים איהו או לרמאה (את) בני עלמא איהו אמר ליה</p>	<p>רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. בינתיים ראו איש אחד שהיה בא מעוטף בעיטוף של מצוה, וכלי זיין קשורים תחתיו. אמר רבי חייא, האיש הזה, אחד מן השנים יש בו, או שהוא צדיק שלם, או שהוא בשביל לרמות (את) בני העולם. אמר</p>

¹ הדבקות שאין בו פרוז, והיינו "תדיר" דקאמר אפילו בפרטים שאינם גופי המצות, באלו מתרחק מהם מפני שהם מרוחקים מהקב"ה, ומתדבק בכל אשר בחר ומתקרב אליו (אור יקר).

² אלו אמר "ובו", היה מורה המדרגה העליונה, אמנם עתה שאמר "ובשמו", הכוונה במלכות הנקראת שמו, ותשבע היינו המשכת השבעה העליונות אליה, והיינו שהם ז' ימים או שנים בקדושה כדפי' (אור יקר).

³ פי' ז"ק דז"א (מ"מ).

⁴ הן אמת הם ז' מדרגות בבניה עצמה, ולכך כתיב ויבנהו ז' שנים. ויש בעצמות הספירות ז', ויש במלכות ז', ויש למטה מהמלכות בהיכלות ז' כענין שהם בספירות ז' מהבינה, ויש ז' מהספירות עצמן, ולזה אמר "שבעה דרגין לעילא לעילא עילאין על כולא" להורות שהם כמה מעלות שבעיות בקדושה, ואלו עליונים על כולם, לא שהם רזא דמהמנותא סתם אלא "רזא דשלימו דמהימנותא" (אור יקר).

⁵ שעל ידי אלו העליונים משתלמין התחתונים למטה, ויש למטה מהם עוד ז', ולא שהם תחתונים מכולם כעין ההיכלות (אור יקר).

⁶ פי' ז"ק דמלכות (מ"מ).

⁷ דהיינו ז"ס למטה מהבינה (אור יקר).

⁸ פי' שמחבר ז"ק דז"א במלכות הנקרא שם (מ"מ).

⁹ פי' "את" הם ז"ק דמלכות, "השמים" ז"ק דז"א (מ"מ).

¹⁰ פי' ז' היכלי ז"א דאצילות הנק' את השמים על ד' ז' היכלי ז"א דבריאה הנק' אוצרו הטוב, כי הם אוצר ז' דז"א דאציל. ואלו דכורין ואלו נוקבין. ובענין לייחדא לון, והם ז' היכלות הנזכר בפ' פקודי, וחיבורם בסוד העמידה והיכלי נוק' דבריאה נקרא לילות (זהר הרקיע). שמתחברים ז"ק דז"א, בז"ק דמלכות (מ"מ).

¹¹ וכלי זיין קשורים וחגורים תחתיו (ד"א).

<p>רבי יוסי הא חסידי עליונין אמרו הוי דין לכל בר נש לזכו הא תנינן בר נש דנפיק לארחא יתכוין לתלת מלין לדורון לקרבא לצלותא¹ מנלן מיעקב דהא לתלת אלין אתכוון וזריו גרמיה לדורון לקרבא לצלותא והאי בר נש אזיל בארחא איהו הא ביה עטופא דמצוה לצלותא והא ביה כלי זיינין לקרבא כיון דתרין אלין אית ביה תליתאי לא למרדף אבתרה כד קריב לגבייהו יהבו ליה שלם ולא אתיב לון אמר רבי חייא הא חד מאינן</p>	<p>לו רבי יוסי, הרי החסידים העליונים אמרו, הוי דין כל אדם לכף זכות. הנה שנינו, אדם שיוצא לדרך, יתכוון לשלשה דברים, לדורון, לקרב, ולתפלה. מנין לנו, מיעקב, שהרי הוא התכוון לשלשת אלו, וזירז עצמו לדורון, לקרב ולתפלה. והאיש הזה הוא הולך בדרך, הנה יש בו עיטוף של מצוה לתפלה, והנה בו כלי זיין לקרב, כיון שיש בו שני אלה, השלישי אין לרדוף אחריה. כשקרב אליהם, נתנו לו שלום ולא השיב להם. אמר רבי חייא, הנה אחד מאותם</p>
<p>רה/א</p>	
<p>תרין (דאתחזיין דלית) [למהוי ביה דאתחזיין]²⁹² ביה דהא לא אתקין גרמיה לדורון ובדורון שלמא כליל ביה אמר רבי יוסי דילמא איהו משתדל בצלותיה או מרחיש תלמודיה בגין דלא יעקר ליה³</p>	<p>השנים שראויים להיות בו, אין בו, שהרי לא תיקן עצמו לדורון, ובדורון כלול השלום. אמר רבי יוסי, אולי היה עוסק בתפלתו, או שמרחיש תלמודו כדי שלא ישכח אותו.</p>
<p>אזלו כהדא ולא מליל ההוא בר נש בהדייהו לבתר אשתמיטו רבי חייא ורבי יוסי ואשתדלו באורייתא כיון דחמא ההוא בר נש דהוו משתדלי באורייתא קריב לגבייהו ויהיב לון שלם אמר לון רבותי במה חשדתון לי כד יהביתו לי שלם ולא אתיבנא לכו אמר ליה רבי יוסי דילמא צלותא הוית אמר או מרחיש בתלמודך אמר לון קב"ה ידין לכו לכף זכו אבל אימא לכו יומא חד הוונא אזיל בארחא אשכחנא חד בר נש ואקדימנא ליה שלם וההוא גברא הוה לסטים וקם עלי וצער לי ואלמלא דאתקפנא ביה אצטערנא</p>	<p>הלכו יחד, ואותו האיש לא דיבר עמהם. אחר כך נשמטו רבי חייא ורבי יוסי ועסקו בתורה. כיון שראה אותו האיש שהיו עוסקים בתורה, קרב אליהם ונתן להם שלום. אמר להם, רבותי, במה חשדתם אותי כשנתתם לי שלום ולא השבתי לכם. אמר לו רבי יוסי, אולי היית אומר תפילה או מרחיש בתלמודך. אמר להם, הקדוש ברוך הוא ידון אתכם לכף זכות. אבל אמר לכם, יום אחד הייתי הולך בדרך, מצאתי איש אחד והקדמתי לו שלום, ואותו איש היה שודד, וקם עלי וציער אותי, ואלמלא שהתגברתי עליו הצטערתי.</p>
<p>מההוא יומא נדרנא דלא לאקדמא שלם בר לבר נש זכאה אלא אי ידענא ביה בקדמיתא בגין דיכיל לצערא ליה⁴ ויתתקף בי בחילא בגין דאסיר</p>	<p>מאותו יום נדרתי שלא להקדים שלום, רק לאדם צדיק, אלא אם הכרתיו בראשונה, משום שיכול לצער אותי ויתגבר</p>

¹ וזהו רמז הגאון בעל דרישה צד"ק לפניו יהלך צד"ק ר"ת צ"לותא ד"ורון ק"רבא כי ג' אלה צריך להכין ההולך בדרך (מא"ן) (נ"א).

² ר"ל, אע"פ שג' הם דורון וקרבה וצלותא מ"מ הם לא רצו אלא ב' שהם דורון וצלותא, אבל קרבא לא ניחא להו בה כי הם רוצים בשלומו (מ"מ).

³ דווקא ר' יוסי השיב כך, על עצמו מפני שהוא אמר כך, אמנם ר' חייא שתק שלא להוציא שקר מפיו (אור יקר).

⁴ מפני שהשלום הוא השפעה שהאדם משפיע שפע דרך מדת השלום יסוד על חבירו מלכות, ולכך צוו חכמים ז"ל הוי מקדים בשלום כל אדם, מפני שהקדמת השלום גורם שיתעלה האדם וישפיע מן הת"ת למלכות, דהיינו סוד ממעלה למטה, והמשיב הוא ממטה למעלה אור חוזר, ולזה ראוי שיהיה מקדים כדי להיות בסוד אור ישר ולא בסוד אור חוזר, והנה כשמקדים שלום לאדם חצוני הוא משפיע בחצונים, ויש בזה כמה הפסד: הא', שחוטא ומשפיע לחצונים. הב', שהרשע אין לו כח לינק מן הקדושה אלא היה מתרחק כנגדו, ועתה מכחו ממש מתמלא שפע ומתחזק כנגדו ומצער אותו. הג', שנעשה הוא כלי להשפיע לחצונים, וירד אל ביניהם, וזופו נופל בידם, ועם היות שפירשו רז"ל להקדים שלום לגוי, היינו דווקא גוי מבקש השלום, ואז הוא חצוני הראוי לדורון, אמנם איש מלחמה יסתכן אם יקדים וכולם רמוזו בדבריו, עיין ותמצא (אור יקר). ועי' לעיל קעא ע"ב, אסיר (ליה) לאקדומי להו שלם לרשיעיא.

<p>לאקדמא שלם לבר נש חייבא דכתיב (ישעיה מח כב) אין שלום אמר יהוה לרשעים וההיא שעתא דחמינא לכו ויהיביתו לי שלם ולא אותיבנא לכו חשידנא לכו בנין דלא חמינא בכו מצוה דאתחזי לבר¹ והוינא כמו כן מהדר תלמודא³⁰ אבל השתא דחמינא בכו דאתון זכאין הא ארחא מתתקנא קדמי</p>	<p>עלי בכח, משום שאסור להקדים שלום לאיש רשע, שכתוב "אין שלום אמר ה' לרשעים". ואותה השעה שראיתי אתכם ונתתם לי שלום ולא השבתי לכם, חשדתי אתכם, משום שלא ראיתי בכם מצוה שנראית בחוץ, וכמו כן הייתי חוזר על תלמוד, אבל עכשיו ראיתי אתכם שאתם צדיקים, הנה הדרך מתוקנת לפני.</p>
<p>פתח ואמר (תהלים עג א) מזמור לאסף אך טוב לישראל אלהים לברי לבב תא חזי קב"ה עבד ימינא ועבד שמאלא לאנהגא עלמא חד אקרי טוב וחד אקרי רע ובתרין אלין אתכליל בר נש ואתקריב בכלא וההוא רע דאיהו שמאלא אתכלילו ביה עמין עעכו"ם ואתיהב בסטרא דלהון בנין דאינון ערלי לבא [וערלי בשרא] ולאסתאבא ביה אבל בישראל מה כתיב אך טוב לישראל (כתיב) ואי תימא לכלהו לאו אלא לאינון דלא אסתאבו בהדי ההוא רע דכתיב לברי לבב בנין דדא טוב ודא רע טוב לישראל בלחודדיהו ורע לעמין עעכו"ם אך טוב לישראל בנין לאתדבקא ביה ובהאי אתדבקן ישראל ברזא עלאה ברזא דמהימנותא² למהוי כלא חד</p>	<p>פתח ואמר, "מזמור לאסף אך טוב לישראל אלהים לברי לבב". בא וראה, הקדוש ברוך הוא עשה את הימין ועשה שמאל להנהיג את העולם. אחד נקרא טוב ואחד נקרא רע. ובשני אלה נכלל האדם, והתקרב בכל. ובאותו הרע, שהוא השמאל, נכללו עמים עובדי כוכבים ומזלות ונתן בצד שלהם, משום שהם ערלי לב וערלי בשר להטמא בו. אבל בישראל מה כתוב, "אך טוב לישראל" (כתוב). ואם תאמר, לכולם, לא, אלא לאותם שלא נטמאים עם אותו הרע, שכתוב "לברי לבב", משום שזה טוב וזה רע. טוב לישראל לבדם, ורע לעמים עובדי כוכבים ומזלות. "אך טוב לישראל" כדי להדבק בו, ובזה נדבקו</p>

¹ ציצית, ותימא וכי חברי ר' שמעון היו מבטלים המצוה, ועוד קשה שהם אמרו לעיל שהציצית היתה לתפלה וכי לתפלה לחוד הוא הציצית, לכך נראה שהם לא היו מתעטפים מלמעלה בדרכים אלא תחת בגדיהם, כמנהגנו עכשיו, שאנו לובשים ציצית קטן מלמטה, ולכך דקדק שאמר "מצוה דאתחזי לבר" כנראה שהיה להם מכוסה ולכך אמר שהיה מתעטף לתפלה (אור יקר). הפריז הרמד"ל להוכיח מכאן נגד האר"י ז"ל שצריך ללבוש טלית קטן ממעל למלבושים ואין זה ראיה דהכא איירי לטלית גדול דהיינו בגד בעל ד' כנפים שכן היה מנהגם לציין מלבושיהם שהיו חייבים בציצית ור"ח ור"י לא היי להם בגדים עליונים חייבים בציצית (הרמ"ז כ"י) וכן נראה דההוא יודאי הוה מעטף עטופא דמצוה וכן אמרו אח"כ הא ביה עטופא דמצוה וזה מורה שהיה לו טלית גדול ומ"ש דלא חמינא בכו מצוה דאתחזי לבר היינו כמ"ש הרמ"ז א"נ אפילו כפי פירוש הרמד"ל דהוא טלית קטן נוהגים החסידים שיהיו הציציות ארוכים ומתחזו לבר אפי' שלובשו תחת הבגדים ודברי רבינו האר"י זצ"ל אינן צריכים חיזוק (מא"ן) (נ"א).

² עי' בהגר"א בספד"צ יז ע"ב ד"ה מהימנותא: ענין מהימנותא כמו אמונת ישראל שבה משיגין את א"ס, ולכן זו"נ נקראין בכל מקום מהימנותא, וכן כל האצילות בכללו שהן גילוי, ע"כ. עי' תז"ח יא ע"ב: אתקריאת שכינתא אמונה דישראל. וכן עי' גר"א (תז"ח טו ע"ד ד"ה אמונה דישראל בהון) וז"ל, ר"ל כל אמונת ישראל בע"ס הכל בה שעל ידה מכירין ישראל להון ולעלת העלות זה השער לה', עכ"ל. עי' ביהל אור ח"ב יט ע"א שהאריך בענין זה וז"ל, ענין מהימנותא אמור בכ"מ על ר"ק, והענין כי כל אמונתינו הוא בשם הוי"ה, ובזה אנחנו נבדלים מן האומות, כי כל האומות משיגין את שמו ית' [עי' לש"ו כללים ח"א לא ע"ב שזה ההבדל בין אצילות לבי"ע], כמ"ש גדול שמי בגוים ובכ"מ כו', רק שאין משיגין את שם הוי"ה, רק בשאר השמות וכולם אינן שם העצם רק שמות משותפים, לכן אינן דבקין בו ית' רק עובדין אותו בשיתוף, כי כל השמות אינן רק משותפין ומושאלין מפעולותיו, לא כאלה חלק יעקב, שהם דבקין בשם זה, ולכן הם דבקים בגוף האילן, משא"כ האומות בענפין ועלין שהן כינויין, ולכן מרע"ה לא הזכיר לפרעה רק שם הוי"ה, ודא אקשי ליה מכלהו, וז"ש ה' אלקינו, אלקינו לבד, והוא שם העצם שאינו מושאל מפעולה רק מורה על הויותו תמיד, והויותו מעצמו ונתחלף הי"ד לוא"ו להיות שם כמו חוה, וכן הוא ניקו' הוא"ו קמץ על שם זה, וזהו מהימנותא ועיקר השם הוא בר"ק כידוע, ששם נתגלה הויותו, שלכן נקרא ר"ק מהימנותא, ואף אם יקרא לכל ע"ס מהימנותא לפי שכולם בכללות נכללו בשם הוי"ה כידוע, עכ"ל. אמנם הדבר צ"ע, שכן עי' ברע"מ פנחס רלט

<p>אמר רבי יוסי זכאין אנן דלא שבשנא בכך והא קב"ה שדרך לגבן אמר רבי יוסי בגין דטוב הוא לישראל ישראל אית לון חולקא בעלמא דין ובעלמא דאתי למחמי עינא בעינא חיזו יקרא כמה דכתיב (ישעיה נב ה) כי עין בעין יראו בשוב יהו"ה ציון</p>	<p>ישראל בסוד עליון, בסוד האמונה, שהכל יהיה אחד. אמר רבי יוסי, אשרינו שלא טעינו בכך, והרי הקדוש ברוך הוא שלח אותך אלינו. אמר רבי יוסי, משום שטוב הוא לישראל, יש לישראל חלק לעולם הזה, ובעולם הבא לראות עין בעין את מראה הכבוד, ככתוב "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון".</p>
<p>ברוך יהו"ה לעולם אמן ואמן</p>	<p>"ברוך ה' לעולם אמן ואמן".</p>

- 1 "ונקרא אופל וצלמות" נוסף במ"מ.
- 2 נמחק במ"מ. "אבן" נוסף בדפ"ו.
- 3 גופא (דפ"ו ומ"מ).
- 4 גופא (דפ"ו).
- 5 "ס"א הוד" נוסף בדפ"ו.
- 6 על חד (דפ"ו).
- 7 "תייבין" נוסף בדפ"ו.
- 8 קשירין (אור יקר).
- 9 נמחק בדפ"ו
- 10 "ואמר" נוסף בדפ"ו.
- 11 נמחק בדפ"ו.
- 12 "הא לא" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "דלא", וכן הוא בנ"א בדפ"ו.
- 13 חידו (דפ"ו).
- 14 ליה (נוסף בדפ"ו).
- 15 ביה בגין דהא מזלי מתמן כולהו טבן בעלמא דהא כולא איהו קאים במזלא (אור יקר).
- 16 "אנא" נוסף בדפ"ו.
- 17 היא (מ"מ).
- 18 "דבר אחר" נוסף במ"מ.
- 19 "לאתתא" נוסף באור יקר.
- 20 אלו (דפ"ו).
- 21 "בגיניה דבנימין" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "על בנימין".
- 22 אתכליל (אור יקר).
- 23 באתריה (אור יקר).
- 24 לצדקה (דפ"ו).
- 25 כההוא (מ"מ).
- 26 "ס"א המה אינון מאריהון דדינא דקאמרן וחמוריהם" נוסף בדפ"ו וכן הוא במ"מ.
- 27 דטרייני (אור יקר).
- 28 ז"ל בשלימות: והתקדשתם והייתם קדשים כי אני ה' אלהיכם.

ע"א ובזהר בראשית טז ע"ב שם כתוב בפירוש שאמונה ענינה מלכות דאצילות, וכן איתא בבהגר"א על ת"ז ו ע"א ד"ה מסט' דשכינתא, שאמונת ישראל עניינה מלכות. והנראה, שבאמת אמונה עניינה הזיווג של ז"א ונוק', שהרי אין לנוק' גילוי מצד עצמה אלא רק מצד מה שמקבלת מז"א. אמנם ההשגה שלנו היא לעולם דרך המלכות בלבד. עי' לש"ו ח"א סב ע"ג, שכל שמותיו ית' באצילות תלויים באמונת ישראל, כי על ידי שהם מאמינים בו ית' הוא שמעמידים את גילוי אשר באצילות, ולולא זה היו חוזרים הגילויים למקורם.

²⁹ דאתחזיין למהוי ביה לית (מ"מ).
³⁰ תלמודאי (דפ"ו).